

آموزش ابتدایی

رشد

برای آموزگاران دبستان، دانشجویان تربیت معلم و کارشناسان آموزشی

دوره‌ی هفدهم / فرودین ماه ۱۳۹۳ / شماره‌ی پی‌درپی ۱۴۰

ماه‌نامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

مدیر مسئول: محمد ناصری
سردبیر: اصغر ندیری
شورای برنامه‌ریزی:
حسن طاهری، یدالله رهبری نژاد،
فاطمه رضانی، محبت‌الله همتی،
سیده‌زهراسادات یاسینی
مدیر داخلی: فهیمه دهقان
ویراستار: لیلا بنی‌طیاء خان‌آبادی
طراح گرافیک: فریبا بندی
نشانی دفتر مجله:
تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۶۶
صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱
تلفن: ۸۸۸۳۹۱۷۸
۹ - ۸۸۸۳۱۱۶۱ (داخلی ۳۷۵)
نمابر: ۸۸۳۰۱۴۷۸

وبگاه:
www.roshdmag.ir
پیام‌نگار:
ebtedayi@roshdmag.ir
تلفن پیام‌گیر نشریات رشد:
۸۸۳۰۱۴۸۲

• کد مدیر مسئول: ۱۰۲
• کد دفتر مجله: ۱۰۹
• کد مشترکین: ۱۱۴
نشانی امور مشترکین:
تهران، صندوق پستی: ۱۶۵۹۵/۱۱۱
تلفن امور مشترکین:
۷۷۳۳۶۶۵۵ - ۷۷۳۳۶۶۵۶
شمارگان: ۳۵۰۰۰
چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

سرمقاله ۲: بهار را برای شما دعا می‌کنم

آموزش ۴: یادگیری تلفیقی؛ چیستی و چرایی؟/ دکتر نیره شاه‌محمدی

یادداشت ۶: خیلی خوب یا نیاز به تلاش بیشتر؟/ سعیده اصلاحی

آموزش ۸: راهکارهای اجرایی ابزار خودسنجی در ارزش‌یابی تحصیلی - تربیتی/ حسن ذوالفقاری

میزگرد ۱۰: پیش‌گام در تغییر و تحول/ مهرنوش ویزواری، لیلی رحیم‌زاده

تجربه‌سبز ۱۳: جیم جوجه/ اصغر محمدی

پژوهش ۱۴: والدین و پیشگیری از اختلالات رفتاری/ اعظم فاضلی

آموزش ۱۶: کاربردهای عملی روش تربیتی تلقین به نفس در کلاس/ زهره اولیایی

یادداشت ۱۷: یادداشتی برای بهار/ سارا صالحی

آموزش ۱۸: شعر و انواع و اجزا/ دکتر سیده‌بنام علوی‌مقدم

آموزش ۲۰: زیر پا گذاشتن موازین/ انسیه‌سادات کسانیان

خاطره ۲۲: شمع، تنها نمی‌سوزد!/ رعنا فندرزچی

تجربه‌ی سبز ۲۳: صندوق خوبی‌ها/ صدیقه کابلی

میراث ما ۲۴: باغ ایرانی، پردیس کیهانی/ شکوفه احمدی

تجربه‌ی سبز ۲۶: بازی‌های زبانی برای ماندگاری زبان/ طوبی دل‌رامی‌ثانی

تجربه‌ی سبز ۲۷: بازی با کلمات/ محبوبه بهرامی‌فر

توسعه‌ی سواد خواندن ۲۸: بی‌سوادی پنهان/ زری آقاچانی

تجربه‌ی سبز ۳۱: تدریس یعنی کسب مهارت از روش‌ها و اجرای درس/ جواد قربانی هل‌آباد

لبخندهای کلاسی ۳۱: نخ قرمز، از دانش‌آموزان یاد بگیریم/ زهرا علیخانی

پژوهش‌های دانش‌آموزی ۳۲: از اردو لذت بردم/ لیلی رحیم‌زاده

آموزش ۳۴: زود فراموش می‌کنم!/ محسن کریم‌زند، فاطمه پورحسینی‌لیلاکوهی

کتاب‌خانه‌ی مدرسه ۳۶: آموزش اندیشه‌ورزی در کودکان/ فهیمه دهقان

گزارش ۳۷: تفاوت‌های فردی/ فهیمه دهقان

ریاضی در خانواده ۳۸: تمایلات روزانه راهی برای یادگیری ریاضی/ مترجم: نسرین امامی‌زاده

کتاب‌خانه‌ی مدرسه ۳۹: کتاب کامل علوم تجربی (ششم دبستان)

تغذیه ۴۰: تخم‌مرغ، اعجاز سفره/ خدیجه جعفری‌گرچی

از مامانان به خانمان ۴۲: مامان مسواکت یادت نره!/ کبری محمودی

دعوت ۴۳: آنچه شما می‌خواهید

پژوهش‌های تربیتی ۴۴: آموزش و پرورش کانادا با تأکید بر آموزش ابتدایی/ محرم طاهرخانی

همراهان ما ۴۶: پاسخ به نامه‌ها و نوشته‌های خوانندگان/ شورای برنامه‌ریزی مجله

قابل توجه نویسندگان و مترجمان محترم

• مقاله‌هایی که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با اهداف و ساختار این مجله مرتبط باشد و قبلاً در جای دیگری چاپ نشده باشد. • مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی همخوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن باشد. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید. • مقاله یک خط در میان، در یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شود. مقاله‌ها می‌توانند با نرم‌افزار word و بر روی CD و یا از طریق رایانامه مجله ارسال شوند. • نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود. • محل قرار دادن جدول‌ها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن مشخص شود. • مقاله باید دارای چکیده باشد و در آن هدف‌ها و پیام نوشتار در چند سطر تنظیم شود. • کلمات حاوی مفاهیم نمایه (کلید واژه‌ها) از متن استخراج و روی صفحه‌ای جداگانه نوشته شوند. • مقاله باید دارای تیتراژ اصلی، تیتراژ فرعی در متن و سوتیتراژ باشد. • معرفی‌نامه‌ی کوتاهی از نویسنده یا مترجم همراه یک قطعه عکس، رنگی، عنوان و آثار وی پیوست شود. • مجله در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مطالب مقاله‌های رسیده مختار است. • نوشته‌های دریافتی بازگردانده نمی‌شود. • آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبین رأی و نظر مسئولان مجله نیست.

عکس: اعظم لاریجانی

بهار را برای شما دعای کنم

هر چند که مطمئن بودم اگر این ویژگی‌ها را نمی‌داشتند، معلم هم نمی‌شدند! اگرچه امروز به دلایل گوناگون، ملاک‌ها و فرایندهای گزینش و آموزش معلمان تغییر کرده و تصدی این جایگاه آسان‌تر از گذشته شده است، یادمان نرود که کودکان امروز نیز چون دیروز خودمان، از معلمانشان انتظار دارند که از نظر مشی و منش زندگی فردی و اجتماعی، متفاوت، برتر و برجسته‌تر از دیگران باشند. به قول استاد بزرگ تعلیم و تربیت این سرزمین، دکتر شکوهی؛ «تربیت عمل عمده فردی رشید است که می‌خواهد رشد را در فردی که فاقد ولی قابل آن است، تسهیل کند».

بیایید در آغاز سال جدید با خود تجدید عهد کنیم و اجازه ندهیم مشغله‌های فراوان کلاس و مدرسه و مسایل مادی، صنفی و تکالیف سخت و تازه‌ای که بر عهده‌ی معلمان گذاشته شده است، چشمان منتظر و متوقع کودکانی را که امروز معلمشان هستیم، ناامید گرداند!

فاطمه رضانی

واژه‌های رویدن، سبزی، شکوفه، نو، تغییر و امید همگی بهار را تداعی می‌کنند. بهار بشارت‌دهنده‌ی محبوب‌ترین مضمون ادبیات فارسی است: «بر آذاری برآمد باد نوروزی وزید» بهار می‌گذرد، دادگسترا دریاب. «برای هر چیزی بهاری است».

و حال که بهار، فصل دگرگون شدن و رویش گل‌ها و سبز شدن درختان و زمین است، ما نیز با آمدن بهار، دل‌مان را با طراوت نماییم و امید را در گلستان وجودمان تکثیر کنیم. دل‌هامان را نزدیک کنیم و با تمام وجود به بندگان خدا عشق بورزیم. دست‌هایمان را به همدیگر بدهیم و در سال جدید جلوه‌ای زیبا و خاطره‌انگیز از زندگی خلق کنیم.

نوروزتان مبارک باد

سپیده‌هراسادات یاسینی

نوشتن از فصل بهار شاید کار تازه‌ای نباشد اما احساس ما هر سال تازگی مخصوص همان حال و هوا را دارد. انگار بر احساس ماست که شاخ و برگ تازه می‌روید... انگار این ماییم که بهار می‌شویم و دگرگون و گرنه درخت همان کارهای تکراری سال‌های پیشش را انجام می‌دهد و برگ‌ها همان جایی می‌رویند که قبل از این رویده‌اند.

بهار فصل عجیبی است. هر چقدر هم که گرفته و غمگین باشی، نمی‌توانی با او همراه نشوی. نمی‌توانی درهای خانه‌ات را ببندی. بهار از

همیشه مجال کم است به‌ویژه برای با شما بودن. پس در این زمان اندک بهار را برای شما دعا می‌کنم؛ چون همه‌ی شما سهمی از بهار دارید. بهاری باشید؛ بهاری بودن حق شماست!

ما نیز سعی می‌کنیم. سعی می‌کنیم دگرگون شویم و به پای شما بهاری‌ها برسیم. بهار پشت در است. بهار در نگاه شماست. بهار از حرکت نمی‌ایستد؛ چون شما مخاطبان گرمای مجله از پانمی‌نشینید. خوشا به حال شما که بهار برای دیدارتان از راه‌های سرد و دور آمده است. حتماً می‌دانید که سرو کار شما آموزگاران هر روز با بهار است. دست شما و لحن شما بوی بهار می‌دهد، آن‌گاه که دست محبت بر سر نوگلان میهن می‌کشید و آن هنگام که سرود مهر و دانایی برایشان سر می‌دهید. شما این بخت بلند را دارید که بوی بهار را هر روز استشمام کنید؛ آن زمان که بر سر و روی این گل‌های بهشتی و بهاری بوسه می‌زنید.

اصغر ندیری

عیدی خیلی کوچک

بی‌تعارف، به عرض می‌رسانیم که سعی ما همواره بر این بوده است که تعداد قابل توجهی از مطالب آموزگاران و کارشناسان دوره‌ی ابتدایی را به چاپ برسانیم در شماره‌های پیش رو نیز تلاش می‌کنیم مطالب بیشتری درج شود. این حق شماست و به ما نیز حق بدهید از شما بخواهیم که در آستانه‌ی رخداد بزرگ زایش طبیعت و نو شدن روزگار برای ما دعا کنید.

برای شما

اما در این شماره، دست‌اندرکاران و کارشناسان شورای برنامه‌ریزی مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی نیز با شما دوستان همراه سخن گفته‌اند و دل‌نوشته‌هایی تقدیم کرده‌اند.

...هر وقت تاریخچه‌ی علاقه‌مندی‌ام به معلمی را جست‌وجو و مرور می‌کنم، دوران کودکی‌ام را به یاد می‌آورم و سه معلم عزیز که در جمع بانوان فامیل داشتیم. آنچه مرا متوجه و مجذوب آن‌ها می‌کرد، رفتار و منش متفاوت و خاص ایشان بود. ویژگی‌های مشترک رفتار و منش ایشان کم‌کم این ذهنیت را در من تقویت کرد که این منش به معلمی آن‌ها ربط دارد.

دیوارها بالا می‌رود، از پنجره‌ها عبور می‌کند و درست روبه‌روی تو می‌نشیند و حالت را بهتر می‌کند.

باید این رنگ سبز شفاف را برای روزهای سرد ذخیره

کنیم

باید این تازگی را به مجله بیاوریم.

باید بهار را به کلاس ببریم.

فهیمة دهقان

مثل همه‌ی انسان‌ها از بهار خوشم می‌آید. این فصل برای من نماد زیبایی و آفرینش است. تجربه‌های زیادی از تماشای طبیعت و خواندن آیات آن از روی این کتاب به دست می‌آورم. به‌طوری که با این کتاب خیلی بهتر از کتاب‌های درسی و علمی و حتی دینی ارتباط برقرار می‌کنم و از این مجمل، حدیث مفصل می‌خوانم و «الله‌اکبر» می‌گویم! زبان حال من در این ارتباط این سخن سعدی است:

برگ درختان سبز در نظر هوشیار

هر ورقش دفتر است، معرفت کردگار

حسن طاهری

بوی بهار می‌آید، بوی نوروزی پرشکوفه، هوای تازه‌ی این روزها و جوانه‌های روئیده بر شاخه‌ها گواه رسیدن اوست. بهار حس ماندگاری است، تولدی است در سرای عاطفه. می‌توان نبض امید را در سرزمین شکفتن احساس کرد و گل‌واژه‌ی ایام را در گذرگاه خاطرات به یاد آورد. بهار نغمه‌ی موزون باران است، روحی است که دل را در ساحل حضور به خلوت می‌آراید. نسیم مهر در کوچه‌های محبت نوید عشق می‌دهد و آهنگ نفس‌های بهار، رؤیا را سرشار از شکوفه می‌کند.

بهار شکست غم در بغض امید است و تجلی‌گاه مشتاقان. غبار دل را در باران باید شست و صدای جویباران را در وسعت رهایی زمزمه کرد. اندیشه‌ای است در معبر تنهایی، این نگاه آسمان است که در خلوت عشق، رؤیای بی‌نهایت ذهن را در ساحل آرزو به زیبایی ستاره‌باران می‌کند. بهار سرفصلی است در روزهای زندگی، افقی است از دریچه‌ی عاطفه‌ها و بهار است که آسمانی می‌کند حدیث یاد را در خلوت افکار.

یدالله رهبری نژاد

یادگیری تلفیقی؛ چستی و چرایی؟

دکتر نیره شاه‌محمدی

مدل یادگیری بر مبنای آموزش چهره به چهره از طریق رایانه

اشاره

در چند سال گذشته واژه‌ی یادگیری کانون توجه محققان تعلیم و تربیت بوده و پژوهش‌های زیادی در مورد آن صورت گرفته که به شیوه‌های متنوعی از یادگیری منجر شده است؛ یادگیری تلفیقی یکی از همین موارد است. در دهه‌های اخیر، رویکردهای سنتی یادگیری با ظهور فناوری‌های جدید دستخوش تغییرات اساسی شده است. به‌رغم افزایش قابل توجه در کاربرد این فناوری‌ها در نظام‌های آموزشی، هنوز چالش‌هایی جدی فراروی معلمان و طراحان آموزشی است. سؤالاتی از این قبیل که باید به آن‌ها پاسخ داد: «چگونه می‌توان کیفیت تدریس و یادگیری را بهبود بخشید؟ در چه شرایطی معلمان و فراگیرندگان می‌توانند به بهترین شکل از فناوری‌های جدید استفاده کنند؟ چگونه می‌توان فناوری را با نظام آموزشی به‌گونه‌ای یکپارچه کرد تا به کمیت و کیفیت فرایند تدریس و یادگیری کمک کند؟» (گریسون و آندرسون، ۲۰۰۳). با ظهور فناوری‌های جدید نظیر چندرسانه‌ای‌ها و فرارسانه‌ای‌ها و فرارسانی‌ها تدریس و یادگیری به‌گونه‌ای مداوم دچار تغییر و تحول شده است. به‌گونه‌ای که نظام‌های آموزشی از رویکرد مستقل (نظام آموزش حضوری، نظام آموزش از راه دور) به رویکرد تلفیقی روی آورده‌اند. این وضعیت را در بسیاری از نظام‌های آموزشی کشورهای توسعه‌یافته و حتی در حال توسعه می‌توان مشاهده کرد. لذا در سال‌های اخیر نظام آموزش حضوری از ظرفیت بالایی برای بهره‌گیری از شیوه‌های آموزش از راه دور برخوردار شده است (مک‌دونالد، ۲۰۰۶). آموزش تلفیقی رویکرد جدیدی است که در آن برای آموزش یک دوره، از ترکیبی از وسایل و تجهیزات الکترونیکی و نیز تلفیقی از شیوه‌های فراگیرمحور و معلم‌محور استفاده می‌شود (مرادی، کرمی، ۱۳۹۰).

کلیدواژه‌ها: یادگیری تلفیقی، تکنولوژی جدید، کلاس مجازی، مدل یادگیری

مفهوم یادگیری تلفیقی

مارگارت دریسکل (۲۰۰۲) واژه‌ی یادگیری تلفیقی را با چهار مفهوم زیر تعریف کرده است:

۱. تلفیق و ترکیب انواع فناوری‌های مبتنی بر وب (مانند کلاس‌های مجازی برخط (آنلاین)، آموزش با آهنگ خود، یادگیری مشارکتی، ویدئو و صداها و متن‌ها) برای رسیدن به هدف آموزشی
۲. ترکیب انواع رویکردهای تعلیم و تربیت (مانند ساختن گرایبی، رفتار گرایبی، شناخت گرایبی) برای ایجاد بهترین نتیجه‌ی یادگیری به‌وسیله یا بدون فناوری‌های آموزشی

۳. ترکیب هرگونه فناوری‌های آموزشی (مانند دستگاه ویدئو، درایو سی‌دی، آموزش مبتنی بر وب و فیلم‌ها) با آموزش چهره‌به‌چهره با راهنمایی معلم
۴. تلفیق یا ترکیب فناوری آموزشی با فعالیت‌های کاری واقعی برای ایجاد اثرهماهنگ یادگیری و کار کردن.

متداول‌ترین تعریف از یادگیری تلفیقی بدین

شرح است: «ترکیبی از آموزش چهره‌به‌چهره با آموزش به‌وسیله‌ی رایانه، تا فرصت و امکان تعامل و بازخورد را در سطوح بالای یادگیری آسان سازد» (گراهام، ۲۰۰۶).

اصطلاح دیگر با معانی مشابه، «یادگیری توزیعی» به‌معنای هم‌گرایی آموزش از راه دور سنتی و آموزش مبتنی بر رایانه است. درواقع، یکی از جذاب‌ترین جنبه‌های راهبردهای تلفیقی هم‌گرایی بین یادگیری کلاس‌مدار سنتی و یادگیری از راه دور است. با ظهور رسانه‌های برخط (آنلاین) و افزایش جمعیت یادگیرندگان و تأکید بیشتر بر یادگیری مادام‌العمر، این دو موقعیت مانند گذشته از یکدیگر جداناستند.

اهداف یادگیری تلفیقی

یادگیری تلفیقی به‌دنبال تحقق اهداف زیر

۱. تسهیل یادگیری بهتر از یادگیری چهره‌به‌چهره و افزایش اثربخشی دانش
۲. تأمین یادگیری مادام‌العمر و خودآموزی براساس اکتشاف
۳. ترغیب یادگیری تداخلی و مشارکتی بین مقاطع دبیرستان و دانشگاهی در قسمت‌های مختلف دنیا و کاهش شکاف جهانی دیجیتالی
۴. کم‌هزینه‌تر و مؤثرتر کردن یادگیری.

اصول یادگیری تلفیقی

با توجه به تحقیقات، چهار اصل اساسی طراحی آموزشی که برای یادگیری تلفیقی شناسایی شده به‌شرح زیر است.

۱. یکپارچگی متفکرانه از اجزای آموزش چهره‌به‌چهره و کاملاً برخط (آنلاین)
۲. استفاده‌ی خلاقانه و ابتکاری از فناوری

۳. مفهوم‌سازی دوباره از الگوهای یادگیری

۴. سنجش و ارزش‌یابی دائمی یادگیری.

اولین اصل، به حداکثر رساندن مزیت محیطها و راهنمایی مناسب نیازها و اولویت‌های فراگیرنده را در برمی‌گیرد (کارمن، ۲۰۰۵؛ مارتین، ۲۰۰۳). استفاده‌ی ابتکاری از فناوری، یعنی هر فناوری باید در اقتضات مناسب تربیتی به کار گرفته شود و از آن در ایجاد و حمایت از یادگیری اجتماعی و با تعامل بالا استفاده گردد (وگان، ۲۰۰۷). مفهوم‌سازی دوباره از الگوهای تربیتی شامل موارد زیر می‌شود.

۱. مشارکت روش‌های جدید تربیتی و نظریه‌های یادگیری (مانند فراگیرنده-محوری، ساختن گرای اجتماعی)

۲. توسعه‌ی معانی و دانش جدید درباره‌ی تعاملات اجتماعی فراگیرنده با اجتماع هم‌سالان و نقش جدید فراگیرنده (مانند نویسنده‌ی فعال محتوا و یادگیرندگان خودراهبر)

۳. معلمان (مانند راهنما، مربی) (مسکال و هارتمن، ۲۰۰۴)

سنجش و ارزش‌یابی دائمی از یادگیری تلفیقی به‌منظور اطمینان‌بخشی از کیفیت تربیت (گراهام، ۲۰۰۶).

نکات ضروری برای تهیه‌ی طرح درس تلفیقی با فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا)

۱. ارائه‌ی راهنمایی اولیه توسط معلم به منزله‌ی مقدمه‌ی یادگیری آموزش‌های اولیه، چگونگی ورود به اینترنت و کار با رایانه

۲. استفاده از فاوا صرفاً برای دست‌یابی به اهداف آموزشی و استفاده‌ی بهینه از زمان و منابع و یافتن پاسخ صحیح سؤال‌ها متناسب با موضوع درسی

۳. روشن کردن ارتباط بین کاربرد فاوا و هدف تدریس و تأثیر آن بر کاربردهای روزمره را برای دانش‌آموزان

۴. مشخص کردن ابعاد و بخش‌هایی از تدریس را که در آن از فاوا استفاده می‌شود، در طرح درس

۵. تعیین سؤال‌های کلیدی و فرصت‌ها و وضعیت مداخله‌ای معلم برای ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان و هدایت آن‌ها

۶. تعیین روش‌های ارزش‌یابی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

۷. توجه به تأثیر فاوا در سازمان‌دهی و انتقال

مفاهیم درس

۸. بررسی تناسب فاوا

مورد استفاده با توانایی‌های

دانش‌آموزان

۹. فراهم آمدن امکان

استفاده از فاوا برای تمامی

افراد کلاس

۱۰. تقسیم‌بندی دانش‌آموزان به گروه‌های دو

یا چند نفره

۱۱. توجه به تناسب منابع معرفی شده به

فراگیرندگان با اهداف آموزشی هر درس

۱۲. حصول اطمینان از ارتباط بین فعالیت‌های

مورد نظر و آنچه با استفاده از فناوری اطلاعات و

ارتباطات صورت می‌گیرد.

۱۳. معلمان باید تشخیص دهند که استفاده از

فاوا برای تدریس به دانش‌آموزان چه کمکی می‌کند

تا بتوان آن‌ها را با برنامه‌ی درسی همراه کرد.

۱۴. بحث و گفت‌وگو در زمینه‌ی مهارت‌های

فاوا و کاربردهای آن در آموزش

۱۵. استفاده‌ی دقیق و مناسب از واژه‌ها

و توضیح دادن واژه‌های مرتبط با کاربرد فاوا در

موضوع درسی

۱۶. زیر نظر گرفتن و ارزش‌یابی معلمان تمامی

فعالیت‌های دانش‌آموزان را به‌هنگام استفاده از فاوا

اجزای طراحی آموزشی یک ماده‌ی درسی مبتنی بر فناوری

۱. اهداف کلی

۲. اهداف رفتاری، شناختی، عاطفی، روانی،

حرکتی

۳. روش تدریس معلم

۴. اجرای تدریس (فرایند داده‌ی - یادگیری)

۵. ایجاد ارتباط و انگیزه‌سازی، ارزش‌یابی

تشخیصی

۶. ارزش‌یابی تشخیصی تعیین سطح و

پیش‌دانسته‌های همه‌ی دانش‌آموزان

۷. طراحی فعالیت‌های گوناگون متناسب

با سطح توانایی دانش‌آموزان، چگونگی ورود به

اینترنت، حدود مسئولیت‌های هر فراگیرنده، قوانین

و مقررات لازم‌الاجراء، زمان و مهلت فعالیت و تعیین

اولویت‌ها در این بخش صورت می‌گیرد

۸. طراحی فعالیت‌های متفاوت برای ارتقای

سطح توانایی فراگیرندگان با توانایی بالاتر، امکان

دسترسی بیشتر به منابع خارج از متون درسی

به‌منظور دست‌یابی به اطلاعات به‌روز

۹. آگاهی از میزان تأثیر استفاده از فناوری

اطلاعات و ارتباطات در ارتقای کیفیت یادگیری،

مشارکت بیشتر دانش‌آموزان با هم‌سالان خود،

استفاده از ابزارهای چندرسانه‌ای، دسترسی سریع

به اطلاعات در زمان اندک، دسترسی به انواع

اطلاعات با هم و به‌صورت تعاملی و کاوش در

زمینه‌های آموزشی نسبت به حجم اطلاعات،

خودفراگیر روش‌های یادگیری را تعیین می‌کند ...

۱۰. مواد آموزشی، کتاب درسی و کمک‌درسی.

شامل فعالیت‌های از پیش طراحی شده توسط معلم،

برگه‌ها، کی‌ها و فعالیت‌های از قبل آماده شده

(صفحه‌ی گسترده، فایل داده‌ها)

۱۱. فعالیت‌های معلم-دانش‌آموز

الف) تعیین سازمان‌دهی آموزشی و فعالیت‌های

داخل یا خارج از کلاس فراگیرنده؛ در این بخش

فراگیرنده به‌طور فعال و پویا حالت‌های مختلف

یادگیری را تمرین و اشکال مختلف اطلاعات

را بررسی می‌کند. او ارتباطات انسانی و ماشینی

را با هم ترکیب می‌کند و انواع ارتباطات جدید را

می‌آموزد. در موقعیت‌های جدید فراگیرنده به حدود

خود واقف است و درصدد رفع نارسایی‌هایش

برمی‌آید.

ب) بحث و بررسی مستمر با فراگیرندگان در

رفع اشکالات آن‌ها.

ج) گروه‌بندی دانش‌آموزان (دو نفره، چندنفره)؛

در این بخش لازم است کارهای کلیدی، که به

حمایت خاص نیاز دارد، بین دانش‌آموزان مستعد

مشخص شود.

د) تعیین تکلیف گروهی و انفرادی

- ارائه‌ی گزارش و عملکرد دانش‌آموزان، نقد

و بررسی آن‌ها

- با توجه به اینکه فراگیرنده تقاضای اطلاعات

بیشتر را دارد، تکالیف مرتبط با فعالیت‌های کلاسی

ارائه خواهد شد.

- به فراگیرندگان توصیه می‌شود براساس

سلیقه‌ی شخصی اقدام به انتخاب سایت نکنند.

- در این خصوص به‌دنبال سایت‌هایی بگردند

که کلیدواژه‌های روشن و واضحی دارند.

- تکالیف می‌تواند در سه سطح عمومی، انفرادی و گروهی صورت پذیرد.

ه) فعالیتهای مکمل

طراحی و اجرای این‌گونه فعالیتهای براساس موضوع درسی و در راستای تعمیق یادگیری توسط معلم و یا با نظارت او به اجرا درمی‌آید. فعالیت مکمل می‌تواند مبتنی بر محتوای کتاب درسی و یا براساس ظرفیت و نوآوری معلم باشد.

- با ارائه‌ی مثال و دادن چند نمونه به دانش‌آموزان از آن‌ها خواسته شود تا از نرم‌افزارهای ممکن برای کوش استفاده کنند.

- فراگیرندگان باید بدانند که از سایت‌هایی که به زمان طولانی برای پیاده‌کردن اطلاعات نیاز دارند پرهیز شود.

و) فعالیتهای خلاقانه

بهتر است معلم برای پیشرفت و کیفیت کار از پیشنهادهای دانش‌آموزان استقبال کند و فعالیتهای ابتکاری آن‌ها را در ارتباط با موضوع درسی به کار برد.

ز) فعالیتهای فوق‌برنامه

فعالیتهای منظم و پیش‌بینی شده‌ای که برای تثبیت، تعمیق، آشنایی و کاربردی کردن موضوعات درسی در طول سال تحصیلی برای دانش‌آموزان در نظر گرفته می‌شود.

- از فراگیرندگان خواسته شود تا کاربرد یافته‌های خود را در زندگی عادی و روزمره بیان کنند.

- در این بخش فراگیرندگان دانش و حمایت‌های شخصی خود را به دیگران (هم‌سالان) ارائه می‌دهند.

- فراگیرندگان در موفقیت‌های جدید یادگیری به حدود مهارت‌های خود واقفاند و درصدد رفع نارسایی‌هایشان برمی‌آیند.

ح) ارزش‌یابی پایانی

- تعیین شیوه‌ها و ابزار ارزش‌یابی متناسب با شیوه‌ها و ابزارهای استفاده شده در طرح درس

- مشاهده فعالیتهای مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات دانش‌آموزان

- معیارهایی را که از طریق آن‌ها بتوان میزان تأثیر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات را در یادگیری دانش‌آموزان اندازه‌گیری کرد، تعیین کنند.

- میزان یافته‌های تک‌تک دانش‌آموزان را طی فرایند فعالیت گروهی از طریق مشاهده‌ی ثبت داده‌ها، مداخله در فرایند و گفت‌وگو با دانش‌آموزان تعیین کنند.

- پیشرفت کار را نظارت، مرور و ارزش‌یابی کنند.

تمام فعالیت‌های پیش‌بینی شده در طراحی آموزشی (مراحل آن) توأم با کوش و جست‌وجو توسط فراگیرنده خواهد بود.

بی‌نوشت‌ها

1. self-paced

خیلی خوب یا نیاز به تلاش بیشتر؟

نگاهی به روش ارزش‌یابی کیفی - توصیفی

● سعیده اصلاحی

معلم پایه‌ی اول دبستان آیت‌الله مدنی، منطقه‌ی ۱۵ تهران

اجرای روش‌های نوین آموزش و ارزش‌یابی، با توجه به تغییرات و تحولات سریع آموزشی، شرایطی را پدید آورده است که مثلث دانش‌آموز، معلم و والدین در چرخه‌ی تعلیم و تربیت با چالش‌های متعددی مواجه‌اند. روش ارزش‌یابی کیفی - توصیفی براساس مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، برای سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ در پایه‌های اول، دوم، سوم و چهارم ابتدایی به‌صورت صد در صد و در پایه‌ی پنجم با توجه به میزان پوشش آن در پایه‌ی قبلی اجرا می‌شود. با توجه به ضرورت هم‌سوسازی این برنامه با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و ساختار آموزشی ۳+۳+۶ برای آموزگاران پایه‌های یاد شده دوره‌های آموزشی ضمن خدمت تکمیلی تدوین شد تا تحت پوشش

ایجاد کشش در فراگیرندگان است و باعث برقراری روابط عمیق عاطفی میان معلم و فراگیرندگان می‌شود. هم‌چنین وابستگی به نمره و مقایسه‌ی کارنامه‌ای به شکل قابل‌قبولی برطرف خواهد شد.

از آنجا که در شیوه‌ی ارزیابی کیفی-توصیفی نظر نهایی برای ارتقای پایه را شخص آموزگار، با توجه به مستندات جمع‌آوری شده، می‌دهد، باید تمام مراحل آموزش با برنامه‌ریزی مشخص و هدفمند تدوین و اجرا شوند. بدین گونه، در صورت بروز شبهه یا سؤال در ذهن اولیا، معلم قادر به پاسخ‌گویی مستدل و متقن است و اجرای نظر وی به تحکمی یک‌سویه جلوه نمی‌کند. روش ارزیابی کیفی-توصیفی با حذف نمره، اضطراب و فشار ناشی از فراموشی مطلب و کسر نمره را کاملاً برطرف می‌کند و با ایجاد آرامش نسبی در دانش‌آموزان و اولیا، سطح درک و دریافت را افزایش می‌دهد و هراس بی‌مورد ایجاد شده را از میان برمی‌دارد.

آیا وقت آموزگار گرفته می‌شود؟

در این میان، فعالیت‌های نوشتاری آموزگار فراوان و وقت‌گیر می‌شود. برای جمع‌آوری مستندات نظیر پوشه‌ی کار و ثبت بازخوردهای متفاوت در هر درس برای هر دانش‌آموز، علاوه بر بررسی دفاتر و تکالیف، دایره‌ی امور نوشتاری معلم بسیار افزایش می‌یابد که فرصت و حوصله‌ی فراوان می‌طلبد. این کارها با توجه به تعداد بالای دانش‌آموزان در هر کلاس گاه باعث خستگی مفرط معلم می‌شود. از سوی دیگر، اولیای کم‌سواد با توجه به ارائه ندادن نمره‌ی فرزندشان و ساده‌انگاری گزینه‌های دریافتی او، به اشکالات درسی‌اش که برای رفع آن‌ها نیاز به تمرین و تکرار دارد، کم‌توجهی می‌کنند و گاه برای مثال، حتی از تصحیح غلط‌های دیکته‌ی دانش‌آموز نیز غافل می‌شوند. البته امیدواریم با گسترده و عمیق شدن اجرای این روش، این کمبود برطرف و کم‌لطفی اولیا نیز به همکاری متقابل با معلم تبدیل شود. بنابراین، لازم است آموزگاران عزیز با تقویت مهارت‌های حرفه‌ای و فراهم کردن افزایش ظرفیت همکاری با برگزاری جلسات توجیهی با فواصل زمانی مناسب برای والدین بر روند اجرای مطلوب این روش نظارت داشته باشند.

در این میان، عنایت ویژه‌ی معلم به اهمیت بازخوردها و تفکیک بازخوردهای کلاسی از بازخوردهای خارج از کلاس، به نحوی که از کاربرد مقیاس درجه‌بندی چهارگانه در کلاس برای دانش‌آموزان پرهیز شود، به شدت لازم به نظر می‌رسد. با این توجه ویژه، بازخوردهای کلاسی به صورت واقعی، عینی، ملموس و متمایزکننده ارائه می‌شوند و بازخوردهای کلی و رتبه‌ای برای درج در نمونه‌برگ‌های گزارش تحصیلی-تربیتی و کارنامه برای انعکاس به اولیا و مسئولان مورد استفاده قرار خواهند گرفت. آموزگاران عزیز باید ضمن رعایت اصول و ارکان مهم اجرای ارزش‌یابی کیفی-توصیفی به جریان کامل یادگیری و نگاه عمیق به توانمندی‌ها و عدم غفلت از کاستی‌ها و ضعف‌های دانش‌آموزان بپردازند. آنان باید براساس اهداف درسی و با استفاده از ابزارهای متنوع، ضمن شناخت دقیق‌تر توانمندی‌ها و عملکردهای دانش‌آموزان با ارائه‌ی بازخوردهای منطقی و رهنمودهای لازم، زمینه‌ی افزایش ظرفیت‌های یاددهی-یادگیری در آنان را فراهم کنند.

ارزش‌یابی کیفی-توصیفی سازمان‌دهی شوند.

این روش که در چند سال اخیر در پایه‌های ابتدایی به صورت آزمایشی یا دائم اجرا شده است، نقاط قوت و ضعف فراوانی دارد که البته با توجه به میزان بازدهی و سنگین‌تر بودن کفه‌ی محاسن، از سوی مسئولان امر حمایت و هدایت می‌شود. پیش از این، ارزیابی آموزشی در مدارس براساس محاسبه‌ی نمره‌ی دانش‌آموز صورت می‌گرفت و گاه با یک اشتباه اندک و نگرفتن نمره‌ی کامل از یک سؤال، کلیه‌ی عملکرد وی تحت‌الشعاع قرار می‌گرفت و معدل او کاهش می‌یافت.

بارزترین نکته‌ی مثبت در اثبات ارجحیت روش ارزیابی کیفی-توصیفی بر روش ارزیابی نمره‌محوری، تکیه و تمرکز بر اطلاعات اکتسابی و میزان درک و دریافت دانش‌آموزان از تعلیم و تدریس است که با تهیه‌ی چک‌لیست، پوشه‌ی کار، آزمون‌های عملکردی، آزمون‌های تکوینی فرایندی، آزمون‌های مجموعی، تکالیف درسی، پرسش‌های شفاهی و... قابل بررسی و نتیجه‌گیری می‌باشد.

به‌دلیل عادت اولیا به روش نمره‌محوری، با اجرای روش ارزیابی کیفی-توصیفی و استفاده از گزینه‌های «خیلی خوب، خوب، قابل قبول و نیاز به تلاش بیشتر» به جای نمره، حساسیت مقایسه‌ای بین دانش‌آموزان کاهش می‌یابد و ناخودآگاه حس رقابت کمرنگ می‌شود. در این میان، اگر تدابیر تشویقی معلم فراگیر و مؤثر باشند، این نقیصه برطرف خواهند شد و آلا فضایی راکد و یک‌نواخت در کلاس به وجود می‌آید.

در این شیوه، تشویق و ترغیب بجا و تأثیرگذار معلم بهترین اهرم برای

راهکارهای اجرایی ابزار خودسنجی در ارزش‌یابی تحصیلی - تربیتی

خودسنجی به کشف قابلیت‌ها می‌انجامد

● حسن ذوالفقاری

کارشناس سنجش و ارزش‌یابی دفتر آموزش ابتدایی

اشاره

ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی بخش جدایی‌ناپذیر از فرایند یاددهی - یادگیری قلمداد می‌شود که با استفاده از ابزارهای گوناگون (مانند انواع آزمون‌های کتبی، شفاهی، عملکردی، خودارزش‌یابی، سنجش مشاهده‌ای و ارزش‌یابی توسط هم‌تایان، کارپوشه و پروژه) براساس اهداف آموزشی - تربیتی مورد نظر انتخاب و به کار گرفته می‌شوند. به کارگیری هر یک از این ابزارها بر مبنای اصول حاکم بر ارزش‌یابی می‌تواند تغییرات و تحولات در سطوح مختلف را در دانش‌آموزان به‌دقت مورد سنجش و ارزش‌یابی قرار دهند. ابزارهای متنوع ذکر شده تا حدودی مورد استفاده‌ی آموزگاران قرار می‌گیرند که در این نوشته، به دلایل مختلف و بنا به ضرورت، فقط به ابزار خودارزش‌یابی پرداخته می‌شود. به‌طور خلاصه، خودارزش‌یابی دانش‌آموزی نوعی از اندیشیدن و قضاوتی است که متربی (دانش‌آموز) در مورد مجموع آموخته‌ها و چگونگی کسب آن‌ها و نقاط قوت و ضعف خویشتن و با هدف بازنگری در راهبردهای شناختی، نگرشی و مهارتی خود به‌صورت مداوم، مرحله‌ای و مقطعی (روزانه، هفتگی، ماهانه و پایان هر نیم‌سال) انجام می‌دهد. دانش‌آموز این کار را از طریق بررسی و مشاهده‌ی تکالیف درسی، پوشه‌ی کار، آزمون‌های مداد- کاغذی و عملکردی و ... با هدایت معلم و اولیا و دیگر عوامل مرتبط در آموزش و پرورش و براساس تعاملی هدفمند به‌طور مستمر انجام می‌دهد.

استفاده‌ی نظام‌دار از این ابزار بسیار مهم و اثربخش در نظام ارزش‌یابی تحصیلی - تربیتی زمینه‌ی رشد و توسعه‌ی مهارت‌های خودسنجی، خودرهبری، خودفرمانی، خودتنظیمی و خودارزش‌یابی را به‌عنوان مهارت‌هایی ارزشمند و تأثیرگذار بر فرایند رشد دانش‌آموزان فراهم می‌کند. در متون دینی ما هم بر این مهارت اساسی با مفاهیمی چون تزکیه، محاسبه، مراقبه و معاتبه‌ی نفس تأکید شده است. از این رو قابلیت مهارت خودارزش‌یابی بسیار است و پیامدهای ارزنده‌ی آن در زندگی شخصی، اجتماعی و تحصیلی فراگیرندگان تأثیرات قابل‌توجهی دارد. لذا، به‌منظور ارائه‌ی چارچوب مناسب برای استفاده از این ابزار به‌وسیله‌ی معلمان و تشویق دانش‌آموزان مطالب زیر تنظیم شده است.

کلیدواژه‌ها: تولید علم، روش‌های تدریس فعال، معلم

۱. اهداف خودارزش‌یابی دانش‌آموزان

- ایجاد و تقویت خودباوری و خودکارآمدی
- فراگیرندگان (مدرسه در افق چشم‌انداز)
- بازخوردگیری از فرایند یادگیری
دانش‌آموزان توسط معلمان
- تقویت توانمندی‌های تحصیلی در
فراگیرندگان (بیانیه‌ی ارزش‌ها در سند تحول
بنیادین) با جلب مشارکت آنان در انجام خودسنجی

- ایجاد احساس مسئولیت بیشتر نسبت به
یادگیری در دانش‌آموزان.

۲. شیوه‌ی اجرای خودسنجی

برای بسیاری از معلمانی که با الگوی سنتی
ارزش‌یابی می‌کنند این شیوه، که به دانش‌آموزان
فرصت داده شود تا پیشرفت خود را در جریان
یادگیری ارزیابی کنند، کمی غیرعادی جلوه

می‌کند. در واقع، در نگاه آن‌ها دانش‌آموزان نه
می‌توانند و نه اجازه دارند چنین کاری کنند.

اما دانش‌آموزان در حد توان خود می‌توانند
عمل ارزش‌یابی از یادگیری خود را انجام دهند
و باید اندک‌اندک به مهارت مهم و اساسی
«خودارزش‌یابی» برسند. بنابراین، لازم است
آموزگاران برای اجرای بهتر این روش به نکات
زیر توجه کنند.

- معلمان اهمیت و اهداف خودارزش‌یابی را با به خدمت گرفتن واژگان، در حد توان ذهنی دانش‌آموزان با توجه به پایه‌ی تحصیلی در آغاز هر سال تحصیلی، در فرایندی ملایم برای دانش‌آموزان توضیح دهند.

- معلمان چگونگی خودارزش‌یابی را با بیان مصادیقی ملموس و مثال‌هایی از محیط یادگیری به دانش‌آموزان آموزش دهند.

- همواره از طریق واریسی تکالیف درسی، بررسی آزمون‌های کتبی و ... فرصت خودسنجی برای دانش‌آموزان فراهم شود.

- معلمان شرایطی را در کلاس فراهم آورند که دانش‌آموزان احساس کنند در ارزش‌یابی از کار خودشان آزادند. با ایجاد چنین فضای اعتمادی، آنان به راحتی و بدون دغدغه از مواخذه شدن درباره‌ی عملکرد آموزشی خودواقع‌بینانه اظهارنظر خواهند کرد.

- در آغاز، به کارگیری ابزار خودارزش‌یابی بر روی موضوعات ساده‌تر موفقیت آن را بیشتر می‌سازد.

خودسنجی را می‌توان به روش‌های گوناگون اجرا کرد؛

❖ **روش استفاده از فهرست واریسی**
آموزگار نشانه‌های عملکرد مطلوب و مورد نظر نتیجه (محصول و اثر نهایی) و یا فرایند (چگونگی اجرای کار) هر فعالیت یادگیری را فهرست می‌کند و سپس از دانش‌آموزان می‌خواهد که درباره‌ی بودن و نبودن آن ملاک یا ویژگی در اثر یا فعالیتشان اظهارنظر کنند.

❖ **روش استفاده از جملات ناقص**
در این روش جمله‌هایی با محوریت موضوعات مورد نظر تهیه می‌شوند و دانش‌آموزان آن‌ها را تکمیل می‌کنند. جملات تهیه شده باید در حد فهم و توانایی خواندن دانش‌آموزان باشند. خوبی‌های گزارش (تکلیف) من ...
ضعف‌های گزارش (تکلیف) من ...
مواردی که باید اصلاح کنم ...

❖ روش استفاده از توصیف کامل عملکرد

خودسنجی را می‌توان به روش توصیفی

کامل بهتر اجرا کرد.

این روش برای دانش‌آموزان پایه‌های بالاتر، که قدرت بیشتری در نگارش کسب کرده‌اند، مناسب‌تر است و طی آن، دانش‌آموزان با آگاهی از ملاک‌ها و نشانه‌های عملکرد (اهداف و انتظارات) مطلوب درباره‌ی چگونگی کار خود اظهارنظر کنند.

❖ تصحیح آزمون‌های مداد کاغذی و مانند این‌ها

این روش در بین معلمان رایج است. به این صورت که معلم از دانش‌آموزان درخواست می‌کند پاسخ‌های درست و نادرست آزمون خود را مشخص کنند و پاسخ‌های درست را در کنار موارد اشتباه بنویسند.

اقدامات اجرایی

در راستای ارتقا و افزایش توانمندی انجام وظایف حرفه‌ای و تخصصی معلمان و تحقق اهداف، و با در نظر داشتن شرایط با بهره‌گیری از فرایند تشویق و ترغیب با اجرای برنامه‌هایی از قبیل کارگاه‌های آموزشی، همایش‌های منطقه‌ای و استانی، تنظیم و تدوین بروشورهای آموزشی، برگزاری کلاس‌های آموزشی موردی با جلب توجه مدیران واحدهای آموزشی بستری فراهم شود تا آموزگاران با رغبت و اشتیاق از به کارگیری آزمون خودسنجی استقبال کنند، این آزمون را فعالیتی دست و پاگیر ندانند، جایگاه این مهارت را در فعالیت‌های یادگیری احساس کنند و به‌طور داوطلبانه، هم‌سو و هماهنگ با سایر ابزارهای ارزش‌یابی آن را به کار گیرند.

۳. زمان اجرای آزمون خودارزش‌یابی

از آنجا که خودارزش‌یابی یک خرده سیستم نظام ارزش‌یابی و ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی نیز عنصری فرایندی است و در جریان فعالیت‌های آموزش و یادگیری انجام می‌شود، آزمون خودسنجی در جریان آموزش و یادگیری دانش‌آموزان در طول سال تحصیلی به کار گرفته می‌شود. هم‌سو با مجموع خودسنجی‌های به عمل آمده توسط دانش‌آموزان بازخورد معلم نیز به صورت فرایندی است.

۴. معیارهای (نشانگرها) خودارزش‌یابی

نظر به اینکه هر حرکت و فعالیتی در فرایند یاددهی - یادگیری در یک پارچگی و انسجام‌بخشی تربیت دانش‌آموزان از اهمیت خاصی برخوردار است از این جهت مشورت با دانش‌آموزان در انتخاب معیارها و شاخص‌های خودارزش‌یابی علاوه بر متعهد کردن آنان در برابر انجام درست وظایف، روایی شاخص‌ها را نیز افزایش می‌دهد. لذا انتخاب معیارهای خودارزش‌یابی در سه حیطه‌ی شناختی، مهارتی و نگرشی و توجه به نقش عناصر ارزشی (تفکر، تعقل و حکمت/ ایمان و باور به مبدأ و معاد/ علم، معرفت و بصیرت/ کار مفید، مجاهدت و عمل صالح/ اخلاق کریمه توسط معلمان کلاس‌های درس با رویکرد دانش‌آموزمحوری برای کلیه‌ی دروس، تکالیف درسی، انواع فعالیت‌ها، پوشه‌ی کار و ... تهیه و تنظیم شود.

نحوه‌ی استفاده از نتایج در فرایند یاددهی - یادگیری

همان‌گونه که بیان شد، هدف خودارزش‌یابی این است که دانش‌آموزان به نقاط قوت و ضعف یادگیری و کشف قابلیت‌های خود بپردازند. آموزگار نیز از نتایج آزمون خودارزش‌یابی برای تشویق و ترغیب فراگیرندگان به تلاش بیشتر و رفع ضعف‌های آن‌ها استفاده کند و سعی شود به‌طور مستقیم در سرنوشت تحصیلی دانش‌آموزان دخالت داده نشود. در گزارش پایانی هر نیم‌سال از نتایج این ارزش‌یابی‌ها کمتر استفاده شود و نتایج این ارزش‌یابی‌ها در بهبود فرایند یادگیری مورد استفاده قرار گیرند. در صورتی که در گزارش پایانی از آن‌ها استفاده می‌گردد، با ارزش‌یابی‌های معلم ترکیب شوند.

❑ **پی‌نوشت**
۱. تربیت عبارت است از فرایند تعاملی زمینه‌ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت متریان، به صورتی یک‌پارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی، به منظور هدایت ایشان در مسیر آماده شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه‌ی ابعاد.

❑ **منابع**
۱. حسینی، محمد؛ راهنمای اجرای ارزش‌یابی کیفی توصیفی در کلاس درس، تهران، انتشارات عابد، ۱۳۸۹.
۲. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰.
۳. راهنمای معلم در ارزش‌یابی توصیفی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۸۹.
۴. مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، آذرماه ۱۳۹۰

پیش‌گام در تغییر و تحول

نشست آموزگاران گرگانی و متخصص برنامه‌ریزی آموزشی در ارتباط با تحول

- به کوشش مهرنوش ویزواری
سرگروه آموزشی، شهر گرگان
- تنظیم: لیلی رحیم‌زاده

اشاره

آموزش و پرورش نیز همانند نهادهای دیگر ناگزیر از تحول پذیرش تغییرات است. این تغییرات را گاهی خود دانش‌آموزان به‌عنوان مخاطبان اصلی به‌همراه می‌آورند و اولیای مدرسه و مجریان آموزشی و پرورشی خود را در مواجهه با راهی بی‌بازگشت می‌بینند. اما کم نیستند آموزگارانی که هم‌گام به برنامه‌های آموزشی رسمی، تغییرات مورد نیاز را پیش‌بینی می‌کنند و تلاش می‌کنند تا محیط یاددهی - یادگیری در کلاس درس پویا، جذاب و تأثیرگذار شود. در نوشته‌ی پیش رو با نظر تعدادی از آموزگاران علاقه‌مند در شهرستان گرگان آشنا می‌شوید که تغییر و تحول رمز مهمی در موفقیتشان است.

گذشته از آسیب‌هایی که ممکن است انجام دادن این کار برای دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان دربر داشته باشد، که خارج از بحث امروز است، تعیین فعالیت‌های دیگر قطعاً می‌تواند به نتایج مناسب‌تری ختم شود. مانند دعوت دانش‌آموزان و خانواده‌ی آنان برای مطالعه‌ی کتاب‌های غیردرسی مناسب با شرایط و اقتضای خود. از آنجا که دانش‌آموزان از ارائه‌ی تلاش خود در کلاس لذت می‌برند، بنابراین همت بیشتری در این کار به خرج می‌دهند.

«به نظر من، در کار با دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی، هیچ چیزی مهم‌تر از این نیست که برای ایجاد خودباوری در دانش‌آموزان تلاش کنم. اگر دانش‌آموز به خودباوری برسد، در این صورت می‌توانم اطمینان داشته باشم که سایر آموزش‌ها هم برای او مفید خواهند بود و کاربرد درستی برای وی خواهند داشت. یکی از این موارد، حذف انجام تمام‌اموری است که تحت عنوان تکلیف بر عهده‌ی دانش‌آموز گذاشته می‌شود تا در ساعاتی خارج از مدرسه و تحت نظر والدین انجام دهند.

در شهر زیبای گرگان پیدا کردن آموزگارانی که با علاقه‌مندی داوطلب باشند تجربیات خود را در اختیار سایر معلمان قرار دهند و البته تجربه‌های مؤثر و موفق فراوانی هم داشته باشند کار سختی نیست. با یک دعوت ساده با تعدادی از این آموزگاران آشنا شدیم و به گفت‌وگو نشستیم. در پرسش اول به تغییر و تحول در کلاس درس اشاره شد و نفر اول **احمد جعفریان**، آموزگار پایه‌ی چهارم دبستان پسرانه‌ی «پیوند یک» در این مورد شروع به صحبت می‌کند. او می‌گوید:

حسین عابدین پور، آموزگار پایه‌ی اول دبستان پیوند یک، نگاه کلان‌تری نسبت به ایجاد دگرگونی دارد و ابتدا ترجیح می‌دهد با نام وزارت متبوع خود، تغییرات را آغاز کند. او که بازنشسته‌ی آموزش و پرورش است و هم‌چنان با علاقه به ارائه‌ی خدمت در این نهاد ادامه می‌دهد، نظر خود را این‌گونه شرح می‌دهد: «من ابتدا نام پرورش و آموزش را بر وزارت متبوع می‌گذارم تا همیشه و همه جا اهمیت و ضرورت توجه به پرورش و برتری آن بر آموزش روشن باشد. در ادامه شروع به مطالعه‌ی بیشتر و بیشتر روان‌شناسی کودک می‌کنم تا با جدیدترین شیوه‌های رویارویی در برخورد با تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان مخاطب خود آگاهی پیدا کنم. هم‌چنین به‌جای تمرکز بر ایجاد تغییرات نوین و تزریق هوشمندسازی به کلاس درس، به این فکر می‌افتم که چگونه از منابع موجود حداکثر استفاده‌ی بهینه را ببرم تا در نهایت دانش‌آموزانم را در مسیر رسیدن به مقاصد عالی انسانی قرار دهم. این عقیده منافاتی با به‌کارگیری فناوری‌های نوین در کلاس درس ندارد، اما تأکید و باور من به درستی فعالیت معلم و دقت او بر انجام درست وظایفش است.»

معصومه دهباشی، دیگر آموزگار حاضر در جلسه، در ادامه‌ی نظر همکاران، توجه را به کلاس درس جلب می‌کند. او که سمت مشاور را در دبستان دخترانه‌ی «فاطمیه‌ی دو» دارد، می‌گوید: «یکی از دغدغه‌های یادگیری دانش‌آموزان، درس ریاضی است و اگر فرصتی برای ایجاد تغییر در کلاس درس داشته باشیم، حتماً آن را به درس

ریاضی اختصاص می‌دهم.» او برای این تغییر، روش تلفیقی را پیشنهاد می‌دهد و ادامه می‌دهد: «روش تلفیقی، ربط دادن و در هم آمیختن محتوای برنامه‌ی درسی در راستای معنادار بودن مطالب در ارتباط با زندگی است. این روش موجب انسجام و پایداری یادگیری دانش‌آموزان می‌شود. برای مثال، آموزش انواع زاویه را با هنر تلفیق می‌کنم و از دانش‌آموزان می‌خواهم تا با استفاده از دایره و خطوط راست آدمکی رسم کنند؛ به‌شکلی که دارای انواع زاویه‌ها باشد. مثلاً دست‌ها یا پاهای آدمک زاویه‌ی راست یا باز داشته باشد.»

یوسف شفقتی، دیگر آموزگار دبستان پیوند یک، با تأیید نظر دهباشی، با اشاره به نمونه‌ی تجربی خود در این زمینه، هم‌چنان به اهمیت توجه به ایجاد تغییرات در شیوه‌ی تدریس تأکید دارد و می‌گوید: «در درس ریاضی، صفحاتی هست که از دانش‌آموز می‌خواهد دو به دو اعدادی را بنویسد که جمع آن‌ها عددی باشد که تعیین شده است. این کار پیش از این به‌صورت ذهنی انجام می‌شد و برای دانش‌آموزان کار ساده‌ای نبود. اما من تلاش کردم با در اختیار گرفتن مهره‌ها یا چینه‌های آهن‌ربایی، انجام این عملیات را برای دانش‌آموزان عینی کنم. برای این منظور دانش‌آموزان را به گروه‌هایی تقسیم می‌کنم و به هر گروه تعدادی مورد نیاز از چینه‌ها یا مهره‌ها می‌دهم تا به‌وسیله‌ی آن بتوانند جمع عدد معینی را که برای آن گروه تعیین شده است نشان دهند. در پایان، توجه بچه‌ها را به فراوانی و تعداد جمع‌ها برای رسیدن به یک عدد جلب می‌کنم. برای

مثال اگر عدد هفت مورد نظر باشد، تعداد فراوانی جمع‌هایی که نتیجه‌شان هفت می‌شود، یکی بیشتر از خودش است، یعنی هشت عملیات جمع دو عدد می‌تواند عدد هفت باشد. این نتیجه‌ای است که دانش‌آموزان با چند بار انجام فعالیت، به آن می‌رسند و این رسیدن، لذتی دارد که امکان از بین رفتنش در ذهن وجود نخواهد داشت. هر چند به ظاهر، این یک شیوه‌ی ساده در ارائه‌ی یک درس است، اما به‌نظر من کلاس درس می‌تواند سرشار از این تغییرات کوچک اما اثربخش باشد.» با استناد به صحبت‌های ارائه شده، این سؤال به ذهن می‌رسد که اعمال چه تغییراتی را همواره در کلاس خود ضروری و لازم می‌دانید؟

عابدین پور، با تکیه بر تجربه‌اش از کودکان پایه‌ی اول، داوطلب پاسخ می‌شود و نظرش را بیان می‌کند: «کودکان نو، نوزادانند. در این نواخواهی، معلم نمی‌تواند از رفتار و گفتار و کردار خود چشم‌پوشاند. او باید همواره در این اندیشه باشد که چگونه با توجه به سن و علایق و نیاز دانش‌آموزان خود رفتار کند تا از نظر دانش‌آموزانش، تازگی و نو بودن احساس شود. نکته‌ی دیگری که برای اعمال تغییر همواره در نظر می‌گیرم، این است که با توجه به ضرورت انجام ارزش‌یابی توصیفی تلاش می‌کنم همیشه شرایط این کار فراهم باشد. برای مثال چیدن میز و صندلی‌ها را بر هم می‌زنم و دانش‌آموزان را در گروه‌هایی با تعداد مناسب، دور میزهای بزرگ‌تری قرار می‌دهم.»

استفاده از میز بزرگ و تغییر چیدمان کلاس، نکته‌ای است که مورد نظر دهباشی نیز هست.

او با تأیید این نکته ادامه می‌دهد: «مرور درس گذشته به شیوه‌های متنوع از جمله کارهایی است که در کلاس با تغییرات و تنوع بسیار دنبال می‌شود. همچنین به انتخاب شیوه‌ی تدریس متناسب با یادگیری توجه می‌کنم، زیرا محتوا باید به گونه‌ای تدریس شود که برای هر دانش‌آموز متناسب با یادگیری‌اش باشد. برای ایجاد این تغییر، لازم است به‌عنوان معلم با انواع شیوه‌های تدریس آشنایی داشته باشم.»

با توضیحات دهباشی، توجه به درون کلاس و شیوه‌ی تدریس جلب می‌شود. شفقتی در این باره می‌گوید: «گاهی هم لازم است برای رسیدن به مقصود یادگیری، زمینه‌ی انجام کار گروهی را در دانش‌آموزان تقویت کنیم؛ به شکلی که آن‌ها بتوانند از طریق هم‌گروهی‌های خود راه‌های تازه‌ای در یادگیری را تجربه کنند. برای مثال در درس فارسی بعد از شناسایی صداها، با تدریس یک حرف، دانش‌آموزان آن‌ها را با صداها همراه می‌کنند. حالا آن‌ها در گروه‌های چند نفره تقسیم می‌کنم و می‌خواهم هر گروه با تعدادی از هجاها کلمه بسازد. پس از آن، کلمات در کلاس درس خوانده می‌شود. به این ترتیب، دانش‌آموزان در زمانی اندک با تعداد زیادی از کلمات آشنا می‌شوند که حاصل تفکر تمام دانش‌آموزان کلاس است.»

ذکر تجربیات شفقتی این ایده را ایجاد می‌کند که هر کدام از حاضران، به تجربه‌ی عملی اشاره کنند که اعمال تغییری خاص موجب ایجاد تأثیری خاص در کلاس و دانش‌آموزان شده است. جعفریان به تجربه‌ی یک تغییر اشاره می‌کند که به اعتقاد او تازه نیست اما در کلاس وی به نتایج ارزشمندی منجر شده است. او تجربه‌ی خود را این‌طور توضیح می‌دهد: «من از شیوه‌ی کتاب باز استفاده می‌کنم. برای این کار در یکی از امتحانات، بدون اعلام قبلی، از دانش‌آموزان می‌خواهم به سؤالات با استفاده از کتاب درسی پاسخ دهند. یک یا چند نمونه اشتباه را در برخی از سؤالات، در نظر می‌گیرم و وقتی آن‌ها قصد اعلام این اشتباه را دارند، از آن‌ها می‌خواهم مواردی از این دست را اصلاح کنند و سپس به سؤال پاسخ دهند. این کار موجب

می‌شود دانش‌آموزان دقت بیشتری به خرج دهند.»

دهباشی از این ایده استقبال می‌کند و تا از موضوع کلاس بیرون نرفته‌ایم، راه مؤثر در تعمیق یادگیری را به روش تدریس هم‌تعمیم می‌دهد و می‌گوید: «یکی از شیوه‌های تدریس که می‌تواند تغییرات مؤثری در کلاس ایجاد کند، روش تدریس متقابل است. این شیوه می‌تواند به‌ویژه در حل مسائل ریاضی و در درک صورت مسئله مؤثر باشد. به‌طور خلاصه گام‌های این روش شامل این موارد است:

اول: وضوح، که به معنای اقدام به کنش‌های لازم برای درک معنا در یک متن است. دوم: **پرسش**، که شامل پرسیدن نکات اصلی متن است. دانش‌آموز برای دریافت مقصود از متن و یادآوری اطلاعات راهنمایی شود. سوم: **خلاصه کردن** به معنای شناسایی و شرح نکات اصلی متن. در پایان خلاصه کردن دانش‌آموز می‌آموزد بدون وارد کردن لطمه به متن اصلی، تا حد ممکن، متن را خلاصه کند تا مقصود نهایی آشکارتر شود. چهارم: **برنامه‌ریزی**، که در این مرحله دانش‌آموز برای رسیدن به پاسخ با توجه به اطلاعات به‌دست آمده برنامه‌ریزی می‌کند.

او در ادامه به این نکته توجه می‌دهد که پرداختن به این شیوه مطالعه‌ی بیشتری نیاز دارد و لازم است معلمان با کسب اطلاعات بیشتر از آن بهره‌مند شوند.

عابدین‌پور هم در تشریح تجربیاتش می‌گوید: «برای شروع کلاس به دنبال یافتن نرمش‌های مفیدی هستیم که امکان انجام آن‌ها در کلاس درس وجود داشته باشد و هر روز بعد از سلام و احوال‌پرسی از آن تمرین‌ها استفاده می‌کنم. در حال حاضر، نرمش‌هایی برای تقویت مچ دست و انگشتان دارم که دانش‌آموزانم هر روز آن‌ها را در کلاس انجام می‌دهند. انجام دادن این حرکات، انرژی خاصی به کلاس می‌بخشد. برای نظارت بر چگونگی انجام مشق‌های چشمی، هر روز در کنار هر دانش‌آموز می‌نشینم و به خواندن او گوش می‌دهم و در دفترش، نکته‌ای که برایش قابل خواندن باشد، می‌نویسم. به این ترتیب، نقاط قوت هر دانش‌آموز تقویت

کاستی‌هایش اصلاح می‌شود و هر دانش‌آموز با آهنگ خود جلو می‌رود.

در مجموع، تلاش می‌کنم دانش‌آموزان با به‌دست آوردن تجربه‌ی عملی به‌صورت مستقیم، خودشان درگیر یادگیری شوند؛ تا جایی که آن‌ها بدون برنامه‌ی فشرده و یا آزردهنده می‌توانند تا عید نوروز چند برابر کتاب فارسی خود بخوانند و تا آخر سال «عم‌جزء» را به‌صورت روان قرائت می‌کنند.»

از کتاب درسی، بیشتر دانستن و خواندن نکته‌ای است که در صحبت‌های عابدین‌پور مورد توجه جعفریان قرار می‌گیرد. او معتقد است علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به جست‌وجوی مسائل آموزشی مرتبط یا غیرمرتبط با درس می‌تواند به یادگیری بیشتری در دانش‌آموزان منجر شود و یادگیری را به خارج از کلاس، در محیط خانه، خانواده و در سفر و... گسترش دهد. **شفقتی**، با تأکید بر نوگرایی معلم و تلاش او برای حفظ این وضعیت، به ویژگی دیگری اشاره می‌کند که به عقیده‌ی او می‌تواند در پرورش دانش‌آموزان سهم عمده‌ای داشته باشد. او در قالب خاطره‌ای به این موضوع اشاره می‌کند: «نامرتب بودن و زباله ریختن در کلاس در ساعات‌های پایانی روز، یکی از عادت‌های نامناسب دانش‌آموزانم شده بود که مرا وادار می‌کرد هر بار به شیوه‌ای این رفتار را به آن‌ها تذکر دهم و از آن‌ها بخواهم تا برای داشتن کلاسی تمیز تا پایان روز توجه و همکاری داشته باشند. اما همه‌ی این تذکرها بی‌نتیجه و کم‌اثر بود. یک روز تصمیم گرفتم خودم برای جمع کردن زباله از کف کلاس دست به کار شوم. با انجام این کار بچه‌ها هم همراه شدند و گفتند: «خودمان این زباله‌ها را ریخته‌ایم، خودمان هم باید آن‌ها را جمع کنیم.» تا چند وقت، همین کار را در کلاس انجام می‌دادیم تا اینکه به مرور، روزهایی که آرزویش را داشتم رسید و دیگر خبری از آن شرایط نبود. از آن مهم‌تر، مراجعه‌ی والدین بود که از توجه فرزندانشان به کثیف نکردن خانه و یا ریختن زباله در یک کیسه در اتومبیل خبر می‌داد و مرا بسیار شگفت‌زده می‌کرد.

جیم جوجه

آموزش املا با دقت در جای نقطه‌ها در شکل

● اصغر محمدی

آموزگار دبستان شاهد دکتر شهرداری، زنجان

اشاره

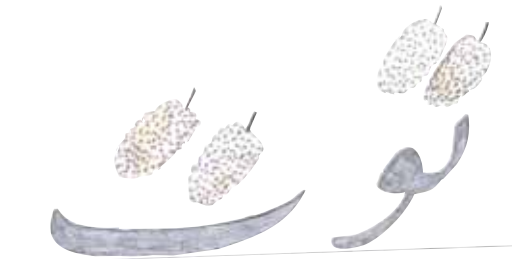
گاهی دانش‌آموزان پایه‌ی اول در نوشتن کلمات و یادآوری جای نقطه‌ها یا شکل حرف‌ها دچار سردرگمی می‌شوند. در الفبای فارسی حرف‌های دارای نقطه و شکل اول و آخر کم نیستند. مثلاً حرف‌های ب، پ، ت، ث، س و ش یا ص و ض و حروف دیگر. بنابراین آموزش‌گاری که دغدغه‌ی یاددهی و یادگیری ماندگار دارد، شیوه‌هایی ابداع می‌کند تا این سردرگمی رفع شود و در اسرع وقت به کمترین مقدار برسد. اصغر محمدی در تلاشی برای تقویت حافظه و حل برخی مشکلات املائی از روشی تداعی و تصویرآفرینی در نوشتن استفاده کرده است. به توضیحات کوتاه او توجه فرمایید.

فضای آموزشی و خروج دانش‌آموزان از انزوا و کم‌رویی بسیار مفید است.

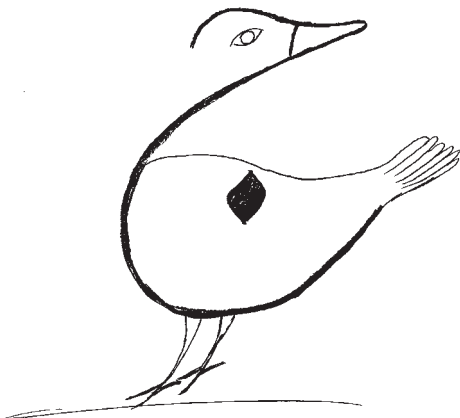

نقطه‌ی ت و توت

به دانش‌آموزی که فراموش می‌کند نقطه‌ی «ت» را بالا بگذارد، می‌گوییم دو تا توت بالای حرف «ت» وجود دارد. به این صورت تصویری را هم در تخته یا کاغذ می‌کشیم تا در ذهن او بماند. پس از تمرین، او دیگر جای نقطه‌ها را اشتباه نمی‌کند.

تداعی پا و نقطه‌های حرف پ

جیم جوجه و نون نان

در روش «تداعی با تصویر» به دانش‌آموز گفته می‌شود در هر حرفی که مشکل دارد، یکی از کلماتی که آسان است و یک یا دو حرف موردنظر را در خود دارد، به یاد آورد. در واقع برای هر حرفی که نوشتن آن را فراموش می‌کند یک شاخص انتخاب کند. برای کسی که «ج» را با هم‌شکل‌های خود اشتباه می‌کند، کلمه‌ی (جوجه) و برای کسی که «ت» را با هم‌شکل‌های خود اشتباه می‌کند، کلمه‌ی (نان) را به‌عنوان شاخص در تداعی نقطه‌ها قرار می‌دهم. اجرای این شیوه‌ها به‌نوعی در تقویت دست‌ورزی و تنوع دادن به

والدین و پیشگیری از اختلالات رفتاری

بازگیری امتیاز و پاداش نمی تواند رفتارهای مطلوب را به کودک یاد دهد

● اعظم فاضلی
کارشناس ارشد روان شناسی بالینی

کمتر خواهد بود. تأخیر در قطع مزایا باعث می شود کودک فراموش کند که برای چه رفتاری تنبیه شده اند.

● تناسب بین رفتار نامطلوب و جریمه

والدین باید تناسب بین رفتار نامطلوب و جریمه را رعایت کنند. یعنی نباید امتیاز بسیار مهم و بزرگی را برای یک رفتار نامطلوب کوچک از کودک بگیرند و به عکس.

● همیشه از یک نوع امتیاز یا پاداش برای جریمه و بازگیری استفاده نکنند

اگر در استفاده از جریمه تنوع نداشته باشیم، کودک به نبودن امتیاز گرفته شده عادت می کند و در این صورت جنبه تنبیهی نخواهد داشت. برای مثال، پدری به پسر ده ساله اش می گوید: «چون یک ساعت دیر کرده ای بدون آنکه ما را مطلع سازی، نمی توانی از دوچرخه ات به مدت دو هفته استفاده کنی» و از آنجا که پسر به مدت چند ماه اجازه دوچرخه سواری نداشته است جواب می دهد: «برای من مهم نیست، چون اصلاً دوچرخه سواری را فراموش کرده ام».

● چیزی را از کودک بازگیرید که برای او با ارزش باشد

والدین باید مطمئن باشند که مزیتی را که از کودک می گیرند برای او دارای اهمیت است. همان طور که در مبحث پاداش نیز گفتیم، والدین باید سلیقه و خواست کودک خود را بدانند. بعضی اوقات والدین چیزی را به عنوان جریمه تعیین می کنند که واقعاً برای کودک ارزش و اهمیتی ندارد. بنابراین، با دیدن عکس العمل کودکان در مقابل بازگیری یک مزیت می توان به اهمیت و ارزش آن نزد آن ها پی برد. در صورتی که بازگیری مزیتی باعث ناراحتی کودک نمی شود، نباید از آن استفاده کرد. برای مثال، مادری به دختر خود می گوید: «چون تو برای رفتن به خانهی مادربزرگ عمداً به موقع آماده نشدی، نمی توانی از مدارنگی هایت استفاده کنی» و دختر در جواب می گوید: «چه خوب چون من از این نوع مدارنگی متنفرم».

● زمانی که به کودک می گوئید به دلیل انجام رفتار نامطلوبی امتیاز و پاداشی را از دست خواهد داد، حتماً گفته تان را عملی کنید

هرگز تهدیدهایی را که مایل به انجام آن ها نیستید یا نمی توانید انجام دهید، ابراز نکنید زیرا کودکان به زودی یاد می گیرند که منظور والدین واقعاً آن نیست که می گویند. بنابراین، برای رفتارشان، اگر چه به طور شفاهی تهدید

اشاره

پس از آشنایی با مطالبی در ارتباط با کنش های مطلوب و روش های تثبیت آن ها در کودکان، اینک به آخرین مباحث با نگاهی به روش های دیگر از جمله جریمه ی رفتار نامطلوب و یا تثبیت مهارت های مثبت در رفتارهای مناسب می پردازیم.

جلسه ی هفتم: جریمه و بازپس گیری پاداش

توصیف مهارت: بازگیری پاداش یا جریمه به معنی قطع مزایایی چون فرصت فعالیت و یا شیء محسوس به دلیل انجام یک رفتار نامطلوب جدی، خطرناک و یا تحمل ناپذیر است مانند محروم کردن کودک از تماشای تلویزیون به خاطر کتک زدن خواهر یا برادر کوچک ترش.

مزایای استفاده از روش بازگیری پاداش و جریمه

۱. گاهی کودک رفتاری انجام می دهد که برای دیگران یا خودش خطرناک است. برای توقف چنین رفتاری یا جلوگیری از بدتر شدن آن از این روش استفاده می شود. در این روش به کودک یاد می دهیم چه کاری را نباید انجام دهد.

۲. نوع مؤثری از تنبیه که انسانی تر و عوارض جانبی و منفی آن کمتر است.

۳. بعضی کودکان برای توقف یک رفتار نامطلوب به روش نادیده گرفتن پاسخ می دهند؛ بعضی دیگر به روش محروم سازی و برخی به روش بازگیری. بنابراین، هرچه والدین روش های بیشتری یاد بگیرند، انعطاف بیشتری در به کارگیری آن ها خواهند داشت. اگر روشی در کودکی مؤثر نبود، می توانند از روش های دیگر استفاده کنند و تشخیص دهند که کدام روش در کدام موقعیت بهترین و مؤثرترین است.

اصول استفاده از روش جریمه و بازگیری پاداش

● کودک را بلافاصله بعد از انجام رفتار نامطلوب و یا در حین آن رفتار جریمه کنید.

هرچه فاصله بین رفتار نامطلوب و جریمه طولانی تر باشد اثر آن

شده‌اند، در عمل تنبیه نخواهند شد.

● ثبات در انجام این روش

بعضی کودکان، مخصوصاً آن‌هایی که فکر می‌کنند والدینشان با دیدن چشم‌های اشک‌آلود زود نرم می‌شوند، ممکن است در برابر این روش به گریه متوسل شوند. اگر والدین در استفاده از این روش مطمئن هستند باید آن را با ثبات انجام دهند و تسلیم گریه‌های کودک نشوند. چراکه به کودک یاد می‌دهند در مواقع تنبیه می‌تواند با این رفتار از تنبیه بگریزد.

بعضی والدین مایل‌اند قبل از بازگیری امتیاز از کودک به او اخطار دهند. در این زمان باید تن صدای آنان جدی باشد، جدیت اخطار را مشخص کنند و به کودک یاد دهند که بعد از این اخطار در صورت ادامه‌ی رفتار نامطلوب حتماً تهدید عملی و تنبیه اعمال می‌شود.

● استفاده‌ی بیش از حد این مهارت اثر آن را از بین می‌برد

بعضی از والدین وقتی درمی‌یابند که این روش، رفتار نامطلوب کودک را متوقف می‌سازد آن را برای بسیاری از رفتارهای نامطلوب خرد و غیرجدی استفاده می‌کنند. در صورتی که برای هر رفتار نامطلوب جزئی نباید آن را به کار برد. به‌علاوه، استفاده‌ی مکرر از آن تأثیر خود را از دست می‌دهد.

● ادامه‌ی مهارت‌های مثبت برای رفتارهای مطلوب کودک

بازگیری مکرر امتیازات از کودک نشان‌دهنده‌ی این است که والدین از مهارت‌های مثبت برای تشویق و تحسین رفتارهای مطلوب کودکشان استفاده نمی‌کنند. در صورتی که والدین مهارت‌های تنبیه‌ی را متوقف سازند و بر تنبیه تکیه کنند، این مهارت‌ها کارایی ندارند. بازگیری امتیاز و پاداش می‌تواند رفتارهای نامطلوب را متوقف سازد اما نمی‌تواند رفتارهای مطلوب را به کودک یاد دهد. والدین باید به رفتارهای مطلوب کودک توجه کنند، چراکه اگر استفاده از مهارت‌های مثبت را متوقف سازیم کودک برای جلب توجه والدین ممکن است از رفتارهای نامطلوب استفاده کند. بدین ترتیب، به‌جای کاهش رفتارهای نامطلوب، افزایش این رفتارها رخ می‌دهد. باید بدانیم که بدون استفاده از مهارت‌های مثبت، این مهارت عوارض جانبی منفی خواهد داشت. پس نباید با یادگیری این روش‌ها شیوه‌های مثبت را از یاد ببریم.

اگر والدین برای کنترل کودکانشان، زمانی که آنان کوچک هستند، به تنبیهات سخت متوسل شوند، وقتی کودکان بزرگ شوند این شیوه کارایی خود را از دست می‌دهد. بسیاری از والدین کودکان خود را کتک می‌زنند؛ چون آن‌ها کوچک‌اند و نمی‌توانند آن‌چنان که اگر بزرگ بودند، تلافی کنند. در بعضی خانواده‌ها که از تنبیه بدنی به‌طور مکرر استفاده می‌شود، کودکان به نوجوانانی غیر مطیع در برابر والدین خود تبدیل می‌شوند.

در صورت برخورد با رفتارهای نامطلوب جدید به نکات زیر توجه کنید.

الف. دقیقاً نوع رفتار نامطلوب را تشخیص دهید و مشخص کنید.

ب. نوع روش تشویقی را انتخاب کنید. ببینید دقیقاً چه نوع رفتاری را ترجیح می‌دهید تا مشوق رفتار مطلوب کودک باشد.

ج. ببینید چه نوع شیوه‌ی تنبیه‌ی برای رفتار نامطلوب کودک مناسب است.

هـ. پیش از اینکه یک راهبرد اصلاح رفتار را ارزیابی کنید، دست‌کم آن

را به مدت دو هفته ادامه دهید. اگر رفتار نامطلوب هنوز به اندازه‌ی گذشته اتفاق افتاد، در برنامه‌های خود تجدیدنظر و راهبرد خود را اصلاح نمایید.

جلسه‌ی هشتم: شیوه‌های کنار آمدن با رفتارهای نامطلوب در درازمدت

قبل از جمع‌بندی و اتمام جلسات ضروری به‌نظر می‌رسد در مورد تنبیه بدنی که برخی والدین از آن استفاده می‌کنند، توضیحاتی داده شود. بسیاری از والدین تنبیه بدنی را طریقه‌ی اصلی تربیت و آموزش انضباط می‌دانند. باید توضیح داده شود که تنبیه بدنی نوعی بدرفتاری با کودک است و محققان آن را غیرانسانی، غیرمؤثر و غیرضروری می‌دانند؛ چراکه عوارض جانبی منفی آن بسیار است.

یکی از معمول‌ترین این عوارض ناراحتی و آشفتگی روانی والد و کودک است و در واقع، تنبیه باعث می‌شود که هر دو طرف نسبت به خود احساس بدی پیدا کنند. یکی دیگر از عوارض تنبیه بدنی اجتناب، ترس و انزوای کودک از والدین است و این خود باعث دوری هرچه بیشتر کودک و والدین می‌شود. زمانی که والدین از تنبیه بدنی استفاده می‌کنند در واقع به کودکان خود یاد می‌دهند که مسائل و مشکلات را با خشونت و پرخاشگری حل کنند. جای تعجب ندارد که این‌گونه کودکان در مدرسه قلدر شوند و یا با خواهر و برادر خود با خشونت برخورد کنند.

منابع

۱. راهنمای آموزش والدین دنگل و پولستر (۱۹۸۸) و اسکات (۱۹۸۹)
2. Patterson, G., Dishion, T.J., and Chamberlin, P. (1993). *Outcome and Methodological Issues Relating to Treatment of Antisocial Children. A chapter in Giles, T.R. (Ed). Handbook of effective psychotherapy, plenum, New York.*
3. Patterson, G.R. (1994). Some alternatives to seven myths about treating families of antisocial children. In C. Henricson (Ed), *Crime and the Family: conference report: Proceeding of an International conference, Occasional paper 20 (pp. 26-49). London, United Kingdom: family policy studies center.*

کاربردهای عملی روش تربیتی تلقین به نفس در کلاس

زهرا اولیائی
آموزگار، شهرضا

می دانم بدون اجازه به وسایل دیگران دست نمی زنی

اشاره

استاد مطهری با بیان این موضوع که انسان در عمق سرشت و فطرت خود اخلاقی خلق شده است (مطهری، ۱۳۹۱: ۲۳) و نیاز به هدایت و تربیت دارد اما وسیله‌ای که باید از آن استفاده شود برای همیشه و همه‌جا معین و قابل اندازه‌گیری هم نیست، معتقد است رهبری نسل جوان با رهبری نسل کهن «تفاوت ماهوی» ندارد ولی به لحاظ تاکتیک و کیفیت عمل در زمان‌های متفاوت و در مورد اشخاص گوناگون فرق می‌کند (نادری، ۱۳۹۱) از آنجا که اسلام دین هدایت و تربیت است، برای ایجاد زمینه‌ی رشد و کمال در انسان و جامعه طرح و برنامه دارد. تمام دستورها و احکام در این «شریعت کامل» برای آن است که عوامل بازدارنده و اخلاک‌گر را از مسیر انسان بردارد و او را به سر منزل مقصود برساند (رحماندوست، ۱۳۸۵). یکی از این اصول، روش تربیتی تلقین به نفس است که در این فرصت بررسی می‌شود.

کلیدواژه‌ها: روش تربیتی، تلقین به نفس، کلاس درس

هدف از تلقین به نفس

هدف از تلقین به نفس، این است که از طریق به زبان آوردن قولی معین، تغییری به مقتضای آن در ضمیر پدید آوریم. دور کردن رفتار نامطلوب از خود و ایجاد تغییر مطلوب در باطن از طریق آشکار کردن رفتاری مطلوب در ظاهر و یا بیان قولی معین است.

روش‌های تلقین به نفس

تلقین قولی، که شامل دو روش سلب و ایجاب است؛ تلقین فعلی که همانند روش قولی هم جنبه‌ی سلب و هم ایجاب دارد و تلقین قولی - فعلی که هر دو روش را دربرمی‌گیرد (باقری، ۱۳۸۸: ۹۳).

نقش تلقین به نفس

برخی از صاحب‌نظران و برنامه‌ریزان تلقین را موضوعی از آموزش و پرورش می‌دانند و بیان می‌کنند در هر چیزی که دانش آموز می‌آموزد، تلقین و تکرار وجود دارد و به‌منظور شکل‌گیری صحیح شخصیت دانش‌آموز باید تلقینات صحیح در محیط زیست و تجربه‌ی وی گنجانده شوند. فرد در طول زندگی خود با بسیاری از تلقینات روبه‌رو می‌شود به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در زندگی ما نقش مهمی ایفا می‌کنند. بنابراین، ما باید اجتناب از تلقینات مخرب را یاد بگیریم؛ زیرا تلقین فقط سکنی‌گزیدن یک ایده در ذهن نیست و ما با

تلقین رابطه‌ای بسیار نزدیک بین ایده و خودمان به‌وجود می‌آوریم (بروکس، السورث، ۲۰۰۴: ۵۶).

کاربرد تلقین به نفس با توجه به تجربیات پژوهشگر

قوانین کلاس را به‌صورت تلقین مستقیم یا غیرمستقیم توصیف کنید؛

۱. «بچه‌ها! زمانی که شما با اجازه گرفتن صحبت می‌کنید، نه با هم و بدون اجازه، من بهتر می‌توانم به صحبت‌های شما گوش دهم.»
 ۲. وقتی دوتا از بچه‌ها با هم دعوا می‌کنند. مسئله و آنچه را می‌بینید، توصیف و سپس تلقین کنید: «می‌بینم که دو تا دوست خوب، با هم دعوا می‌کنند! با حرف زدن هم می‌شود مشکل را حل کرد! برای بچه‌ها انگیزه ایجاد کرده سپس تلقین کنید:
- توجه، توجه: دانش‌آموزانی که دوست دارند بهترین دانش‌آموز کلاس و مدرسه باشند، مطالب زیر را بخوانند.
۳. دانش‌آموز خوب:
- اگر دوستش وسیله‌ای را ندارد، از وسایل خود به او می‌دهد؛
 - با دانش‌آموزان کوچک‌تر مهربان است؛
 - به قوانین کلاس و مدرسه احترام می‌گذارد و آن‌ها را رعایت می‌کند؛
 - ۴. دانش‌آموز زرنگ و کوشا:
 - مطالعه و کتاب‌خوانی را دوست دارد؛

یادداشتی برای بهار

باران

● سارا صالحی

زیر چتر آبان
بارانی از واژه‌های تازه جاری ست
کلماتی از جدول حروف الفبا سرچشمه می‌گیرند
و به خلیج آبی کلاس می‌ریزند
تا مسیر نزدیک‌تری به سمت اقیانوس دانایی کشف شود.

وقتی پاییز را ورق می‌زنی
صدای هیاهو می‌آید
و ردپای شقایق‌ها، خیابان تقویم را چراغانی می‌کند
در حوالی آبان، بارانی از گلوله و گنجشک می‌بارد
و پنجره‌ها و پیچک‌ها را بی‌تاب‌تر می‌کند...

در کلاس کوچک‌مان باد می‌وزد
تو اما زبان پرنده‌ها را به ما می‌آموزی
و تأکید می‌کنی که باد، پرنده را فراری نخواهد داد.
حالا پس از سال‌ها
وقتی که ماه

گوشه‌ای از خاطرات خوشایند آفتاب را
شبانه برای ماهی‌های رودخانه تعریف می‌کند
دل‌م شبیه حوض کوچک نقاشی موج برمی‌دارد.
گنجشک می‌شوم

به درخت و باغچه سر می‌زنم
و از کلاس کرامت تو سر در می‌آورم
چشم‌هایت به من قول داده‌اند
روزی از آب به آفتاب خواهیم رسید
و در همه‌می باد و بادبادک
آسمان را از بهار پر خواهیم کرد.

● در درس‌ها از خود خلاقیت نشان می‌دهد؛
۵. از دانش آموزان بخواهیم وقتی مشکلی برای دوستشان پیش می‌آید
در رفع آن کمک کنند.
۶. از بچه‌ها بخواهیم در مرتب کردن کلاس همکاری کنند و کلاس
خود را تمیز نگه دارند.
۷. موعظه و نصیحت نکنیم؛ به دانش آموزان بیاموزیم در مورد
رفتارهایشان از خود سؤال کنند. سؤالات باعث می‌شود در مورد آنچه
درونشان می‌گذرد و خوبی و بدی رفتارهایشان فکر کنند.
۸. رفتار شیطنت‌آمیز بچه‌ها را با توصیف رفتار منفی و تلقین غیرمستقیم
رفتار مثبت خنثی کنید؛ «شاهین هم به جای گوش دادن به درس با مدادش
بازی می‌کند.»

تلقین را به صورت بیان احساسات خود اجرا کنیم؛

۹. برای آموزش نظم و ترتیب به بچه‌ها، به آن‌ها بگوییم: «زمانی که
شما تکالیف خود را مرتب روی میز من می‌گذارید، خیلی خوشحال می‌شوم،
نه وقتی که دفاترتان را بی‌نظم روی میز من می‌ریزید؛
۱۰. وقتی شما ناراحت هستید، من هم خیلی ناراحت می‌شوم؛ (تلقین
غیرمستقیم و سلبی)
۱۱. وقتی شما در آزمون‌های مختلف (مداد کاغذی، عملکردی،
شناسایی، نمونه کار) عالی عمل می‌کنید من بسیار خوشحال می‌شوم.
در بعضی از موارد (در مورد کودکان دارای اختلالات یادگیری) از تلقین
مستقیم استفاده کنید؛

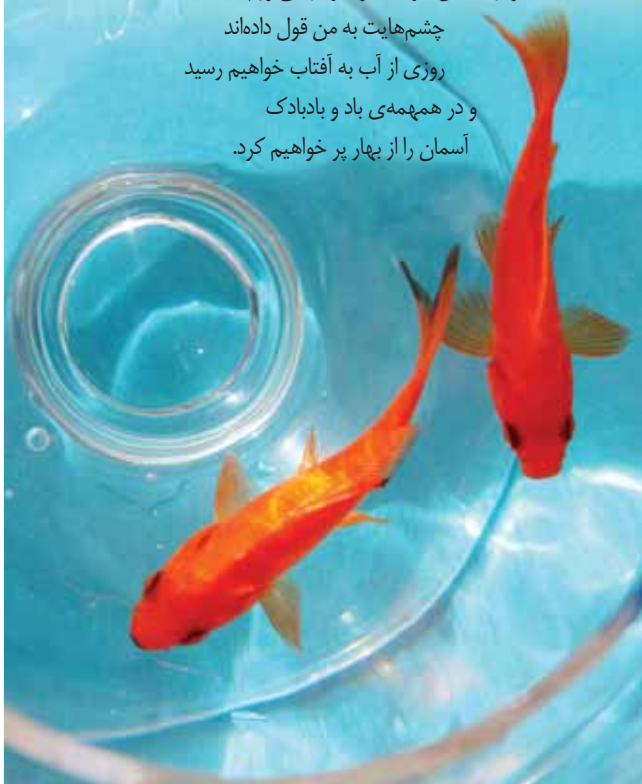
۱۲. اختلال یادگیری اجتماعی - عاطفی:
● تو دانش آموز باادب و مهربانی هستی.
● من می‌دانم تو خواهر و برادرت را دوست داری و با آن‌ها مهربان
هستی.

● من می‌دانم تو به علی حسادت نمی‌کنی.
● من می‌دانم تو کسی را مسخره نمی‌کنی.
● فاطمه بدون اجازه به وسایل دیگران دست نمی‌زند، احتمالاً
حواست پرت شده که سراغ وسیله‌ی دوستت رفته است.

۱۳. از موسیقی، شعر، قصه، نمایش، فیلم و عکس نیز می‌توان برای
تلقین استفاده کرد. با موسیقی‌های رزمی، می‌توان حس دفاع از میهن و با
موسیقی‌های شاد آموزشی - پرورشی، تلاش و موفقیت را به دانش آموزان
تلقین کرد.

منابع

۱. باقری، خسرو؛ نگاهی دوباره به تربیت اسلامی (جلد یک)، چاپ بیستم، انتشارات
مدرسه، تهران، ۱۳۸۸.
۲. رحماندوست، منصوره؛ چگونه کودکان متدین تربیت کنیم؟ مجله پیوند، تهران،
انتشارات سازمان مرکزی انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۸۵.
۳. مطهری، مرتضی؛ پرورش استعدادها، ماهنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی رشد
معلم، شماره ۱، تهران، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی
آموزشی، ۱۳۹۱.
۴. نادری، ناصر؛ هدایت و تربیت نسل جوان از منظر استاد شهید مرتضی مطهری، ماهنامه‌ی
آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی رشد معلم، شماره هشت، تهران، دفتر انتشارات و تکنولوژی
آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۹۱.

شعر و انواع و اجزا

زمزمه‌های شعری شاعران در کتاب‌های درسی ابتدایی

● دکتر سیدبهنام علوی مقدم

عضو هیئت علمی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

اشاره

یادآوری ویژگی‌های ادبی در کتاب‌های درسی فارسی ابتدایی برای معلمان تلاشی است در شیرین کردن آموزش فنون و انواع ادبی از جمله شعر.

شعر

شعر سخن یا کلام خیال‌انگیز است که وزن، قافیه و آهنگ دارد. در حقیقت، هنر شعر بیان اندیشه‌های والا و به‌وجود آوردن زیبایی به‌وسیله‌ی کلمات است. تاریخ نشان می‌دهد که آدمی از زمان‌های گذشته حتی آن‌گاه که زبان سخن گفتن را برای بیان مفاهیم ذهنی خود پدید نیاورده بود، گاه‌گاه با خویشتن زمزمه‌ای داشت. چنان‌که هنوز نیز چوپانان و ساربانان در دل دشت و کوه زمزمه‌های دلنشین خود را با نوای کلمات ساده می‌آمیزند.

به قول زنده‌یاد محمدحسین شهریار، شاعر معاصر:
نظم، نغز و لطیف را گویند شعر، فکر ظریف را گویند

انواع شعر

شعر، از نظر موضوع و نوع تأثیری که در افراد می‌تواند داشته باشد، به چند گونه ساخته می‌شود.

۱. **شعر حماسی یا رزمی** که به‌وجود آورنده‌ی حس شجاعت، جوانمردی و میهن‌دوستی است. مانند اشعار فردوسی (شاهنامه، خان‌دوم):

خروشید و جوشید و برکنند خاک

ز سمش زمین شد همه، چاک‌چاک

۲. **شعر غنایی یا بزمی** که هیجان‌های لطیف و عواطف انسانی را

برمی‌انگیزد. مانند اشعار سعدی، حافظ، مولوی، سهراب سپهری و شهریار.

قایقی خواهیم ساخت

خواهم انداخت به آب

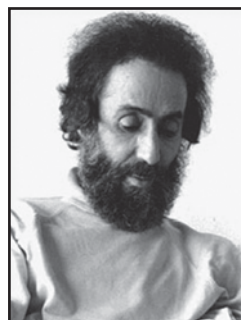
دور باید شد از این خاک غریب...

سپهری

۳. **شعر تعلیمی** که پند و اندرز

اخلاقی، عرفانی و اجتماعی می‌دهد.

مانند اشعار ناصرخسرو، سعدی، مولوی،

بروین اعتصامی، سنایی، ملک‌الشعراى بهار و صائب تبریزی.

مزن بر سر ناتوان دست زور

که روزی درافتی به پایش چو مور (سعدی)

بشنو از نی چون حکایت می‌کند

و ز جدایی‌ها شکایت می‌کند (مولوی)

نمونه از بروین اعتصامی:

ز انگشت از دامن تقوا سیه مکن

این جامه چون درید نه شایسته‌ی رفوست

شعر غنایی

غنا در لغت به معنی سرود، نغمه و آواز خوش است و اثر غنایی به شعر و نثری گفته می‌شود که گزارشگر عواطف و احساسات شخصی شاعر از عشق، دوستی، رنج، نامرادی، وطن‌دوستی، آزادی و هر آنچه روح آدمی را تحت تأثیر قرار می‌دهد باشد. آثار عرفانی، غزل‌های عاشقانه، مرثیه، توصیف طبیعی و طنز همگی از نوع غنایی هستند. از آنجا که شاعر یا نویسنده فردی از افراد اجتماع است، احساسات شخصی او نیز مانند تمامی افراد جامعه است.

از مشهورترین آفرینندگان آثار غنایی می‌توان به حافظ، سعدی، مولانا، نظامی و از معاصران به دهخدا، ملک‌الشعراى بهار، نیما یوشیج، سهراب سپهری و شهریار اشاره کرد.

سعدی:

مشنو ای دوست که غیر تو مرا یاری هست

یا شب و روز به جز فکر توام کاری هست

محمدرضا شفیعی کدکنی:

ای کاش آدمی وطنش را/ مثل بنفشه‌ها/ در جعبه‌های خاک/ یک روز

می‌توانست همراه خویشتن ببرد هر کجا که خواست/ در روشنای باران/ در آفتاب پاک

به قول **پژمان بختیاری**، «شعر خوش آن نیست که برداریش

شعر خوش آن است که راحت زند

پویه دهد مرکب اندیشه را

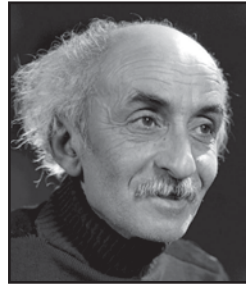
خوانی و دریایی و بگذاری‌اش پنجه به دامن نگاهت زند

جلوه دهد رنج سخن‌پیشه را».

قافیه در شعر سنتی اجباری است ولی در شعر نو نظم مشخصی ندارد.

نام آن‌هاست نام خدای سر هر نامه را رواج افزای

نمونه‌ی شعر نو «افسانه» سروده‌ی نیما یوشیج (علی اسفندیاری):

ای دل من،
با همه خوبی و قدر دعوی،
از تو آخر چه شد حاصل من؟
جز سرشکی به رخساره‌ی غم.
آخر ای بینوا دل، که بر هر
شاخی و شاخساری پریدی
می‌توانستی ای دل، رهیدن
گر نخوردی فریب زمانه...

از سلمان هراتی:
ساعت اتشا بود
و چنین گفت معلم با ما:
بچه‌ها گوش کنید
نظر ما این است
شهدا خورشیدند
مرتضی گفت: شهید
چون شقایق سرخ است
دانش‌آموزی گفت: چون چراغی است که در خانه‌ی ما می‌سوزد
و کس دیگر گفت: شهید
داستانی است پر از حادثه و زیبایی...

کتاب فارسی پایه‌ی ششم

بیت

واحد شعر یک بیت است که از دو مصراع می‌باشد.

نمونه:

چو ایران نباشد تن من میاد
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد

فردوسی

ما که اطفال این دبستانیم

همه از خاک پاک ایرانیم

ایرج میرزا

مصراع

هر بیت در شعر شامل دو قسمت است که هر یک از آن‌ها یک «مصراع» نام دارد.

به عبارت دیگر، کم‌ترین مقدار سخن وزن‌دار یک مصراع است. نمونه:

چو ایران نباشد تن من مباد... هر که دل پیش دلبری دارد...

وزن

شما با شنیدن مصراع شعر آهنگی خاص را احساس می‌کنید که آن را در یک جمله‌ی معمولی نمی‌بینید. این آهنگ در همه‌ی مصراع‌های یک شعر به‌طور یکسان وجود دارد و آن همان وزن شعر است. وزن شعر از نظمی که در چگونگی قرار گرفتن کلمات مصراع است به‌وجود می‌آید.

قافیه

صداها یا حروف مشترک پایانی مصراع‌هاست که در تأثیربخشی و زیبایی شعر نقش مهمی دارد و در هر بیت مانند نشانه‌ای است که پایان یک بیت و شروع قسمت دیگری را نشان می‌دهد و به تنظیم فکر و احساس شاعر و موسیقی شعر کمک می‌کند.

درس مرتبط:

پایه‌ی پنجم: به این دو نمونه توجه کرده و آن‌ها را با هم مقایسه کنید.

۱. بنی آدم اعضای یک پیکرند

که در آفرینش ز یک گوهرند

چو عضوی به‌درد آورد روزگار

دگر عضوها را نماند قرار

کاش می‌توانستم دل‌های بعضی از آدم‌ها را هم آب و جارو کنم تا خودشان را برتر از دیگران ندانند. به نمونه‌ی اول، شعر می‌گویند؛ زیرا دارای آهنگ و وزن و قافیه است. به نمونه‌ی دوم نثر می‌گویند. چون وزن و آهنگ و قافیه ندارد. شعری که خواندید، دو بیت و چهار مصراع دارد.

پایه‌ی چهارم:

چو عضوی به درد آورد روزگار

دگر عضوها را نماند قرار

هماهنگی پایان دو مصراع (=ار) شعر را خوش‌آهنگ و زیبا کرده است. این هماهنگی را «قافیه» می‌گویند. دو واژه‌ی روزگار و قرار نیز کلمه‌های قافیه‌اند.

ای نام تو بهترین سرآغاز

بی‌نام تو نامه کی کنم باز (=از)

خدایا چنان کن سرانجام کار

تو خشنود باشی و ما رستگار (=ار)

نمونه‌هایی از شعر سنتی

یارب از عشق چه سرمستم و بی‌خویشتم

دست گیریدم تا دست به زلفش بزنم

خاقانی

جامی است که عقل‌آفرین می‌زندش

صد بوسه ز مهر بر جبین می‌زندش

وین کوزه‌گر دهر چنین جام لطیف

می‌سازد و باز بر زمین می‌زندش

خیام

زیر پا گذاشتن موازین

بررسی اختلال سلوک در دانش آموزان پایه ی ششم

● **انسبیه سادات کسائیان**
آموزگار، دبستان ولیعصر

اشاره

اختلال سلوک نوعی رفتار تکراری و مزمن است که طی آن حقوق اساسی دیگران با توجه به موازین و اصول متناسب با سن زیر پا گذاشته می شود. معیارهای تشخیص دانش آموز دارای اختلال سلوک دارا بودن دست کم سه مورد از این معیارها حداقل به مدت شش ماه است.

۱. نظم کلاس و مدرسه را به هم می زند.
۲. وسایل هم کلاسی هایش را برمی دارد.
۳. غالباً واقعیت را نمی گوید.
۴. به دیگران از نظر فیزیکی بی رحمی نشان می دهد.
۵. اموال دیگران را تخریب می کند.
۶. اغلب در کلاس غیبت دارد.
۷. کله شق، متخاصم، گستاخ و بی توجه است.

۸. به ندرت به خاطر رفتارهای بی ملاحظه خود احساس گناه و پشیمانی می کند (ترقی و احمدی، ۱۳۸۱).

اختلال سلوک یکی از رایج ترین اختلالات دوران کودکی و از عمده ترین دلایل مراجعه به مراکز درمانی است. این اختلال الگوی رفتار پایدار با مشخصه ی پرخاشگری و تجاوز به حقوق دیگران است. اختلال سلوک یکی از بزرگ ترین مشکلات کلاس های درس هم برای آموزگار و هم برای دانش آموزان می باشد.

کودکان و نوجوانان دارای اختلال سلوک قوانین و مقررات اجتماعی و خانوادگی را زیر پا می گذارند و از بزرگ سالان اطاعت نمی کنند.

کودکان مبتلا به اختلال سلوک به شدت در معرض طرد هم سالان، عمل کرد ضعیف تحصیلی و افزایش تدریجی رفتار پرخاشگرانه و هم چنین آماده ی ابتلا به اختلال های خلقی، بزه کاری و اختلال شخصیت اجتماعی در بزرگسالی هستند. مطالعات نشان می دهد که این کودکان براساس تجارب اولیه ی خود، طرحواره های متخاصم از جهان در ذهن خود شکل داده اند و براساس آن نیات دیگران را غیردوستانه ارزیابی می کنند و با رفتار پرخاشگرانه واکنش نشان می دهند. آن ها هم چنین در زمینه ی کاربرد مهارت های اجتماعی بسیار ضعیف اند و در مشکلات بین فردی نمی توانند شیوه های مختلفی برای رفع مشکل پیدا کنند. با وجود این گونه ضعف در مهارت مشکلات رفتاری در آینده ی این کودکان پیش بینی می شود.

اختلال سلوک با بسیاری از اختلالات دیگر از جمله نقص توجه، بیش فعالی، افسردگی و اختلال یادگیری همراه است و علاوه بر آن با چندین عامل روانی - اجتماعی نظیر سطح پایین اجتماعی - اقتصادی، روش تربیتی خشن و تنبیهی، اختلافات خانوادگی، فقدان نظارت مناسب والدین و نبود کفایت اجتماعی ارتباط دارد. خطر ابتلا به این اختلال در کودکانی که یکی از والدین حقیقی یا والدخوانده ی آن ها به اختلال شخصیت ضد اجتماعی مبتلاست یا یکی از برادران یا خواهران آن ها مبتلا به اختلال سلوک است، بیشتر می باشد. این اختلال هم چنین در کودکانی که والدین آن ها اعتیاد، اختلالات خلقی، اسکیزوفرنی یا اختلال بیش فعالی همراه با بی توجهی یا اختلال سلوک داشته اند، شایع تر است. براساس تحقیقات مختلف میزان شیوع

مشکلات رفتاری و عاطفی بین کودکان سنین مدرسه، شش تا بیست درصد می‌باشد. مبتلایان به اختلال سلوک با علائمی چون بی‌رحمی به حیوانات و مردم، تخریب اموال، فریب‌کاری، دزدی و تجاوز به حقوق دیگران مشخص می‌شوند. آن‌ها به مشکلات اجتماعی و تحصیلی نیز دچارند و در سال‌های نوجوانی بیش از ۶۲ درصدشان به مداخله‌ی درمانی نیاز دارند. طبق تحقیقات ضیاء‌الدینی و شفیع‌زاده (۱۳۸۳) به‌طور کلی اختلال بیش‌فعالی با کمبود توجه و اختلال سلوک در دانش‌آموزان دبستانی شیوع بالایی دارد.

بیان مسئله

با افزوده شدن پایه‌ی ششم به دوره‌ی ابتدایی و با توجه به فاصله‌ی سنی بین پایه‌های اول تا ششم و طبیعتاً تفاوت‌های جسمی و روانی بین دانش‌آموزان این دو پایه، مطالعه و بررسی اثرات سوء بر روی دانش‌آموزان ابتدایی امری الزامی است. قابل ذکر است که ماندن دانش‌آموزان ششم در مدارس ابتدایی برخلاف سال‌های قبل، احساس سرخوردگی ناشی از این مسئله و حساس بودن دانش‌آموزان این سنین ممکن است باعث افسردگی، احساس بی‌کفایتی و سرفرازی در آنان شود یا برعکس احساس قدرت، قلدری و زورگویی نسبت به دانش‌آموزان کوچک‌تر به‌خصوص پایه‌های اول و دوم ایجاد کند. حتی ممکن است این احساس را در دانش‌آموزان پایه‌ی ششم ایجاد کند که از آن‌ها به‌عنوان موش‌های آزمایشگاهی استفاده شده است و به همین دلیل خشم و پرخاشگری خود را متوجه دیگران کنند.

حساسیت سنین دانش‌آموزان پایه‌ی ششم و قرار گرفتن آن‌ها در مقطع ابتدایی کار معلمان این پایه را سخت‌تر خواهد کرد؛ زیرا از طرفی این دانش‌آموزان به‌دلیل ورود به دوره‌ی نوجوانی و روبه‌رو شدن با مسئله‌ی بلوغ و تغییرات جسمی و روحی مربوط به این دوران هستند و خود را نیازمند ورود به مقطع بالاتر و محیط غنی‌تر می‌بینند و از طرفی حضور این دانش‌آموزان در کنار دانش‌آموزان کوچک‌تر برای آنان نوعی کسر شأن محسوب می‌شود و سعی در ابراز قدرت نسبت به دانش‌آموزان کوچک‌تر دارند. این مسئله شاید باعث پرخاشگری ناخواسته و اختلالات رفتاری دانش‌آموزان این مقطع شود؛ زیرا اقتضای سن نوجوانی احساس قدرت بی‌کم و کاست و احساس برتری و زورگویی نسبت به افراد کوچک‌تر و سرپیچی از دستورات بزرگ‌ترها برای کشف دنیای جدید است. بنابراین، دور از انتظار نیست که دانش‌آموزان پایه‌ی ششم خود را فرد بالادست مدرسه بدانند و در قلمرو خود بی‌توجه به خط قرمزها جولان دهند.

نقش خانواده در بروز اختلال سلوک

زیربنای شخصیت کودک در خانواده پی‌ریزی شده و شکل می‌یابد. کل ناسازگاری‌ها و اختلالات رفتاری در اثر نبودن رابطه‌ی صحیح بین اعضای خانواده به‌وجود می‌آید. خانواده‌ی این‌گونه کودکان به واسطه‌ی طلاق یا جدایی والدین از هم پاشیده است. یکی از عوامل مؤثر در اختلال سلوک، شیوه‌های تربیتی والدین است. استفاده از تنبیهات بدنی، عدم ارتباط مناسب با کودک، نظارت نداشتن بر اعمال و رفتار کودکان در بالا رفتن میزان این اختلال مؤثر است. هم‌سالان کودک نیز نقش مؤثری در ایجاد، حفظ و تغییر اختلالات سلوکی دارند. در واقع کودکان این‌گونه رفتارها را بیشتر از رفتارهای

انفعالی تقلید می‌کنند. صرف‌نظر از تأثیرات وراثتی والدین بر کودکان، که در این اختلال گزارش شده است، بخش عمده‌ی این رفتارهای ضداجتماعی و مرتبط با اختلال سلوک و بزهکاری ناشی از آموزش توسط پیام‌های کلامی و غیرکلامی والدین، خواهران و برادران است.

والدین گاهی ناخودآگاه موجب تشدید این رفتارها می‌شوند. توجه اندک به رفتار خوب کودک، نشان دادن واکنش سریع در هنگام موارد بحرانی یا انعطاف‌پذیری زیاد درباره‌ی قوانین و رعایت نکردن آن‌ها و نیز نداشتن نظارت مناسب بر رفتارهای کودکان از جمله‌ی این عوامل به‌شمار می‌روند.

والدین در صورت خوب بودن رفتارهای کودکان به راحتی از آن‌ها غفلت می‌کنند ولی در صورت بدرفتاری کودکان به سرعت به آن توجه نشان می‌دهند. بیشتر کودکان و هم‌چنین نوجوانان نیاز به دریافت توجه زیاد از طرف والدینشان دارند و به نحوی رفتار می‌کنند که این توجه را به‌دست آورند. شاید این نکته تعجب‌آور باشد که کودکان ترجیح می‌دهند به‌جای غفلت والدین، عصبانیت یا توجه منفی آن‌ها را به‌دست آورند. این مسئله می‌تواند یک چرخه‌ی معیوب به‌وجود آورد: بی‌توجهی به کودک، رفتارهای نامناسب کودک، توجه منفی و عصبانیت والدین، رفتارهای نامناسب کودک و انعطاف‌پذیری بیش از حد در مورد عدم رعایت قوانین. کودکان به یادگیری اهمیت قوانین نیاز دارند و «اهمیتی ندارد» برای قوانین وجود ندارد.

پیامدهای رفتاری اختلال سلوک

کودکان دارای اختلال سلوک بیشتر درگیر مبارزات همراه با خشونت فیزیکی می‌شوند و ممکن است دست به اموال دیگران بزنند یا بدون وجود هرگونه احساس پشیمانی یا گناه، دروغ بگویند. این‌گونه کودکان معمولاً از قوانین پیروی نمی‌کنند یا به‌تدریج به قانون شکنی دست می‌زنند.

تأثیرات اختلال سلوک

این نوع رفتارها فشار عظیمی بر خانواده و فرد وارد می‌کند. کودکانی که به این ترتیب رفتار می‌کنند اغلب در دوست‌یابی مشکل دارند. به‌رغم برخورداری از هوش طبیعی، عمل‌کردشان در مدرسه اصلاً خوب نیست و اغلب در پایین‌ترین سطح کلاس هستند. از نظر احساس درونی، افراد جوان ممکن است احساس بی‌ارزشی کنند و تصور نمایند که نمی‌توانند هیچ‌کاری را درست انجام دهند. اگر ندانند و یا نتوانند تغییری در وضعیت خود بدهند، سایرین را به‌خاطر مشکلاتشان سرزنش می‌کنند.

– دارا بودن اختلالات خواندن و یادگیری. این مورد می‌تواند باعث دشواری در فهم یا عدم مشارکت در دروس شود. این افراد به سادگی از درس خواندن خسته می‌شوند، احساس کندذهنی می‌کنند و در کلاس بدرفتار می‌شوند.

– افسردگی

– به‌صورت شایع بیش‌فعال‌اند. این مسئله می‌تواند موجب بروز مشکلاتی در زمینه‌ی کنترل خود، توجه ارادی و پیروی از قواعد شود.

والدین می‌توانند کارهای زیادی انجام دهند. این مسئله وقتی می‌تواند مؤثر باشد که منظم، منصفانه و مستمر باشد و پدر و مادر هر دو در مورد آن چه به کودک ارائه می‌شود، توافق داشته باشند.

– برای اصلاح رفتار کودکان، ارائه‌ی پاداش و جایزه مؤثر است. بدین ترتیب

شمع، تنها نمی سوزد!

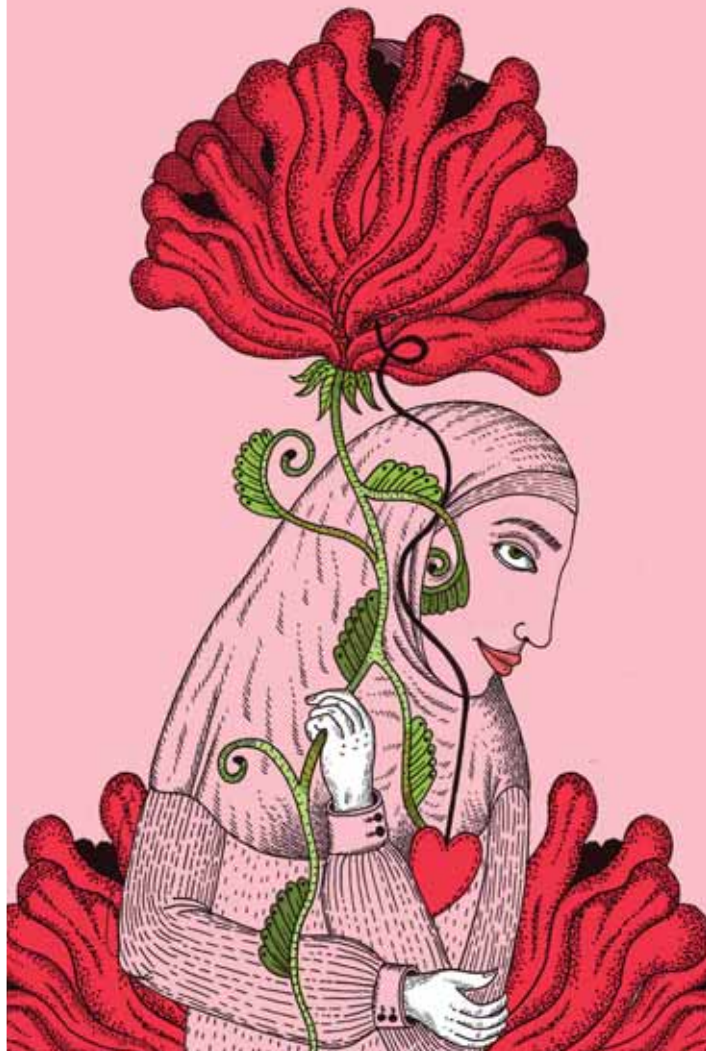
● رعنایندرزچی
آموزگار، تبریز

سال‌های نخست آموزگاری‌ام در پایه‌ی اول بود. عشق به بچه‌ها و ایمان به کار وادارم می‌کرد از راه بازی و ایجاد فضای شاد حتی در ساعت‌های آزاد با بچه‌ها کار کنم. دست در دست بچه‌ها، حلقه می‌زدیم و از راه بازی مفهوم عددها یا کلمات درس‌ها را تمرین می‌کردیم. در حین این بازی‌ها، لحظه‌های جالب‌توجهی از انس و برقراری ارتباط میان ما ایجاد می‌شد.

به آرامی به روزهای پایانی سال تحصیلی نزدیک می‌شدیم. متین دانش‌آموزی بود که با مادر بزرگش زندگی می‌کرد. متوجه شده بودم که او ناراحت و گوشه‌گیر شده است و در نقاشی‌هایش برای ماهی‌ها، پرنده‌ها و خورشید اشک می‌کشید. این موضوع نگرانم کرده بود. از مادر بزرگش که با او در تماس بودم، علت را پرسیدم. او گفت: «از آن روزی که شما موضوع و درس فصل‌ها را تدریس کرده‌اید و گفته‌اید مدرسه در تابستان تعطیل است، این بچه آرام و قرار ندارد.»

انتظار این خبر را نداشتم. به فکر چاره افتادم. خیلی روراست به متین گفتم که ما می‌توانیم همدیگر را ببینیم و دوستان خوبی برای هم باشیم. بنابراین، به همه‌ی اولیای بچه‌ها پیشنهاد دادم و کتاب کمکی علوم و ریاضی تهیه کنند تا در پانزدهم دو روز آخر هر ماه تابستان و به بهانه‌ای در مدرسه جمع شویم تا هم دیداری تازه شود، هم اینکه درس‌ها فراموش نشود و رفع اشکال کرده باشیم.

... در این روزها باورم شد که تنها شمع نمی‌سوزد بلکه پروانه‌ها هم از عشق نور به دور شمع می‌چرخند و متوجه سوختن بال‌هایشان نمی‌شوند.

که پاداش، هرچند کوچک، به کودک می‌فهماند که دوست‌داشتنی است و رفتارش قابل تحسین است.

– دریافت آموزش اضافی و مهارت‌آموزی در جهت اصلاح رفتار ضروری است. شما می‌توانید درباره‌ی روش‌های اصلاح رفتار از مراقبان بهداشت مدرسه یا روان‌شناس تربیتی سؤال کنید.

– اگر مشکلات جدی بیش از سه ماه ادامه یابد، لازم است که از یک پزشک عمومی سؤال شود. اگر کمک تخصصی بیشتری مورد نیاز باشد، آن‌ها قادرند کودک شما را به یک فوق تخصص روان‌پزشکی کودک و نوجوان ارجاع دهند تا با یافتن علت مشکل به شما کمک کنند و همچنین روش‌های عملی اصلاح رفتار را به شما ارائه دهند.

سبب‌شناسی اختلال سلوک

هیچ عامل واحدی نمی‌تواند رفتار ضداجتماعی و اختلال سلوک کودک را توجیه کند بلکه بسیاری از عوامل زیستی – روانی – اجتماعی در پیدایش این اختلال نقش دارند.

عوامل مربوط به والدین

روش تربیتی تنبیهی و خشن که وجه مشخصه‌ی آن پرخاشگری کلامی و جسمانی شدید است با بروز رفتار پرخاشگرانه و غیرانطباقی در کودک ارتباط دارد. وضعیت آشفته‌ی خانه با اختلال سلوک و بزهکاری مرتبط است. طلاق به خودی خود یک عامل خطر ساز محسوب می‌شود ولی تداوم خصومت، نفرت و دلخوری بین والدین مطلقه ممکن است در بروز رفتارهای غیرانطباقی در کودکان نقش مهم‌تری داشته باشد. مطالعات اخیر حاکی از آن است که والدین کودکان مبتلا به اختلال سلوک دچار آسیب جدی روانی از جمله اختلالات سایکوتیک هستند. فرضیات روان‌پویایی حکایت از این دارد که کودکان مبتلا به اختلال سلوک به‌طور ناخودآگاه تمایلات ضداجتماعی والدینشان را برون‌ریزی می‌کنند.

عوامل اجتماعی – فرهنگی

در کودکانی که دچار محرومیت‌های اقتصادی – اجتماعی هستند، خطر ابتلا به اختلال سلوک بالاتر است. همین امر در کودکان و نوجوانانی که در محیط‌های شهری پرورش می‌یابند شایع به‌نظر می‌رسد. بیکاری والدین، فقدان شبکه‌ی اجتماعی حمایت‌کننده، فقدان مشارکت مثبت در فعالیت‌های اجتماعی جزو عوامل پیش‌بینی‌کننده‌ی بروز اختلال سلوک هستند.

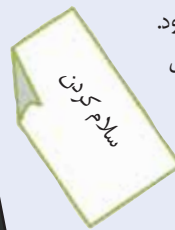
عوامل زیستی – عصبی

شواهد متعددی در مورد نقش ژنتیکی رفتارهای ضداجتماعی ارائه شده است. برای مثال، مشخص شده است که رفتارهای بزهکارانه و ضداجتماعی در دوقلوهای یک‌تخمکی بیشتر از دوقلوهای دوتخمکی است (کلونینگر و همکاران، ۱۹۷۸). مطالعات فرزندخواندگی نشان داده است که کودکانی که از والدین بیولوژیکی‌شان جدا شده‌اند، در صورتی که بستگان زیستی‌شان رفتارهای بزهکارانه و ضداجتماعی داشته باشند، با احتمال بیشتری این رفتارها را از خود نشان می‌دهند (کادورت، ۱۹۷۸).

صندوق خوبی‌ها

معاون آموزشی دبستان امیر کبیر دو، گرگان
صدیقه کابلی

کودکان در سنین پایین قادر به استفاده از آموخته‌های خود نیستند و توانایی لازم را برای حل مسائل ندارند. آن‌ها به راحتی تحت تأثیر عواملی مانند فیلم‌ها و تبلیغات قرار می‌گیرند و با توجه به تغییرات عمیق فرهنگی به یادگیری روش‌های کاربردی‌تر در زمینه‌ی تقویت صفات خوب و پرورش مهارت‌ها و توانایی‌ها نیاز دارند. دانش‌آموزان باید یاد بگیرند که بدانند چه می‌خواهند و در صورت لزوم از چه کسی کمک بگیرند. آن‌ها نیازمند افزایش اعتمادبه‌نفس و عزت‌نفس خود هستند. علاوه بر این، کودکان نیاز دارند نگرش‌ها، ارزش‌ها و صفات مثبت و رفتارهایی که مسئولیت‌پذیری و مشارکت اخلاقی، معنوی، فرهنگی و اجتماعی پیشنهاد داده است. این طرح بر افزایش توانایی و صفات خوب در دانش‌آموزان تأکید دارد. «صندوق خوبی‌ها» طرحی است که برای ارتقای سطح بهداشت روانی دانش‌آموزان در مدرسه اجرا می‌شود و در خلال آموزش و تحصیل فرصت‌هایی فراهم می‌آورد تا کودکان در مورد خود، انسان‌های دیگر و کل اجتماع به‌طور شایسته و مطمئن عمل کنند. گفت‌وگو، نمایش و ایفای نقش، پرسش و پاسخ و اجرای مسابقه (سوالات ناقص و مقاله، حدیث و تجربه) از روش‌های اجرای این طرح است و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تعدادی از خوبی‌های نوشته شده در برگه‌ای که بر تابلوی اعلانات نصب شده دو برگه از صندوق بیرون می‌آورند و در تابلو اعلانات جای می‌دهند. سپس، دانش‌آموزان می‌کوشند هر روز هفته در مرحله‌ی بعد گروه انتخاب شده دو برگه از صندوق بیرون می‌آورند و در تابلو اعلانات جای می‌دهند. سپس، دانش‌آموزان می‌کوشند هر روز هفته یکی از آن کارهای خوب را انجام دهند. فهرست این اعمال عبارت است از همکاری، سلام کردن، نظم در خانه، کمک به نیازمندان، کمک درسی به دانش‌آموزان دیگر، احترام به بزرگ‌ترها، راستگویی و...

باغ ایرانی، پردیس کیهانی

● شکوفه احمدی
کارشناس میراث فرهنگی

اشاره

در شماره‌ی پنج مجله، به معرفی مجموعه‌ی کاخ گلستان پرداختیم. در این شماره به معرفی گوشه‌ای دیگر از میراث ارزشمند و جهانی خود یعنی باغ‌های ایرانی می‌پردازیم. باغ‌های ایرانی پیشینه‌ای به قدمت تاریخ چند هزار ساله‌ی این مرز و بوم دارند و جلوه‌گاه تلاقی فرهنگ و هنر، توانایی‌های معماری مردم ایران هستند. تیرماه سال ۱۳۹۰، در سی‌وپنجمین اجلاس کمیته‌ی میراث جهانی، مجموعه‌ی نه باغ از استان‌های کشور زیر چتر یک اثر (پرونده) با نام «باغ ایرانی» به‌عنوان سیزدهمین اثر از کشورمان در فهرست میراث جهانی جای گرفتند.

مفهوم و خصوصیات کلی باغ‌های ایرانی

بررسی مفهوم باغ ریشه در تاریخ کهن ایران دارد. از هزاران سال پیش، با شکل‌گیری شهرهای تاریخی ایران و رشد و توسعه‌ی آن‌ها، پیرامون خانه‌های بسیاری از ایرانیان باغ‌ها احاطه کردند. باغ‌ها معبد و قصر سلطنتی را نیز احاطه می‌کردند و هر شهر و قصری در ایران قدیم باغ‌هایی داشتند. باغ ایرانی، یکی از راه‌حل‌های ساکنان این مرز و بوم برای غلبه بر جبر جغرافیایی اقلیم نیمه‌بیابانی است که آب در آن کمیاب می‌باشد. باغ‌هایی پُردرخت همچون جزیره‌های کوچک آباد در میان دریای بیابان‌های خشک و سوزان و بی‌آب و علف. درواقع، باغ ایرانی در کنار همه‌ی کارکردهای عملی (تولید میوه، استراحت و تفریح) برای ذهن ایرانی دارای بار معنایی و معنوی مضاعف یعنی، تحقق صورت خیالی سکونتگاه آدمی در بهشت، بوده است. باغ ایرانی بخش مهمی از فرهنگ و هویت مردم ایران زمین بوده و اثر آن بر سایر عرصه‌های فرهنگ و هنر ایرانی نمایان است. ازجمله‌ی این عرصه‌ها می‌توان به آثار ادبی و شعر (برای مثال اشعار سعدی، حافظ و فردوسی) و نیز هنرهای تجسمی، طراحی فرش و قالی، مینیاتور، طراحی پارچه، نقاشی، موسیقی و معماری اشاره کرد.

هنده از عناصر مهم در هویت بخشی به باغ ایرانی است و هم در طراحی باغ و هم در جداسازی فضای داخل باغ از خارج آن نقش عمده‌ای ایفا می‌کند. وجود چشم‌انداز اصلی به‌شکل مستقیم و

به‌دلیل تنوع و سبک طراحی مورد ستایش قرار گرفته‌اند. باغ‌های ایرانی متناسب با شرایط آب‌وهوایی هر منطقه شکل خاص خود را دارند. درعین حال، ریشه‌های فرهنگی و سبک‌های تاریخی ایران را از دوران کوروش در قرن ششم پیش از میلاد همچنان در خود حفظ کرده‌اند. این باغ‌ها از نظر طراحی به چهار بخش مجزا تقسیم می‌شوند که آب در تمامی آن‌ها هم از نظر تصویرسازی و هم از نظر تزیینات و آرایه‌های معماری نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند. باغ ایرانی اساساً از طریق این سبک طراحی درعین حال که چهار عنصر آسمان، زمین، آب و گیاهان را در خود دارد، به‌نحوی می‌کوشد تصویری از باغ عدن را القا کند.

باغ پاسارگاد

شناخت ما از باغ ایرانی براساس آن چیزی است که به‌عنوان نخستین باغ‌های احداث شده در ایران در پاسارگاد وجود دارد.

محوطه‌ی باستانی پاسارگاد به‌عنوان مجموعه‌ی کاخ-باغ و اولین نمونه‌ی چهارباغ

کشیده در محور طولی باغ، روبه‌روی کوشک و کاشتن درختان بلند در دو طرف آن نقشی اساسی در ایجاد پرسپکتیوی دارد که باغ را طولانی‌تر جلوه می‌دهد. نحوه‌ی قرارگیری فضاها در باغ و ارتباط قسمت‌های مختلف آن با هم از قبیل آب‌نماها و جوی‌های آب و همچنین نحوه‌ی کاشت درختان در باغ هندسه‌ی کلی باغ را ایجاد می‌کند.

از زمره‌ی عناصر طبیعی هویت‌بخش باغ ایرانی، آب جاری یکی از اصلی‌ترین عناصری است که به باغ ایرانی هویت می‌بخشد. یکی از مشخصه‌های مهم باغ ایرانی تمایل زیاد به نمایش آب بوده و معمار باغساز بازی‌های غریبی با آن انجام داده است. از دیگر عناصر ثابت باغ‌های ایرانی می‌توان به استفاده از انواع گل‌ها و گیاهان و همچنین درختان بلند سایه‌دار اشاره کرد.

برخی از خصوصیات کلی باغ‌های ایرانی عبارت‌اند از:

۱. احداث باغ اغلب در زمین شیب‌دار
۲. محصور بودن پیرامون باغ با دیوار
۳. تقسیم سطح باغ به چهار بخش
۴. استفاده از یک جوی دائمی اصلی (آب دائم)
۵. روان کردن آب به‌گونه‌ای که صدای آب به‌وجود آید (آب شیب‌ها)

باغ‌های ایرانی - جهانی

یونسکو در مورد باغ‌های ایرانی ثبت شده گزارش کرده است: «این باغ‌ها به‌ویژه

باغ چهل ستون اصفهان

نهر روانی، که از قناتی به نام حسن آباد سرچشمه می‌گیرد، از درون این باغ عبور می‌کند. دو طرف جوی اصلی باغ پهلوان پور درختان تنومند و سال خورده‌ی چنار قرار دارند. باغ پهلوان پور از لحاظ معماری نمایان‌گر تغییرات سبک باغ‌سازی کهن ایرانی به سمت سوی باغ‌سازی رایج امروزی است.

باغ چهل ستون اصفهان بالغ بر ۶۷۰۰۰ متر مربع مساحت دارد. احداث آن در دوره‌ی شاه عباس یکم آغاز شد و در وسط آن عمارتی ساختند. دوران سلطنت شاه عباس دوم ساختمان

تکمیل شد. شهرت چهل ستون به گوشک مرکزی آن و ارزش بالای هنری آن است و نام مجموعه از این عمارت گرفته شده است. باغ در بستر شهری و در میان سایر باغ‌ها شکل گرفته و به گونه‌ای استقرار یافته که امکان دسترسی به آن از سایر باغ‌ها میسر بوده است. مجموعه‌ای از این باغ‌ها، که در امتداد چهارباغ شکل گرفته بودند، یکی از شالوده‌های اصفهان عصر صفوی را شکل می‌دادند. نقش باغ چهل ستون از این جنبه ممتاز است که حلقه‌ی پیوند دهنده‌ی این شالوده و شالوده‌ی دیگری شهری یعنی مجموعه‌ی نقش جهان بوده است.

ایرانی ذکر شده است. از پاسارگاد به عنوان پایتختی پر از باغ یاد شده که در آن کاخ‌هایی با طرفین باز در داخل محوطه‌هایی مشتمل بر باغ‌های وسیع قرار داشته است. یونانیان باستان هخامنشیان را بزرگ‌ترین باغ‌سازان جهان دانسته‌اند. مصریان قدیم در سفرنامه‌های جنگی خود از اینکه ایرانیان در دل بیابان بهشت‌های زمینی آفریده‌اند با تحسین یاد کرده‌اند.

چهارباغ‌های معروف دوره‌ی اسلامی، تحت تأثیر طراحی این چهارباغ بوده‌اند.

باغ عباس آباد بهشهر

مجموعه‌ی تاریخی عباس آباد از آثار تاریخی استان مازندران است. مجموعه‌ی باغ‌های عباس آباد در ۹ کیلومتری شهرستان بهشهر، در دامنه‌ی رشته کوه‌های البرز و در میان جنگل‌های انبوه قرار گرفته است. مجموعه‌ی مذکور شامل سد، بنای مرکز مخزن سد، حمام، باغ، محوطه‌ی گلباغ (ایستگاه توزیع آب)، محور آب‌رسانی به طول ۶۰۰ متر، دو برج آجری است.

باغ دولت آباد یزد

باغ دولت آباد یزد در اواخر دوره‌ی افشاریه و در سال ۱۱۶۰ ه.ق توسط محمدتقی خان معروف به خان بزرگ ساخته شده است. فضای سبز باغ سرو و کاج و درختان میوه مانند انگور دارد و گل‌های محمدی و سرخ نیز در باغ دیده می‌شوند.

باغ اکبریه بیرجند

عمارت و باغ اکبریه یکی از بناهای تاریخی شهر بیرجند است. این بنا در دوره‌ی قاجاریه ساخته شده است.

باغ اکبریه با وسعتی حدود چهل و پنج هزار مترمربع در بستری کوهستانی واقع شده و متشکل از دو بناست. این باغ صرفاً برای سکونت، نمایندگان سیاسی داخلی و خارجی و پذیرایی از آنان و نیز انجام امور دیوانی مورد استفاده قرار می‌گرفته است. در لهجه‌ی محلی به «کلاته سرکار امیر» شهرت یافته بود.

باغ فین کاشان

باغ فین کاشان نمونه‌ی زیبا و ستودنی دیگر از باغ‌های اصیل ایرانی است که مشخصات و زیبایی‌های مختلف باغ‌های ایرانی در آن جمع شده است. حمام فین معروف (محل قتل گاه امیر کبیر) در این باغ قرار دارد.

برخی منابع تاریخی قدمت این باغ را به دوران سلطنت آل بویه می‌رسانند و میراث فرهنگی ایران طراح باغ را غیاث‌الدین جمشید کاشانی می‌داند.

در طراحی باغ فین آب اساسی‌ترین عنصر بوده است. آب در باغ فین به صورت‌های راکد (در استخر مقابل گوشک و حوض‌خانه‌ی صفوی)، روان (در جوی‌ها)، فورانی (فواره‌ها) و جوششی (ظهور آب از فحره‌های منظم کف حوض در حوض جوش و حوض‌خانه صفوی و شترگولی فتحعلی شاه) حضور دارد.

باغ پهلوان پور مهریز

باغ پهلوان پور مربوط به اواخر دوره‌ی قاجار و در مهریز، محله‌ی مزویر آباد یزد واقع شده است.

باغ ارم شیراز

باغ ارم باغی ایرانی- تاریخی در شیراز است و چند بنای تاریخی و باغ گیاه‌شناسی را شامل می‌شود. تاریخ ساخت و بنیان‌گذار اولیه‌ی باغ ارم شیراز به درستی مشخص نیست ولی توصیف‌هایی از آن در سفرنامه‌های متعلق به قرن دهم و یازدهم هجری آمده است. این باغ تنوع گیاهی بسیار بالایی دارد و به صورت نمایشگاهی از انواع گل‌ها و گیاهان درآمده است.

باغ سازه کرمان

باغ سازه یکی از زیباترین باغ‌های تاریخی ایران محسوب می‌شود و در حدود ۴ کیلومتری شهر ماهان، حوالی شهر کرمان و در دامنه‌ی کوه‌های تیگران واقع شده و مربوط به اواخر دوره‌ی قاجاریه است. عمارت‌های آن بسیار زیباست و معماری بسیار زیبایی دارد که آن را از سایر باغ‌های ایرانی متمایز و ممتاز می‌سازد.

در این باغ درختان میوه‌ی متنوعی به چشم می‌خورد و در جلوی عمارت حوض‌ها و فواره‌ها آب‌نمای زیبایی تشکیل داده‌اند. منبع آب باغ رودخانه‌ی کوچک تیگران است.

بازی‌های زبانی برای ماندگاری زبان

● طوبی دلارامی ثانی
چابهار

تجربه‌های آموزشی آموزگار منطقه‌ی دو زبانه با استفاده از قالب بازی

اشاره

نظام تعلیم و تربیت در فرایندی ارتباطی شکل می‌گیرد. در این میان زبان وسیله‌ی پرسرعت و منحصر به فردی است که پیش از دیگر ابزار می‌تواند این فرایند را به نتیجه برساند.

خانواده اولین کانون آموزش و شکل‌گیری فرایند یاددهی - یادگیری است. در اولین مرحله از تربیت، کودک در محیط خانوادگی زبان خاص خود را می‌آموزد. در این میان غنای واژگانی و حتی دستوری افراد در محیط خانواده و اجتماع رشد شکل می‌گیرد. اکنون و در پی اظهارات پیشین باید به مدرسه نیز بنگریم. ورود کودکان به دبستان حادثه‌ای است که از بسیاری جهات در تغییرات و رشد زبانی کودکان قابل تأمل است.

اگر زبان مدرسه با زبان دانش‌آموز متفاوت باشد، ابعاد این موضوع گسترش بیشتری می‌یابد.

به هر حال، آموزگاران ریزبین از نزدیک با این موارد و پیچیدگی‌ها روبه‌رو می‌شوند و در مناطق دو زبانه سعی دارند ناسازگاری‌ها و پیامدهای حاصل از نآشنایی با زبان رسمی را کاهش دهند. نوآوری در آموزش زبان با یادآوری واژه‌ها محاسن و نیز روش‌های بسیاری دارد؛ مزایای آن در ساده‌ترین وجه آمادگی ذهنی فراگیرنده در تحصیل است اما روش‌های متعددی در آموزش زبان رسمی وجود دارد که قالب «بازی» یکی از آنهاست. طوبی دلارامی ثانی از شهرستان چابهار به برخی از این روش‌ها پرداخته است و ما نیز چند نمونه از این تجربه‌ها را در ادامه معرفی می‌کنیم.

طوبی دلارامی ثانی، مدیر دبستان دخترانه‌ی کشتی‌رانی می‌گوید: اولین بازی «بشنو و جواب بده» نام دارد و به این شکل انجام می‌شود که بچه‌های کلاس خود را به دو گروه تقسیم می‌کنم. کلمات فارسی را برای آن‌ها می‌خوانم و از گروه اول می‌خواهم هرگاه اسم یک «جاندار» را شنیدند، آن را تکرار کنند. از دسته‌ی دوم از دانش‌آموزان می‌خواهم هرگاه اسم یک «رنگ» را شنیدند، آن را تکرار کنند و اگر کلمه‌ای نه جاندار بود و نه رنگ، هر دو گروه سکوت کنند. برای مثال: آهو، سیب، بابا، مادر، برف، شیر، بنفش، قرمز، کبوتر، سنگ، لیوان، سفید، اردک، مرغ، ماشین، قهوه‌ای، سیاه، کوه، آفتاب، نارنجی» این کلمات در دایره‌ی واژگانی بچه‌ها جای می‌گیرند.

بازی آموزشی «نگاه کن ولی فراموش نکن»

در این شیوه چند وسیله، میوه یا هر چیز دیگری را که واژه‌ی آن در زبان فارسی با گویش محلی دانش آموز فرق دارد روی میز می‌گذارم و پارچه‌ی بزرگی روی آن‌ها می‌کشیم. از دانش‌آموزان می‌خواهم که در دسته‌های سه نفری جلوی میز بیایند. برای ۲۰ ثانیه پارچه را برمی‌دارم و سپس دوباره روی وسایل را می‌پوشانم. اینک از دانش‌آموزان می‌خواهم نام فارسی اشیایی را که دیده‌اند، بر زبان بیاورند. هر دانش‌آموزی که نام فارسی تعداد بیشتری از اشیاء را به‌طور صحیح بر زبان آورد، برنده‌ی بازی است. توجه داشته باشید که برنده شدن در این بازی فقط با هدف افزایش انگیزه‌ی بچه‌ها برای مشارکت در امر یادگیری زبان فارسی است.

شما هم این شیوه‌ها را بیازمایید!

بازی آموزشی نمایش از روی قصه‌ی معلم: داستان کوتاهی را در نظر بگیرید و هر کدام از دانش‌آموزان خود را به نام یکی از قهرمانان این داستان نام‌گذاری کنید. مثلاً پدر، مادر، پسر، دختر، مادر بزرگ و پدر بزرگ یا اسامی جاندارانی مانند شیر، گرگ، کبوتر، روباه و خروس. سپس از آن‌ها بخواهید هر جای داستان نام آن‌ها بر زبان شما آمد، با حرکات یا تقلید صدا نقش فرد یا حیوان مورد نظر را نشان دهند.

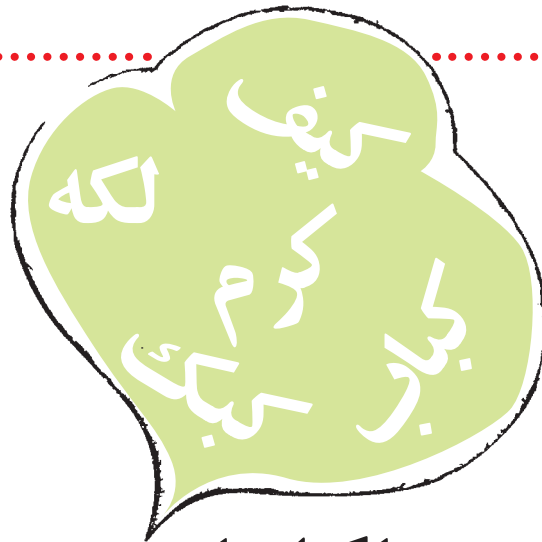
بازی آموزشی خرید و فروش: این بازی آموزشی برای آموزش نام فارسی کلمات و بهبود فرایند ارتباطی دانش‌آموزان به زبان فارسی کمک

می‌کند. مثلاً خرید و فروش از مغازه‌ی میوه‌فروشی (برای آموزش نام‌های فارسی سبزی‌ها، میوه‌ها و قیمت آن‌ها) و خواربارفروشی (برای آموزش نام‌های فارسی شیر، پنیر، دوغ، روغن، برنج، کره، ماست، تخم‌مرغ و ...).

بازی آموزشی مسافرت: بازی در نقش یک مسافر و انجام گفت‌وگوهای مربوط به راه‌آهن، فرودگاه، پایانه‌های مسافری زیارت مشهد و قم، گردش خیالی در اصفهان یا شیراز و استان‌های شمالی زمینه‌ی مناسبی را برای آموزش زبان فارسی فراهم می‌کند.

بازی آموزشی پرتاب توپ: برای هر کدام از بچه‌ها نامی (مثلاً نام یک میوه یا هر چیز دیگر) انتخاب کنید و تصویر آن را روی سینه‌ی او بچسبانید؛ مثلاً آقای سیب با عکس سیب روی سینه‌اش. سپس بگویید دایره‌وار بایستند. شما به نوبت توپ کوچکی را به آن‌ها بدهید و نام یکی از بچه‌ها را به زبان فارسی بگویید. صاحب توپ باید این نام فارسی را تشخیص دهد و به آرامی توپ را به هم‌کلاسی خود، که صاحب آن نام است، بزند.

بازی آموزشی کلمه‌سازی با صدای آخر کلمات: در این بازی یکی از دانش‌آموزان کلمه‌ای را می‌گوید، مثل «سیب»؛ دانش‌آموز بعدی باید کلمه‌ای بگوید که با صدای پایانی «سیب»، یعنی «ب» شروع می‌شود؛ مثل «بابا». این بازی به‌همین ترتیب ادامه می‌یابد.

تهریز کر سبیز

بازی با کلمات

● محبوبه بهرامی فر
آموزگار دبستان محدثه، منطقه‌ی ۱۴ تهران

حدود ماه فروردین بود که احساس کردم تکالیف برای بچه‌ها تکراری شده است. خواستم شور و هیجانی در کلاس ایجاد کنم. یاد بازی اسم - فامیل افتادم. ورقه‌ای برداشتم؛ بازی را طراحی و به تعداد گروه‌های کلاس تکثیر کردم. هر گروه باید بازی را انجام می‌داد و به دست من می‌رساند. گروهی که زودتر و درست‌تر نوشته بود، برنده می‌شد. بازی آن‌قدر برای بچه‌ها جالب بود که از آن به تعداد شاگردان چاپ کردم و به‌عنوان تکلیف منزل به آن‌ها دادم. از آن روز به بعد هفته‌ای یک بار در کلاس، تکلیفمان بازی اسم - فامیل بود. طرح بازی این‌طور بود که اگر حرف «ک» گفته می‌شد، دانش‌آموزان باید کلماتی می‌نوشتند که در آن‌ها حرف «ک» وجود داشته باشد. البته مهم نبود این حرف در کجای کلمه بیاید. بعد از چند هفته که بچه‌ها بازی را یاد گرفتند، شرط کردیم که حرف مورد نظر باید اول کلمه بیاید. به این ترتیب، آن‌ها شکل حرف‌ها و حروف بزرگ و کوچک یا حروف اول و آخر یا وسط را به‌خوبی می‌نوشتند و کلمه‌سازی می‌کردند.

نام غذا	نام حیوان	نام شهر	نام پسر	نام دختر	نشانه (ک)
					امتیاز

بی‌سوادی پنهان

• زری آقاجانی
کارشناس ارشد برنامه‌ریزی

اشاره

همه ساله تعداد کودکان باسواد در مدارس افزایش می‌یابد و متولیان آموزشی خوشحال و راضی از آمار قبولی دانش‌آموزان سال تحصیلی را به پایان می‌برند. آیا واقعاً این ارتقای تقریباً صددرصدی خشنودکننده است؟ آیا می‌توانیم با اطمینان ادعا کنیم که دانش‌آموزان ما باسواد شده‌اند؟ ملاک باسوادی در ظاهر توانایی خواندن و نوشتن است اما متخصصان تعلیم و تربیت بر این باورند که اگر کسی نتواند آن چه را آموخته است درک و تجزیه و تحلیل کند، نمی‌توان او را باسواد نامید. در مدارس، کودکان ما باید بیاموزند که چگونه یاد بگیرند، بنابراین آموزشی که اکتساب می‌کنند در سطح باقی می‌ماند و فقط قادر به حل مشکلات سطحی دانش‌آموز است. چگونه می‌توان از این فراگیرندگان انتظار داشت که در آینده مشکلات اقتصادی، اجتماعی، آموزشی و سیاسی خود را حل و فصل نمایند و یک ملت را در میدان رقابت‌های لحظه‌ای دنیا در مقام شامخی حفظ کنند؟ هنوز جای امیدواری باقی است، چنانچه به جامعه آموزگاران از طریق آموزش‌های ضمن خدمت و یا آموزش‌های کارگاهی اهداف خواندن تعلیم داده شود و بر اهمیت نتیجه‌ی اهداف در هر پایه اصرار شود، به یقین از آمار قبولی‌های آخر سال خرسندی کاملی حاصل خواهد شد. متأسفانه یکی از دلایل کم‌عمق شدن آموزش کمبود وقت در ساعات آموزش است. معلمان از حجم مطالب و ضیق وقت همیشه شکایت دارند، اما مگر نه اینکه «غیرممکن، غیرممکن» است. پس می‌توان با مدیریت زمان در کلاس و قدری ابتکار، این شکوه‌ها را به همکاری تبدیل کرد. عامل دیگر این است که گرفتن بازخورد از تدریس خیلی مرسوم نیست، چنانچه این عمل عاداتی نهادینه شود به‌خصوص در بخش خوانداری و بتوان از نتایج آن بهره‌مند شد جای امیدواری است که تا حدی مشکلات «بی‌سوادی پنهان» برطرف شود. از آنجا که در آموزش نمی‌توان به حرف و شعار اکتفا کرد، برای درک بیشتر از این مطالب داستان «مسافر غریب» به‌عنوان نمونه آورده شده است تا همکاران مشتاق و خستگی‌ناپذیر با مطالعه‌ی آن به شاخص‌های مورد نظر برای چگونگی فهم و استدلال مطالب خواندنی آشنا شوند و شاگردان را هرچه بیشتر باری رسانند.

نکاتی درباره‌ی خواندن کتاب با کودکان دبستانی

برای کودکانی برنامه‌ریزی کنید که در حال عبور از مرحله‌ی یادگیری برای خواندن و خواندن برای یادگیری هستند. پس باید آگاهی‌های خود را فزونی بخشید تا نتیجه‌ی مطلوب حاصل شود. موقع خواندن کتاب با کودکان کم سن و سال می‌بایست:

- پیش از آغاز به خواندن محیط مناسبی را ایجاد کنید و درباره‌ی کتاب‌هایی که خوانده‌اید، با کودکان گفت‌وگو کنید.
- داستان را تا نقطه‌ی هیجان‌انگیز آن بخوانید. با این کار کودکان برای شنیدن ادامه‌ی داستان مشتاق می‌شوند.
- از پاسخ دادن به پرسش‌های کودکان در هنگام خواندن کتاب تا پایان داستان خودداری کنید. این کار به آن‌ها کمک می‌کند تا کاملاً بر داستان متمرکز شوند.

- کتاب‌هایی را که بالاتر از درک کودکان است، باتوجه به شرایط سنی آن‌ها خلاصه و بازنویسی کنید یا بخش‌هایی از آن‌ها را برایشان بخوانید.
- بگذارید کتابی را که در گذشته خوانده‌اند، با کتابی که اکنون می‌خوانند با هم مقایسه کنند. درباره‌ی تفاوت‌ها و شباهت‌های آن‌ها گفت‌وگو کنید.
- از بچه‌ها بپرسید اگر به‌جای قهرمان داستان بودند، چه می‌کردند.

*موارد پیشنهادی برای دانش‌آموزان

- مشخص کردن پیام اصلی متن خوانده شده؛
- توضیح متن یا مفهوم برداشت شده از متن؛
- مقایسه‌ی متن خوانده شده با تجربیات شخصی دانش‌آموزان؛
- حدس زدن آنچه در بخش‌های بعدی متن اتفاق خواهد افتاد؛
- تعمیم یا نتیجه‌گیری مبتنی بر متن؛
- بررسی و مقایسه‌ی متونی که در رسانه و روزنامه‌ها ارائه می‌شوند؛ مانند اخبار و فیلم‌های مستند؛
- ساخت کلاژ یا ماکت از مطلبی که خوانده‌اند؛
- اجرای نمایش درباره‌ی موضوعی که خوانده‌اند؛
- درباره‌ی موضوعی که خوانده‌اند مصداق‌هایی در زندگی روزمره بیابند و توضیح دهند.

مسافر غریب

روزی مسافری خسته به شهری رسید، ابتدا تصمیم گرفت که به حمام برود و خستگی از تن درآورد و سر و وضعش را مرتب کند. به در حمام که رسید، دید مردی داد و فریاد می‌کند که سکه‌هایش را در حمام از او دزدیده‌اند.

را قبول کند؟» مرد مسافر همان طور با خود حرف می‌زد، به راه افتاد. چند نفری از او ماجرا را پرسیدند اما بعد گفتند: «تو به عطار تهمت می‌زنی. او مرد درست کاری است». مرد که کاملاً ناامید شده بود با خود گفت: «همه در این شهر همین طور هستند. حالا چه طور باید به حقم برسم؟» در همین موقع بهلول که ماجرا را از دور دیده بود به شانه‌ی او زد و گفت: «چرا پریشانی؟» مرد مسافر جواب داد: «مگر فرقی هم می‌کند، تو هم مثل بقیه حرف مرا باور نمی‌کنی.» بهلول گفت: «چرا باور می‌کنم و به تو کمک خواهم کرد. اگر می‌خواهی به حقت برسی، فردا صبح زود به بازار بیا.» مسافر با خوش حالی از او خداحافظی کرد و رفت. بهلول با خود فکر کرد که باید نقشه‌ای بکشد تا بتواند حق مرد مسافر را بگیرد. همان موقع به دکان مرد عطار رفت و در

مرد مسافر با خود فکر کرد بهتر است اول سکه‌هایش را نزد شخصی به امانت بسپارد و بعد به حمام برود. همین طور که در شهر می‌گشت، چشمش به دکان عطاری افتاد. با خود فکر کرد که عطار مردی محترم و قابل اعتماد به نظر می‌آید. پس به دکان رفت و بعد از سلام گفت که در شهر غریب است و می‌خواهد تا از حمام برمی‌گردد، کیسه‌ی سکه‌هایش را به امانت به او بسپارد. عطار با خوش رویی کیسه‌ی زر را قبول کرد. پس از حمام، مرد مسافر به عطاری برگشت تا سکه‌هایش را بگیرد اما عطار وانمود کرد که اصلاً نه او را می‌شناسد و نه سکه‌ای از او گرفته است. مرد مسافر هاج و واج مانده بود و نمی‌دانست چه کار باید بکند. به عطار گفت که از او شکایت می‌کند. عطار هم گفت: «مگر تو برای گفته‌ات شاهدهی داری که قاضی حرف‌هایت

د- چون که همه‌ی مردم به او اعتماد داشتند.

۵. چرا عطار از پس دادن سکه‌ها خودداری کرد؟ (استنباط مستقیم)

الف- چون مرد غریبه دروغ می‌گفت.

ب- زیرا سکه‌ها را خرج کرده بود.

ج- به‌خاطر اینکه مرد قابل اعتمادی نبود.

د- چون نمی‌دانست خیانت در امانت گناه است.

۶. مرد غریبه برای پس گرفتن سکه‌هایش چه کرد؟ (استنباط مستقیم)

الف- پیش قاضی رفت.

ب- به مردم از عطار شکایت کرد.

ج- یک شاهد آورد.

د- نگران و درمانده شد.

۷. آیا باز هم مرد غریبه به کس دیگری در آن شهر اعتماد کرد؟ از کجا می‌توان فهمید؟ (تفسیر و تلفیق ایده‌ها و اطلاعات)

۸. بهلول چگونه می‌خواست به مرد غریبه کمک کند؟ (استنباط مستقیم)

الف- با کتک زدن مرد عطار ب- با حیله و نیرنگ

ج- با طرح نقشه‌ای دروغین د- با هوش و ذکاوت خود

۹. بهلول با چه نقشه‌ای نزد مرد عطار رفت؟ (تفسیر و تلفیق ایده‌ها و اطلاعات)

الف- خیانت به امانت ب- خوش‌رویی و مهربانی

ج- دزدی از مرد عطار د- به طمع انداختن عطار

۱۰. آیا عطار گول بهلول را خورد؟ از کدام عبارت می‌شود فهمید؟ (تمرکز و بازیابی اطلاعات صریح بیان شده)

۱۱. فکر می‌کنید چگونه مرد غریبه به سکه‌هایش رسید؟ نظر خود را بنویسید (تفسیر و تلفیق ایده‌ها و اطلاعات)

۱۲. چرا مرد عطار با دیدن بهلول فهمید که نقشه‌ای در کار بوده است؟ (بررسی و ارزیابی محتوا، زبان و عناصر متنی)

۱۳. آیا می‌توانید پیام داستان را در جمله‌ای نقل کنید؟ (بررسی و ارزیابی محتوا، زبان و عناصر متنی)

حالی که صورتش را پوشانده بود، سلام کرد و داخل شد. پس از لحظه‌ای رو به مرد عطار کرد و گفت: «من تاجری غریب هستم. حدود سی هزار اشرفی و مقداری جواهر دارم. می‌خواستم آن‌ها را نزد شما به امانت بگذارم، آخر از مردم شنیده‌ام که شما فرد قابل اعتمادی هستید.» مرد عطار که طمع پولدار شدن داشت، گفت: «کاملاً درست آمده‌اید. حالا امانتی شما کجاست؟» بهلول گفت: «فردا صبح آن را می‌آورم.» فردا صبح مرد غریبه با بهلول به بازار آمد. بهلول به مرد گفت: «من اول به دکان می‌روم، تو هم چند لحظه بعد از من بیا.» بهلول به دکان عطار رفت و پس از احوال‌پرسی مرد غریبه هم وارد شد. غریبه به عطار گفت: «آمده‌ام امانتی خود را پس بگیرم.» عطار با خود گفت: «چند سکه‌ی او در مقابل این همه اشرفی و جواهر ارزشی ندارد.» بنابراین با خوش‌رویی کیسه‌ی سبزی از شال کمرش درآورد و به مرد مسافر داد و گفت: «این هم امانت شما؛ بشمارید تا مطمئن شوید که کامل است.» مرد هم آن را شمرد و تأیید کرد. مرد عطار رو به بهلول کرد و گفت: «من صورت شما را ندیده‌ام. موقع تحویل امانتتان چگونه شما را بشناسم؟» بهلول پارچه را از روی صورتش کنار زد. مرد عطار با دیدن او فهمید که نقشه‌ای در کار بوده است. سپس بهلول رو به مرد غریبه کرد و گفت: «ما دیگر در این جا کاری نداریم!»

پرسش‌ها

۱. چرا مرد غریبه تصمیم گرفت به حمام برود؟ (تمرکز و بازیابی اطلاعات صریح بیان شده)

الف- به‌دلیل اینکه خسته بود.

ب- زیرا می‌خواست ظاهری مرتب داشته باشد.

ج- چون خاک‌آلود بود.

د- موارد الف و ب

۲. چرا مرد غریبه می‌خواست سکه‌هایش را به امانت بسپارد؟ (تمرکز و بازیابی اطلاعات صریح بیان شده)

الف- زیرا دید در حمام دزدی شده است.

ب- چون حمام مال دزدها بود.

ج- به خاطر اینکه سکه‌ها زیاد بودند.

د- به‌دلیل اینکه به کسی اعتماد نداشت.

۳. فکر می‌کنید چرا عطار امانت را قبول کرد؟ (تفسیر و تلفیق ایده‌ها و اطلاعات)

۴. چرا مرد غریبه میان مردم شهر عطار را قابل اعتماد دید؟ (استنباط مستقیم)

الف- چون از قبل او را می‌شناخت.

ب- زیرا کس دیگری در آن شهر نبود.

ج- به خاطر این که به ظاهر او توجه کرد.

تدریس یعنی کسب مهارت از روش‌ها و اجرای درس

● جواد قربانی هل‌آباد
فریدون کنار

حاضر شوم تا در تدریس مبحث حجم از تجربه‌ی وی استفاده کنم. این کار را انجام دادم و روش او را در تدریس به کار بردم ولی باز هم نتیجه‌ی مطلوبی نگرفتم. پس تصمیم گرفتم تدریس خود را ضبط و سپس گوش کنم. این کار را انجام دادم و متوجه شدم که اگر من هم جای دانش‌آموزان بودم، متوجه مطلب نمی‌شدم؛ چون به زبان بچه‌ها و در حد فهم آن‌ها صحبت نمی‌کردم، و شیوه‌ی بیان مطلب برای آنان سنگین بود. لذا در تدریس‌های بعدی شیوه‌ی بیان خود را تغییر دادم و سپس ارزش‌یابی کردم. واقعاً از یادگیری بچه‌ها لذت بردم. از نتیجه‌ی کارم فهمیدم که تدریس یعنی کسب مهارت از روش‌های مختلف و اجرای درست آن‌ها.

در سال ۱۳۶۸ به‌عنوان نیروی حق‌التدریس مشغول به کار شدم و در یکی از روستاها در مدرسه‌ای مختلط تدریس پایه‌ی پنجم را پذیرفتم. در یکی از روزهای آن سال واحد حجم را تدریس می‌کردم. در پایان تدریس ارزش‌یابی مختصری کردم تا از آموخته‌های دانش‌آموزان اطلاعاتی به‌دست آورم. متوجه شدم بیشتر آن‌ها درس را یاد نگرفته‌اند؛ نگران شدم و به‌ذنبال راهکار بودم. تصمیم گرفتم آن موضوع را مجدداً تدریس کنم. این کار را انجام دادم ولی نتیجه‌ی مطلوبی نداشت. چند روش تدریس دیگر را مطالعه کردم و به کار بردم که چندان رضایت‌بخش نبودند. خواهش کردم در کلاس یکی از همکاران

زهرا علیخانی

آموزگار پایه‌ی دوم، دبستان قدس، علی‌آباد کتول

نخ قرمز

در زنگ فارسی از بچه‌ها خواستم تکالیف خود را انجام بدهند. دانش‌آموزان مشغول بودند که ناگهان نخ قرمزی، که فاطمه به گردنش انداخته بود، توجه مرا جلب کرد. نزدیک میز فاطمه رفتم و با صحنه‌ای روبه‌رو شدم که خیلی جالب بود. از فاطمه پرسیدم: «فاطمه، اون نخ رو چرا به گردنت آویزون کرده‌ای؟» فاطمه با لبخند و شادی گفت: «جازه، چون همیشه پاک‌کن‌هام رو گم می‌کنم، مامانم پاک‌کن‌رو نخ کشیده گفته بنذارم گردنم تا گم نشه» و ادامه داد: «جازه، می‌خوام بگم مدادتراشم رو هم نخ بکشه بنذارم گردنم تا دیگه گم نشه». هنوز حرف‌های فاطمه تمام نشده بود که کلاس از خنده منفجر شد. خودم هم از کار جالب فاطمه خنده‌ام گرفته بودم.

از دانش‌آموزان یاد بگیریم

طبق معمول مشغول بررسی تکالیف دانش‌آموزان کلاس بودم که متوجه شدم نازنین سه تا قوطی کبریت خالی را که به شکل عمودی روی هم چسبانده، به کلاس آورده است. کنجکاو شدم بینم موضوع چیست. نزدیک میزش رفتم و صحنه‌ی بسیار جالبی دیدم. از نازنین پرسیدم: «این چییه روی میز گذاشتی؟» گفت: «جازه، جامدادی؛ خودم درستش کردم.» پرسیدم: «جامدادی؟» نازنین شروع به توضیح دادن کرد: «جازه، اولی جای مدادتراشم، دومی جای پاک‌کنمه، سومی جای تراشه‌های مدادم.» گفتیم: «آفرین! چه زیبا! و آن را به بچه‌ها نشان دادم و گفتیم: جلسه‌ی بعد زنگ هنر به هم کلاسیات یاد بده تا اون‌ها هم بسازند.»

از اردو لذت بردم

لیلی رحیم زاده
دکترای برنامه‌ریزی آموزشی

کلاسی را تصور کنید که در فضای خارج از مدرسه برگزار می‌شود

اشاره

هر لحظه از زندگی سرشار از فرصت‌هایی است که امکان دارد به یادگیری منجر شود و بر همین اساس است که زندگی را یادگیری و یادگیری را همان لذت از زندگی می‌دانند. در این شرایط، تفکیک شادی و خرسندی دانش‌آموزان از یادگیری و فضاهایی که به منظور آموزش رسمی بنا نهاده شده‌اند ناممکن است. هنر معلمی این است که بتوان فارغ از فضای کلاس درس و آموزش‌های از پیش طراحی شده توجه دانش‌آموزان را به یادگیری بیشتر جلب و زمینه‌ی لذت بردن از آن را در هر شرایطی فراهم کرد.

بهترین روزها در ایام تحصیل و مدرسه از نظر دانش‌آموزان مواردی است که آموزگار تصمیم می‌گیرد یک اردوی آموزشی ترتیب دهد. چه این اردو در حیاط مدرسه باشد چه دانش‌آموزان همگی به یک موزه و یا پارک فناوری و... دعوت شوند. ماندگاری خاطره‌ی چنین روزهایی به گستردگی تجربه و دل‌انگیزی محیط و خارج شدن از روزمرگی وابسته است که موجب می‌شود احساس شادی و خرسندی بیشتر از اوقات دیگر در دانش‌آموز ایجاد شود. بر این اساس، اغلب متخصصان حوزه‌ی تعلیم و تربیت به ایجاد موقعیت‌هایی آموزشی از این دست توصیه کرده و معتقدند که از وظایف اصلی معلم ایجاد لذت در یادگیری است و یکی از راه‌های به وجود آوردن آن برگزاری کلاس درس در موقعیت‌های گوناگون است. البته در برخی موارد اردوی آموزشی از هدف اصلی خود دور می‌شود و تنها خاطره‌های ناخوشایندی از آن برای معلم و گاه دانش‌آموزان باقی می‌ماند. به نمونه‌ی زیر که مبتنی بر فعالیتی برنامه‌ریزی نشده در یک اردوی آموزشی است، توجه کنید.

رضایتمندی از...

شاید برای شما هم اتفاق افتاده باشد که یک اردوی آموزشی به یک اردوی کاملاً تفریحی تبدیل شود و تنها توشه‌ی دانش‌آموزان از آن خنده و شادی باشد. با این اوصاف به نظر شما چرا از نظر دانش‌آموزان بین شاد بودن و شاد گذراندن اوقات با آموزش و یادگیری فاصله وجود دارد؟ و آیا اساساً میان آموزش و یادگیری و لذت بردن تناسب و رابطه‌ای هست؟

پاسخ به این پرسش به طرح مسائل فلسفی و مشکلات اجرایی متعددی وابسته است که در این مختصر نمی‌گنجد اما به‌طور مشخص می‌توان اطمینان داشت که دانش‌آموزانی از این دست با لذت یادگیری، به‌طور کلی، آشنایی ندارند و در تصور آن‌ها آموزش مقوله‌ای رسمی و به دور از لذت است که نمی‌توان به‌همراه آن شادی و شغفی داشت.

برای پرهیز از چنین تصویری، جلب توجه دانش‌آموزان به احساس خوب ناشی از بالا

رفتن اطلاعات و پرورش مهارت‌ها می‌تواند مؤثر باشد. در این حالت، مهارت‌های پژوهشی از جایگاه اثرگذاری برخوردارند؛ تا جایی که در بسیاری از گشت‌وگذارهای آموزشی و غیرآموزشی این مهارت‌ها به دانش‌آموز کمک می‌کند تا با بهره‌گیری غنی‌تر از فرصت پیش‌آمده، با لذت بیشتری به یادگیری مشغول شوند. برای روشن شدن این مقصود به مطلب زیر توجه کنید.

لذت سفر

دو خانواده تصمیم به سفری با مقصد مشترک گرفته بودند. یکی از آن‌ها، ساعت حرکت را اول صبح تعیین کرد و قرار بر این شد در ساعت معین، همگی برای آغاز سفر در اتومبیل آماده باشند. با این هماهنگی، شاید زمان شروع با زمان تعیین شده اندکی تفاوت داشت. آن‌ها کل مسیر را بدون هیچ توقفی پیمودند و در نهایت، طبق پیش‌بینی، به مقصد رسیدند. از نظر آن‌ها، سفر تازه آغاز شده بود و می‌توانستند بعد از استراحت و

رفتن اطلاعات و پرورش مهارت‌ها می‌تواند مؤثر باشد. در این حالت، مهارت‌های پژوهشی از جایگاه اثرگذاری برخوردارند؛ تا جایی که در بسیاری از گشت‌وگذارهای آموزشی و غیرآموزشی این مهارت‌ها به دانش‌آموز کمک می‌کند تا با بهره‌گیری غنی‌تر از فرصت پیش‌آمده، با لذت بیشتری به یادگیری مشغول شوند. برای روشن شدن این مقصود به مطلب زیر توجه کنید.

دو خانواده تصمیم به سفری با مقصد مشترک گرفته بودند. یکی از آن‌ها، ساعت حرکت را اول صبح تعیین کرد و قرار بر این شد در ساعت معین، همگی برای آغاز سفر در اتومبیل آماده باشند. با این هماهنگی، شاید زمان شروع با زمان تعیین شده اندکی تفاوت داشت. آن‌ها کل مسیر را بدون هیچ توقفی پیمودند و در نهایت، طبق پیش‌بینی، به مقصد رسیدند. از نظر آن‌ها، سفر تازه آغاز شده بود و می‌توانستند بعد از استراحت و

تفاوتی است که بین دانش‌آموزان و معلمان در خصوص یادگیری وجود دارد. برخی رسیدن به یک هدف معین را تنها هدف یادگیری می‌دانند و به همین دلیل از دیگر موقعیت‌ها و فرصت‌ها در این راه استفاده نمی‌کنند و گروه دیگر از آنچه می‌تواند خللی در یادگیری و حصول مقصد نهایی ایجاد نکند، بهره می‌گیرند تا به لذت و یادگیری بیشتر برسند. این کار موجب می‌شود جذابیت یادگیری افزایش یابد.

لذت یادگیری در خارج از مدرسه

کلاسی را تصور کنید که قرار است در فضایی خارج از کلاس و مدرسه برگزار شود. در این کلاس معلم قصد دارد دانش‌آموزان را به تعمیم یادگیری در فضاهای گوناگون متوجه کند. برای این منظور لازم است همانند آمادگی‌های دیگر برای اجرای اردوی آموزشی مانند هماهنگی با مکان مورد نظر، هماهنگی سرویس حمل‌ونقل، هماهنگی با مسئولان مدرسه و اولیا دانش‌آموزان و نیز طراحی برنامه‌های مورد نیاز، هماهنگی‌های لازم با دانش‌آموزان نیز انجام شود. در این زمینه آگاه کردن دانش‌آموزان از هدف و مقصود نهایی اردوی آموزشی دارای اهمیت زیادی است. لازم است دانش‌آموزان به روشنی با انتظاراتی که از آن‌ها می‌رود آشنا باشند و نسبت به

وظایف خود آگاهی داشته باشند.

هم‌چنین، تنظیم فرم‌هایی که به ثبت آموخته‌های دانش‌آموز کمک می‌کند و توجه او را به سایر منابع آموزشی جلب می‌کند خالی از تأثیر نخواهد بود. برای مثال، مطابق فرم زیر دانش‌آموز می‌داند که در پایان این سفر باید بتواند از یافته‌های خود در خصوص موضوع مورد نظر برداشت و نتیجه‌ی معینی داشته باشد.

در چنین گزارشی، معلم قصد دارد مهارت‌های مشاهده و نتیجه‌گیری دانش‌آموزان آنان را در طول اردوی آموزشی مورد توجه قرار دهد و آن‌ها را به انجام دادن تمرین مناسب در این مورد برانگیزد. این شکل از گزارش‌دهی می‌تواند به شکل‌های گوناگونی انجام پذیرد.

در این حالت، دانش‌آموز با اندیشیدن هم‌زمان به نتایج یافته‌ها و آموخته‌های خود و نیز لحظات شیرین اردوی آموزشی، به احساس مطلوب یادگیری بیشتر نزدیک می‌شود، ضمن آنکه از این طریق نیز مهارت مشاهده، جمع‌آوری اطلاعات و نتیجه‌گیری و گزارش‌دهی وی مورد توجه و تقویت قرار می‌گیرد.

در تمام حالات یاد شده، بنیان تفکر معلم این است که دانش‌آموز بیاموزد از سایر فرصت‌ها و موقعیت‌های پیش روی خود به‌عنوان منبع آموزشی استفاده کند و ضمن لذت بردن از

موقعیت ایجاد شده از یاد گرفتن نیز مشعوف شود. بر این اساس، توصیه‌های معلمان برای بهره‌مندی بیشتر از سفرهای خانوادگی دارای آثار ارزشمندی است و می‌تواند به غنی‌سازی بیشتر اوقات فراغت دانش‌آموزان و فرهنگ‌سازی صحیح منجر شود.

از ابتدای سال تحصیلی، برنامه‌ی اردوها و فعالیت‌های خارج از مدرسه‌ی دانش‌آموزان را آماده کرده بودم تا مطابق با آن، و براساس بودجه‌بندی کتاب درسی، دانش‌آموزان بتوانند در محیط‌های دیگری خارج از مدرسه، درگیر یادگیری شوند. از جمله‌ی این برنامه‌ها بازدید از باغ‌وحش بود.

مثل همیشه دانش‌آموزان بی‌صبرانه منتظر رسیدن روز اردو بودند و این اشتیاق برای من دور از انتظار نبود. آن روز اتوبوس برای انتقال دانش‌آموزان آمد و ما سر ساعت مقرر به باغ‌وحش رفتیم. یک نفر از مسئولان باغ‌وحش هم برای توضیح بیشتر موارد و پاسخ به سوالات دانش‌آموزان منتظر ما بود و برنامه بدون تأخیر و مطابق پیش‌بینی شروع شد. اما پس از رسیدن به محل تعیین شده من با دانش‌آموزانی روبه‌رو شدم که هر کدام به دنبال جایی بودند که وقت خود را با دوستانشان سپری کنند، خوراکی‌هایشان را با هم بخورند، به حیوانات بخندند و در نهایت بتوانند مطابق میل خود زمان را سپری کنند. این موضوع برایم قابل قبول نبود؛ چون قصد داشتم از این فرصت برای آموزش بیشتر دانش‌آموزانم استفاده کنم. در صورتی که آن‌ها فقط ترجیح می‌دادند خوش بگذرانند. با چند بار توصیه و دعوت به گوش دادن به توضیحات راهنما، تعدادی توانستند خود را به مقصود من نزدیک کنند اما این کافی نبود. در نهایت، از راهنما تشکر کردم و ترجیح دادم نیرو و انرژی خود و دیگران را بیش از آن برای ساکت کردن آن‌ها و جلب نظرشان برای یادگیری مصرف نکنم و از خیر این موضوع بگذرم. در مسیر بازگشت تعداد بچه‌هایی که از خوردن تنقلات مختلف حالشان بد بود کم نبود. آن روز خوشبختانه، در رفت‌وآمد و کلیات برنامه دچار مشکلی نشدیم و در نظر بچه‌ها بهترین اردوی خود را گذراندیم و همه چیز هم به خوبی پیش رفت اما من بسیار خسته شده بودم و از برنامه احساس رضایت نمی‌کردم.

زود فراموش می‌کنم!

دانش آموز دیرآموز و چالش‌های آموزشی

● محسن کریم‌زندی
آموزشگاه حرفه‌ای پسران رشت
● فاطمه پورحسینی لیلاکوهی
آموزشگاه استثنایی بشارت رشت

اشاره

در اکثر کلاس‌های عادی دانش‌آموزانی هستند که قادر نیستند با دیگر هم‌کلاسی‌های خود به رقابت بپردازند و در نتیجه در پایان سال تحصیلی ناموفق می‌شوند. این گروه از افراد، که دانش‌آموزان دیرآموز^۱ (یا مرزی) نام دارند، به علت کمی رشد ذهنی قادر به فراگیری مطالب و حل مسائل همانند افراد عادی و هم‌سن و سال خود نیستند و در میان گروه‌های عقب‌مانده‌ی ذهنی از بالاترین درجه‌ی رشد ذهنی برخوردارند و بزرگ‌ترین گروه از گروه‌های عقب‌مانده‌ی ذهنی را تشکیل می‌دهند. بهره‌ی هوشی آن‌ها توسط اکثر محققان و متخصصان بالینی به‌عنوان وضعیت نرمال هوشی در نظر گرفته شده است. این کودکان در یادگیری مطالب بسیار کند هستند و زود فراموش می‌کنند.

کودکان دیرآموز گروهی هستند که بهره‌ی هوشی در حدود ۷۰ تا ۸۵ دارند و حدود ۱۳/۶ درصد کل جمعیت را تشکیل می‌دهند. این گروه از کودکان دارای هیچ‌گونه علامت جسمی یا ظاهری مشخصی نیستند و به‌جز در امور تحصیلی و فعالیت‌های پیچیده‌ی ذهنی که ممکن است با شکست مواجه شوند در سایر امور زندگی می‌توانند مستقل عمل کنند و موفق شوند. این کودکان با وجود داشتن نیازهای آموزشی ویژه، برای جابه‌جایی در سیستم آموزش ویژه مناسب نیستند و طبق اصول یک‌پارچه‌سازی آموزشی باید در مدارس عادی آموزش ببینند. از آن‌جا که آموزگار در کلاس‌های عادی با طیف وسیعی از دانش‌آموزان سروکار دارد، باید از ویژگی‌های شناختی و عاطفی کودکان دیرآموز آگاهی داشته باشد و آموزش خود را با سطوح مختلف توانایی‌های این دانش‌آموزان هماهنگ کند؛ برنامه‌های تدوین شده برای آموزش و توان‌بخشی این کودکان باید متناسب با نیازهای همه‌جانبه‌ی آن‌ها باشد و در این راه باید حداکثر مشارکت دانش‌آموزان و خانواده‌های آن‌ها را فراهم کرد.

در این مقاله برآنیم که به بررسی ویژگی‌های کودکان مرزی، شناخت، آموزش و چالش‌های پیش‌روی آن‌ها بپردازیم. همچنین سعی شده است در پایان، اصول و راه‌کارهایی در زمینه‌ی آموزش و توان‌بخشی دانش‌آموزان مرزی مطرح شود.

کلیدواژه‌ها: دانش‌آموزان دیرآموز، چالش‌های آموزشی کودکان دیرآموز و راهکارها

بیان مسئله

و از جمله در خواندن، نوشتن و ریاضیات دارند. حافظه‌ی ضعیفی داشته و بیش‌فعالی و بی‌توجهی در کلاس درس از مشکلات معمول ذکر شده توسط معلمان کلاس‌هایی است که در آن دانش‌آموزان دیرآموز وجود دارد. تفاوت

بچه‌هایی با عمل کرد ذهنی مرزی (دیرآموز) دارای بهره‌ی هوشی (IQ) در حدود ۷۰ تا ۸۵ هستند. آن‌ها عملکرد ضعیفی در تمام موضوعات مدرسه

اصلی آن‌ها با دیگر گروه‌ها - کودکان عقب‌مانده‌ی ذهنی - در این است که آن‌ها توانایی تحصیل در کنار دانش‌آموزان دیگر و در مدارس عادی را دارند (بنی‌جمالی و احدی، ۱۳۸۰). متخصصان تعلیم‌وتربیت نیز اعتقاد دارند که این دانش‌آموزان بهتر است که در مدارس عادی آموزش ببینند؛ زیرا از نظر رشد ذهنی با دانش‌آموزان عادی تفاوت کمی دارند (نلسون ۱۹۸۸ به نقل از ارجمندنیا و کاکاباراتی ۲۰۱۱).

ویژگی بارز کودکان دیرآموز این است که دیر می‌آموزند و زود فراموش می‌کنند. در واقع کودکان دیرآموز به دلیل اینکه توانایی آموختن مواد درسی را با صرف وقت بیشتری در کلاس‌های معمولی دارند، طبق تعریف نوین عقب‌ماندگی ذهنی شاید به آن‌ها عقب‌مانده‌ی ذهنی نمی‌توان گفت و در واقع بیشتر آن‌ها نیاز ویژه به توجه خاص و شکیبایی مربیان دارند. در سنین بزرگ‌سالی افراد دیرآموز توانایی سازگاری با محیط را دارند و قادرند از یک زندگی مستقل برخوردار شوند (افروز، ۱۳۸۱).

یافته‌های پژوهشی و تجرب عملی در ارزیابی و شناسایی دانش‌آموزان دیرآموز نشان می‌دهد این دانش‌آموزان در دو طیف عمده قرار دارند:

۱. بچه‌هایی که نیازمند جداسازی یا تفکیک هستند؛ این‌ها بچه‌هایی هستند که تأخیر دارند و آموزش آن‌ها به‌کندی صورت می‌گیرد و در شمار افراد با توانایی‌های محدود قرار داده شده‌اند که هم از لحاظ ذهنی تأخیر دارند و هم اینکه دارای کمبودهای اجتماعی و روانی هستند. آن‌ها نیاز به توجه بیشتری دارند، برای آموزش و پرورششان باید تحریک شوند.
۲. بچه‌هایی که می‌توان در سیستم یک‌پارچه‌سازی به آن‌ها خدمت‌رسانی کرد؛

ماهیت و درجه‌ی تأخیر و سستی یادگیری و تحصیل در این بچه‌ها کمتر است. بنابراین، آن‌ها این شایستگی را دارند که در مدارس ما قرار گیرند. سستی و تأخیر آن‌ها عموماً در دو نوع ویژه و عمومی تقسیم‌بندی می‌شود. بچه‌هایی که در همه‌ی موضوعات آموزشی مدرسه دارای ضعف و نارسایی هستند و دانش‌آموزانی که عقب‌افتادگی آن‌ها در یک یا دو موضوع ویژه است (سنگتاجا و هان، ۲۰۱۱).

دانش‌آموزان مرزی یکی از گروه‌هایی هستند که بیشترین آسیب را از محدودیت‌های آموزشی می‌بینند. بنابراین، مسلم است که دانش‌آموزی که توانایی‌هایش محدودتر است باید امکانات آموزشی مناسب‌تری در اختیارش قرار گیرد تا بتواند موانع موجود در روند یادگیری را برطرف سازد.

عوامل زیادی که سبب می‌شوند دانش‌آموزان مرزی شوند، شناسایی شده‌اند؛ ژنتیک، عواملی بیولوژیکی، پیشینه‌ی جنسیتی، آسیب‌های فیزیکی در دوران کودکی و خصوصیات خانوادگی از قبیل واکنش‌های تشنج‌آمیز (ستیزه‌جو) بین والدین (افروز، ۱۳۸۵).

اهمیت و ضرورت

به‌دلیل آنکه شناسایی دقیق کودکان مرزی در سنین پایین به‌ویژه قبل از دبستان بسیار مشکل است، تعداد قابل توجهی از آنان در مدارس معمولی

ثبت‌نام می‌کنند - البته به‌تدریج هم‌زمان با پیچیدگی نسبی محتوای دروس، به‌ویژه در اواخر کلاس اول و از کلاس دوم به بعد، مرزی بودن این قبیل کودکان بیشتر آشکار و شناسایی می‌شود. آن‌ها نمی‌توانند مانند دانش‌آموزان دیگر بهره‌ی لازم و کافی را از برنامه‌های آموزشی کلاس‌های معمولی ببرند اما در هر حال آموزش‌پذیر و قادر به ادامه‌ی تحصیل می‌باشند (کاپلان و سادوک، ۱۳۸۱).

ویژگی‌ها و چالش‌های کودکان دیرآموز

به‌طور کلی تشخیص و شناسایی افراد دیرآموز با مشکلاتی روبه‌روست؛ چرا که آن‌ها معمولاً در ظاهر مشکلی ندارند و در بسیاری از موقعیت‌ها رضایت‌بخش عمل می‌کنند. برخی معتقدند که دانش‌آموزان دیرآموز در خواندن و ریاضیات با مشکلاتی مواجه‌اند اما ضرورتاً در فعالیت‌های عملی و اجتماعی مانند کار، ورزش و... می‌توانند خود را در جامعه به‌راحتی سازش دهند. به هر حال، این دانش‌آموزان در کلاس درس با رفتارهای زیر مشخص می‌شوند:

- در تفکر انتزاعی دچار مشکلات اساسی هستند.
- فراخوانی توجه و تمرکز کوتاهی دارند.
- نسبت به کودکان دیگر کندتر یاد می‌گیرند و مفاهیم آموزش باید بیشتر برای آن‌ها توضیح داده شود و به شیوه‌های گوناگون ارائه و در طول زمان مرور گردد.
- در خواندن دچار مشکلات اساسی هستند.
- دانش‌آموزان دیرآموز همیشه پایین‌تر از توان بالقوه خود عمل می‌کنند.
- دارای روابط بین‌شخصی ناپخته هستند.
- در مهارت‌هایی مانند سازماندهی، انتقال مفاهیم و تعمیم اطلاعات و درک دستورالعمل‌های پیچیده دچار مشکل‌اند و نمرات پایینی را در آزمون‌های پیشرفت تحصیلی به‌دست می‌آورند.
- خودانگاره‌ی ضعیفی دارند در کسب مهارت‌ها به‌کندی ماهر می‌شوند و در برخی زمینه‌ها ممکن است اصلاً مهارت کسب نکنند (ماسی، ۱۹۹۸، شاو، ۲۰۰۵ به نقل از خانزاده؛ ۱۳۸۷).
- در درک مفاهیم و یادگیری مطالب، کندتر از متوسط کلاس‌اند.
- از درک مفاهیم انتزاعی یا مجرد عاجزند.
- در یک مدرسه‌ی عادی که برای برآوردن نیازهای این کودکان تخصیص داده شده است، باید نکات زیر مورد توجه قرار گیرد.
- برنامه‌های تدوین شده برای این کودکان باید متناسب با نیازهای همه‌جانبه‌ی آن‌ها باشد.
- باید حداکثر مشارکت دانش‌آموزان و خانواده‌های آن‌ها را فراهم کرد.
- بر آموزش فردی، کار گروهی و افزایش مهارت‌های اجتماعی در این کودکان تأکید شود.

- ارزیابی مستمر و پویا از عملکرد دانش‌آموزان و برنامه‌های اجرا شده به‌عمل آید (ماسی، ۱۹۹۸، شاو، ۲۰۰۵ به نقل از خانزاده؛ ۱۳۸۷).

راه دیگر نگرستن به حوزه‌های مشکلات آن‌ها و تمرکز بر روی آن‌ها با

● فهمیده دهقان

آموزش اندیشه‌ورزی در کودکان

نویسنده: جان لانگر

مترجمان: طاهره حبیبی، پردیس عاصمی، سحر سلیمی، کاظم شجاعی

ناشر: گویش نو (۵۰-۴۹-۶۶۹۵۶۰۴۱-تهران)

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱

قیمت: ۴۷۰۰ تومان

کودکان از زمانی که متوجه جهان اطراف خود می‌شوند، چیزهای زیادی یاد می‌گیرند و آموختن و به‌خاطر سپردن از همان دوران، یا به پای آن‌ها رشد می‌کند. اما سطح تفکر در کودکان متفاوت است. تحلیل مسائلی که می‌آموزند یا حوادثی که در اطرافشان رخ می‌دهد، مهارتی می‌خواهد که باید در شکوفایی آن به کودکان کمک کنیم.

کتاب «آموزش اندیشه‌ورزی در کودکان» با تمرین‌هایی که دارد، راهنمای خوبی برای آموزش تفکر و تحلیل به کودکان است. سؤال‌ها و مطالب این کتاب کودک را وادار به اندیشیدن می‌کنند و در فصل‌های مختلف او را با مراحل پردازش تفکر آشنا می‌سازند. در این کتاب سعی شده است به سؤال‌هایی مانند «آیا اندیشیدن و تفکر یک مهارت است؟ آیا این مهارت آموختنی است؟ آیا روش عملی برای یادگیری این مهارت وجود دارد؟» پاسخ داده شود.

نویسنده‌ی کتاب به انواع تفکر از جمله تفکر سازمان‌یافته، تفکر تحلیلی، تفکر انتقادی، تفکر خلاق پرداخته است و با به‌کار گرفتن روش‌های مطرح شده در کتاب مفاهیمی را در حوزه‌های ریاضیات، زبان، علوم تجربی و علوم اجتماعی را بیان کرده است.

مقایسه، مقوله‌بندی، تشخیص واقعیت از نظریه و تصمیم‌گیری از مباحث دیگر کتاب است که با تمرین آن‌ها اصول مهارت‌های تفکر از طریق آموزگار به دانش‌آموزان انتقال می‌یابد.

کمک آموزش‌های اضافی است. این امر می‌تواند در طول یک دوره‌ی زمانی طولانی در روز مدرسه یا بعد از آن باشد. همه‌ی زمان بچه‌ها را صرف مطالعه نکنید. از آن‌ها عیب‌جویی نکنید. اجازه دهید که آن‌ها زندگی خارج از مدرسه داشته باشند و از فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند لذت ببرند (استیمید ۲۰۰۴).

ویژگی‌های رفتاری و عاطفی - اجتماعی کودکان دبیرآموز

این دانش‌آموزان با احتمال بیشتری دارای مشکلاتی در مهارت‌های اجتماعی و رفتاری هستند که اغلب منجر به بی‌نظمی در کلاس درس می‌شوند (ماسی، ۱۹۹۸، شاو، ۲۰۰۵ به نقل از خانزاده؛ ۱۳۸۷). آن‌ها همچنین در رشد عاطفی و امنیت محیطی دچار فقدان هستند و در فرصت‌های یادگیری نیز با محدودیت مواجه‌اند. (کان، ۲۰۰۸)

نگرش کودکان دبیرآموز به مدرسه و تحصیل معمولاً منفی است و تعداد غیبت‌های آنان بیشتر. دبیرآموزان انگیزه‌ی تحصیلی بالایی ندارند و همین امر موجب درماندگی و ناامیدی و پایین آمدن عزت‌نفس آن‌ها در مدرسه‌هاست. لسکانو (۱۹۹۵) برای حمایت و برانگیختن دانش‌آموزان دبیرآموز پیشنهادهایی ارائه داده است که عبارت‌اند از:

- ارزش‌یابی‌های روزانه به عمل آید.
- در دستورالعمل‌ها و راهنمایی‌ها از لغات ساده استفاده شود.
- وظایف سخت تحلیل و تفکیک گردند.
- زمان انجام وظایف (بیشتر در زمینه‌ی سوالات معلم، مشارکت گروهی، استفاده‌ی مؤثر از حرکات و اشارات و...) افزایش یابد.
- برخی از راهکارهایی که با توسل به آن‌ها والدین نیز می‌توانند به این دانش‌آموزان کمک کنند، عبارت‌اند از:

۱. با آن‌ها هر روز بخوانید؛ بگویند فرزندتان موضوع مورد بحث را بخواند (مسلط شدن در خواندن).
۲. کتاب‌های مشابه را مدام برای او بخوانید؛ دانش‌آموز دبیرآموز نیازمند تکرار بیشتر و خواندن کتاب‌های مشابه است.
۳. خواندن را در زمان‌های کوتاه ادامه دهید؛ این امر برای حفظ علاقه‌ی کودکان به پرورش نیروی آن‌ها بعد از اینکه برای خسته شدن و شکست خوردن آماده می‌شوند مناسب است.
۴. سعی کنید نگرش مثبتی را نسبت به وی حفظ کنید؛ زیرا فرزند شما مطمئناً از اینکه شما چه احساسی نسبت به او دارید آگاهی خواهد یافت. او لغات جدید را خیلی آهسته و کند یاد خواهد گرفت و نیاز خواهد داشت که زمان بیشتری را برای حفظ صحیح لغات جدید صرف کند.
۵. صحبت کنید؛ با فرزندتان در مورد حوادث روزانه در مدرسه و جهان صحبت کنید. خانواده‌ها بهترین آموزگار زبان هر بچه‌ی دبیرآموزی هستند (کاتلین و کوتر ۲۰۰۶)*.

پی‌نوشت

1. Border Line or slow Learner
2. Diagnostic and statistical Manual of mental disorders

* منابع در دفتر مجله موجود است.

تفاوت‌های فردی

فهمیده دهقان
عکاس: اعظم لاریجانی

آموزگار، رئیس انجمن و دهیار تفاوت‌ها را می‌شناسند

اشاره

مدارس روستایی نیز مسائلی دارند که در حد خود قابل بحث است. همواره این نکته وجود داشته است که امور مدارس به‌ویژه در نقاط کمتر برخوردار بی‌همراهی خانواده‌ها و بی‌سازمان‌دهی انجمن‌های اولیا و مربیان بر زمین خواهد ماند. در این ارتباط و در سفری که به روستای گردوان در بخش سیلوانا از توابع ارومیه داشتیم در زمانی کوتاه پای صحبت‌های دو تن از دست‌اندرکاران مجتمع‌دانش نشستیم تا در فضایی صمیمی قسمتی از حرف‌ها یا روش‌های کاری آن‌ها را معرفی کنیم. ابتدا با مجید چولی محمودآبادی سخن گفتیم. سپس با گوش‌زد کردن اینکه انجمن هم در محیط روستایی نقشی اساسی در راهبرد تعلیم‌وتربیت دارد به سخنان محمدلطیف فتاحی گوش دادیم که در جای خود برای این مجتمع آموزشی قوت قلب بود.

مجید چولی محمودآبادی و اهمیت به تفاوت‌های فردی

آموزگار پایه‌ی پنجم و با ۲۳ سال سابقه‌ی خدمت ذوق شاعری دارد. می‌گوید: «به نظرم در کنار توصیه‌های بخش‌نامه‌ها، هر معلمی باید شیوه‌هایی در آستین داشته باشد و طبق موقعیت و مصلحت کلاس از خلاقیت خود در تسهیل فرایند یاددهی-یادگیری استفاده کند.

من به تفاوت‌های فردی در کارم بسیار توجه می‌کنم. حتی به آنجا می‌رسم که بدانم دانش‌آموزم آیا با والدین خود زندگی می‌کند یا اینکه با بستگان دیگرش است! این به شناخت روحیات و خواسته‌های آن‌ها در این محیط یادگیری بسیار کمک می‌کند. به‌ویژه این تفاوت‌ها در کلاس‌های مختلط روستایی قابل توجه و مهم است.»

محمدلطیف فتاحی و همراهی با آموزگاران

نگاه فتاحی به‌عنوان رئیس انجمن و همین‌طور دهیار، به نگاه عوامل تعلیم‌وتربیت نزدیک است. می‌گوید: «ما نیز مشکلاتی داریم که پس از مطرح کردن با مسئولان یا آموزگاران، فقط می‌توان آن‌ها را به بزرگ‌ترها و والدین دانش‌آموزان گفت. با اینکه در منطقه‌ی سردسیر و مرزی هستیم، برای جلوگیری از ترک تحصیل یا افت تحصیلی تشریک مساعی می‌کنیم و حتی از خیرین درخواست همیاری داریم.»

باز هم تفاوت‌های فردی

رئیس انجمن می‌گوید:

«برای افزایش انگیزه در میان دانش‌آموزان در فکر هستیم. برای آینده‌ی نزدیک طرح افتتاح زمین روباز ورزشی داریم. با توجه به مجتمع بودن این واحد آموزشی که از چند روستا دانش‌آموز دارد، نیاز است که بخشی از انتظارات آن‌ها را در حد وسیع خود برآورده سازیم.»

رفاه و انگیزه بخشیدن به آموزگاران

فتاحی با اشاره به اینکه نیاز است مدیر مجتمع فهرستی از کم و کاستی‌ها را ارائه کند، می‌افزاید: «کمبودهای رفاهی وجود دارد و برای آینده نیز طرح‌هایی داریم. این قشر دل‌سوزانه کار می‌کنند و لایق خدمت‌رسانی هستند اما باید به راه‌های تأمین بودجه هم توجه کرد.

با آنکه دهیار هستم و همکاری با مدرسه در شرح وظایفم نیست اما سعی می‌کنم در روند تعلیم‌وتربیت مشارکت کرده و مفید واقع شوم.»

تمایلات روزانه

راهی برای یادگیری ریاضی

• مترجم: نسرین امامی زاده
 نویسنده: آماندا مورن

اشاره

توجه به نیازها، علایق، خواسته‌ها و تمایلات دانش‌آموزان نقش بزرگی در ایجاد شرایط مناسب یادگیری دارد. در این بخش از سلسله مطالب ریاضی در خانواده، مؤلف توجه به تمایلات روزانه را به‌عنوان عاملی در جهت ایجاد شرایط تسهیل‌کننده برای یادگیری ریاضیات مورد توجه قرار داده است.

همه‌ی والدین آگهی‌های مربوط به فروشگاه‌های مورد علاقه‌ی بچه‌ها را می‌بینند. فرزند شما می‌تواند یکی از آن‌ها را دوست داشته باشد اما شاید به نحوی حساب هزینه‌ها توجهی نکند. می‌توانید از خواسته‌های او به‌عنوان فرصتی برای تمرین مهارت‌های بودجه و درک مفهوم پول استفاده کنید.

• برای فرزندتان بودجه‌ی فرضی در نظر بگیرید: پنج تاده هزار تومان شاید مناسب باشد، اما هرچه کودک شما بزرگ‌تر باشد محدودیت هزینه نیز باید بیشتر در نظر گرفته شود. کودک باید درک کند که این فقط بازی بوده و مثلاً برای خرید چند جلد کتاب است.

• از مرحله‌ی آسان شروع کنید: به کودک کمک کنید مراحل خود را با انتخاب یک محصول درک کند. سعی کنید قیمت در حد درک او باشد. حالا قیمت را از حد معین کم و باقی‌مانده را حساب کنید. می‌توانید وسایل دیگری را برداشته و قیمت را جمع و از کل مبلغ کسر کنید.

• برای سنین هفت تا نه ساله با مبالغ کمتر تمرین کنید: شاید فرزندتان نتواند مبالغ ۲۰۰۲ و ۳۲۱ تومان را به راحتی جمع کند. اما اگر مبالغ را گرد کنید، بازی ساده‌تر می‌شود و به کودک در نحوه‌ی یادگیری جمع و تفریق پول‌ها کمک می‌کند.

• سنین نه تا ۱۱ ساله: برای درک و نحوه‌ی محاسبه‌ی مالیات می‌توانید با کنار گذاشتن درصدی به کودک کمک کنید تا مالیات را درک کند.

• فعالیت بیشتر: هر از گاهی (بسته به

کتابخانه مدرسه

کتاب کامل علوم تجربی (ششم دبستان)

مؤلفان: علی آل محمد - منیژه رحمانی
ناشر: انتشارات فاطمی (تهران ۸۸۹۴۵۵۴۵-۰۲۱)
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۲
قیمت: ۱۵/۵۰۰ تومان

بیشتر حجم کتاب درسی علوم تجربی ششم دبستان مجموعه‌ای از فعالیت‌های عملی علوم است. «کتاب کامل علوم تجربی» مجموعه‌ای است که به کمک علوم پایه‌ی ششم ابتدایی آمده است و به آموزگاران در تفهیم بهتر و بنیادی‌تر مطالب آن کمک می‌کند. همچنین وجود بخش‌هایی مانند «سرگذشت دفتر من»، «طراحی کنیم و بسازیم» و «جنگل برای کیست» در این کتاب می‌تواند مورد توجه دانش‌آموزانی قرار گیرد که به درس علوم و آزمایش‌های گوناگون آن علاقه‌مندند و استعداد ویژه‌ای در این زمینه دارند. این کتاب شامل درس‌نامه‌های آموزشی، پرسش‌ها و تمرین‌ها و دانش‌نامه‌ی علوم است. فصل‌های مختلف کتاب به‌ترتیب یادگیری، تعمیق و تثبیت آموخته‌ها را دربرمی‌گیرد و منابع علمی مفیدی را به دانش‌آموزان پژوهشگر معرفی می‌کند. همچنین در بخش‌هایی از کتاب سؤال‌های آزمون ورودی به مدارس تیزهوشان آمده است. دانش‌آموزان با تمرین این سوالات و آموختن پاسخ‌ها می‌توانند خود را برای ورود به این مدارس آماده کنند. کتاب کامل علوم تجربی مجموعه‌ای از مطالب آموزشی کاربردی و جذاب را در قالب ۱۴ درس ارائه کرده است.

بخشی به‌نام «دانش‌نامه» در پایان کتاب حاوی اطلاعات عمومی مفیدی است. این بخش نه‌تنها در پایه‌ی ششم ابتدایی مورد استفاده‌ی دانش‌آموزان است بلکه در آینده و در مراحل مختلف تحصیلی نیز می‌تواند برای آن‌ها مفید باشد.

در این کتاب مؤلفان از دانش‌آموزان و آموزگاران خواسته‌اند برای هرچه بهتر شدن چاپ بعدی، نقص‌ها و اشکالات کتاب را با آن‌ها در میان بگذارند. از قسمت‌های قابل توجه کتاب بیان اهداف هر درس در جملات کوتاه، وجود تصاویر و عکس‌های مربوط به هر فعالیت علمی و همچنین سوالات چند گزینه‌ای یا تشریحی در پایان هر بخش است.

علاقه‌ی کودک (استفاده از ماشین حساب در ایجاد هیجان نسبت به مفاهیم ریاضی و محاسبات مفید خواهد بود).

«سهم او از من بیشتر است و این منصفانه نیست»

شکایت همیشگی این دوره‌ی سنی نسل به نسل منتقل می‌شود، «من تکه‌ی بزرگ‌تر را می‌خواهم». والدین همه‌چیز را برابر تقسیم می‌کنند. اما بچه‌ها موضوع را به این شکل نمی‌بینند. می‌توانید با استفاده از عدد اعشار، تقسیم، جمع، تفریق و ضرب، شکایت آن‌ها را به بازی و یادگیری بدل کنید.

● موضوع همیشگی «نصف بزرگ‌تر» را حل کنید: بچه‌ها نمی‌توانند به تکه کیک نگاه کرده و نگویند که کدام تکه بزرگ‌تر است. مسلماً اگر تکه‌ای بزرگ‌تر باشد، پس نصف نیست. می‌توان از این فرایند برای آموزش اعشار استفاده کرد.

شکستن تکه بیسکویت‌های برادرش به دو قسمت مساوی و بسته‌ی بیسکویت مغزدار نمونه‌های بصری خوبی برای نشان دادن اعشار است.

● بازی «یکی برای من؛ یکی برای تو» برای سنین پنج تا هشت ساله: آیا شده فرزندتان خوراکی‌های قابل شمارش (مانند انگور یا کلوچه) را تقسیم کرده باشد؟ اگر مقادیر، قابل تقسیم نباشد فرصتی است برای یاد دادن بخش‌ناپذیری برخی اعداد و محاسبه باقیمانده.

● برای سنین هشت تا ۱۱ ساله: با جمع، تفریق و ضرب شروع کنید. به آن‌ها تعداد افراد و بخش‌های موردنظر را داده سؤال کنید: اگر به فرض «به هر نفر دو تا بدهیم چند تا باقی می‌ماند؟» یا اینکه بپرسید «هر نفر چهار تا می‌خواهد؛ حالا چند تا نیاز داریم؟» یا اینکه دانه بیسکویت داریم و ۳ نفر حاضر، ۱۵ تقسیم بر ۳ چند می‌شود؟»

● آشنایی با ایده تقسیم نابرابر برای هشت تا ۱۱ ساله‌ها: کودک دو ساله به اندازه‌ی بچه‌ی ۱۰ ساله بیسکویت نیاز ندارد. یک بسته از آن را به دست فرزندتان داده و از او بپرسید «اگر خواهرت چهار تا بیسکویت کمتر از تو داشته باشد تو چندتا خواهی داشت؟» یا بپرسید «اگر تو دو برابر خواهرت بخوری، هر کدامتان چندتا دارید؟»

منابع

<http://childparenting.about.com/od/schoollearning/a/Math-In-Everyday-Life-wish-lists-and-making-it-fair.htm>

تخم مرغ اعجاز سفره

● خدیجه جعفری گرچی
آموزگار، بهشهر

اشاره

فعالیت‌های مدارس فرصتی برای بهره‌برداری جامعه از یک کانون تأثیرگذار و گسترده‌ی فرهنگی به‌منظور فرهنگ‌سازی در زمینه‌های گوناگون از جمله تغذیه‌ی سالم است. نسل امروز دانش‌آموزان کشور، آینده‌سازان جامعه هستند. بنابراین، باید همه چیز را از مدارس آغاز کرد. کارشناسان تغذیه معتقدند که فقط ۲۰ تا ۳۰ درصد مردم کشور به ظاهر بدون مشکل هستند و این کمبودها از تغذیه‌ی نادرست دوران نوزادی، پیش‌دبستانی و دوره‌ی تحصیل دانش‌آموزان ناشی می‌شود.

تغذیه؛ میان وعده

موضوع میان‌وعده‌های غذایی دانش‌آموزان از گذشته‌های دور توجه بسیاری از کارشناسان تغذیه را به خود جلب کرده است و بوفه‌های مدارس نیز دلیلی بر توجه به میان‌وعده‌های غذایی به حساب می‌آیند. برخی از معلمان معتقدند عده‌ی زیادی از دانش‌آموزان روز خود را با خمیازه آغاز می‌کنند و تا لحظات پایانی کلاس نیز نه‌تنها متوجه موضوعات مورد بحث نمی‌شوند بلکه انتظار شنیدن زنگ تعطیلی مدرسه را دارند.

کنند که حدود ۸۰ درصد افراد جامعه دچار سوءتغذیه‌اند. چراکه توجه نکردن عده‌ای از والدین به صبحانه‌ی فرزندان دانش‌آموز و پر کردن جیب آنان با پولی برای خرید میان‌وعده غذایی منجر به خریدهای اشتباه و در نتیجه تأمین نشدن مواد لازم برای بدن می‌شود. حذف خوراکی‌های غیرمفید نظیر نوشابه، یخ‌مک و پفک از سبد غذایی بوفه‌های مدارس و افزوده شدن شیر، خرما، موز و تخم‌مرغ از مسائلی است که باید مورد توجه جدی مسئولان قرار گیرد.

ترویج اصول تغذیه‌ی سالم در مدارس

به اعتقاد کارشناسان تغذیه در کشور راهی جز ترویج اصول تغذیه‌ی سالم در مدارس نیست. مربیان در مدارس باید این آگاهی را به دانش‌آموزان منتقل

بدانیم!

دانش‌آموزان باید بدانند مصرف صبحانه‌ی کامل در کنار اعضای خانواده می‌تواند به برطرف کردن نیاز روزانه‌ی بدن به کلسیم، آهن، روی،

ویتامین‌های محلول در آب و چربی کمک کند. پدران و مادران و آموزگاران نیز لازم است بدانند که تغذیه‌ی کودکان اهمیت بسیار دارد؛ زیرا: آن‌ها در حال رشد سریع هستند و هر نوع اختلال تغذیه‌ای می‌تواند به رشدشان آسیب‌های جدی و گاه جبران‌ناپذیر وارد سازد.

– بسیاری از اختلالات تغذیه‌ای در کودکان عوارضی ایجاد می‌کند که جبران آن‌ها اغلب بسیار مشکل است.
– تغذیه‌ی کودکان پس از رفتن به مدرسه از کنترل مادر خارج می‌شود و تصمیم‌گیری در مورد تغذیه را خود کودکان به عهده می‌گیرند.
– کودکان معمولاً در مورد تغذیه از هم‌سن و سال‌ها و هم‌کلاسی‌های خود پیروی می‌کنند که این امر می‌تواند موجب ایجاد عادت‌های غذایی نامناسب و نادرست در آنان شود.

هر انسان سالم، یک تخم‌مرغ در روز

به دلیل اهمیت تغذیه در کودکان، ستاد کشوری ترویج مصرف تخم‌مرغ، الگوی مصرف تخم‌مرغ را معرفی کرد.

تخم‌مرغ یکی از معدود غذاهای کامل طبیعی است که نیازهای بدن را به‌طور متعادل تأمین می‌کند. عمده‌ترین ویژگی این اعجاز آفرینش ترکیب کامل پروتئینی (دارای تمام اسیدآمین‌های ضروری) و مواد مهم موجود در آن نظیر کولین، لوتئین و گزانتین است و مصرف آن به‌ویژه در صبحانه به لاغری کمک می‌کند. امروزه ثابت شده است که نقش تخم‌مرغ در سلامتی بدن به قدری است که نباید آن را از رژیم غذایی حذف کرد. به‌خصوص به‌خاطر تأثیر آن در تکامل مغز جنین و نوزاد، جلوگیری از کوری و آلزایمر متداول در کهن‌سالی و تقویت سیستم عصبی و حافظه و کمک به سلامت قلب و عروق. نکته‌ی دیگر اینکه، ۱۰۰ درصد ویتامین‌های محلول در چربی و ۸۰-۷۰ درصد ویتامین‌های محلول در آب همگی در زرده‌ی تخم‌مرغ هستند و سفیده بخش مهمی از پروتئین و بسیاری از مواد معدنی را دارد عمده چربی تخم‌مرغ از نوع غیراشباع است و کلسترول آن تأثیری در افزایش کلسترول خون ندارد.

سرانه‌ی مصرف

طبق آمار سرانه‌ی مصرف تخم‌مرغ در کشور (سال ۱۳۹۲) حدود ۱۹۰ عدد است؛ در حالی که در بسیاری از کشورهای در حال توسعه این رقم به ۳۰۰ عدد هم می‌رسد.

به چه افرادی بیشتر توصیه به مصرف تخم‌مرغ می‌کنیم؟

مصرف تخم‌مرغ در زنان باردار و شیرده، کودکان و نوجوانان در حال رشد، ورزشکاران و بزرگسالان سالم و همچنین در دوران پس از بیماری توصیه می‌شود. خوردن یک تخم‌مرغ در روز کاملاً بلامانع است و در برخی موارد ممکن است تعداد بیشتری هم توصیه شود. در هر صورت، مصرف

تخم‌مرغ در کودکان از هشت ماهگی است. تا یک سالگی یک زرده‌ی کامل یک روز در میان و از دو سالگی به بعد یک تخم‌مرغ در هر روز مصرف می‌شود.

باورهای غلط در مورد کلسترول تخم‌مرغ

متأسفانه تخم‌مرغ در دهه‌های گذشته جایگاه مناسبی در سبد غذایی مردم نداشت؛ زیرا تصور می‌شد که با خوردن آن کلسترول خون و در نتیجه بیماری‌های قلبی – عروقی و خطر حمله‌ی قلبی افزایش می‌یابد. امروزه مطالعات متعدد ثابت کرده است که مصرف تخم‌مرغ حتی بیش از یک عدد در روز بدون ارتباط به جنس، سن و نژاد نه‌تنها باعث افزایش کلسترول خون نمی‌شود بلکه برای قلب مفید است. باید دانست آنچه در تولید کلسترول خون در بدن نقش دارد، وجود اسیدهای چرب اشباع به‌ویژه نوع ترانس است نه کلسترول‌های غذایی. کلسترولی هم که در اثر خوردن تخم‌مرغ در بدن تولید می‌شود از نوع HDL (کلسترول خوب) و LDL کم آتروژنیک است که هیچ تغییر معنی‌داری در نسبت LDL:HDL ایجاد نمی‌کند. از سال ۲۰۰۳ شعار «هر انسان سالم یک تخم‌مرغ در روز» گسترش یافت که در ایران هم با تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در امور ترویجی به کار می‌رود.

غنی‌سازی تخم‌مرغ

غنی‌سازی و کامل کردن غذاهای مصرفی به معنی اضافه کردن مواد مغذی و ویتامین‌ها به‌صورت هدف‌دار به یک فراورده‌ی غذایی است و جایگاه ویژه‌ای در صنایع غذایی دارد.

برای اصلاح الگوهای تغذیه‌ای در جامعه و ایجاد انگیزه برای مصرف محصولات سالمی همچون تخم‌مرغ با اجازه‌ی مراجع صلاحیت‌دار برخی واحدهای تولیدی به غنی‌سازی این محصول با «امگا سه» اقدام کرده‌اند. این کار از طریق اصلاح جیره‌ی غذایی مرغ صورت می‌گیرد.

غنی‌سازی تخم‌مرغ‌ها با سلنیوم و ویتامین ای (E) نیز از اقدامات کشورها جهت افزایش سلامتی تخم‌مرغ برای گروه‌های هدف از جمله زنان شیرده و کودکان است.

بهتر است؛

- تخم‌مرغ را برای نگهداری شست‌وشو نکنید.
- تخم‌مرغ آب‌پزی را که در یخچال نگه می‌دارید؛ در کمتر از یک هفته مصرف کنید.
- مواد غذایی حاوی تخم‌مرغ را در کمتر از چهار روز مصرف کنید.
- از مصرف تخم‌مرغ خام به‌علت احتمال وجود آلودگی و خطر مسمومیت غذایی بپرهیزید.

مامان

مسواکت یادت نره!

• کبری محمودی

چند سالی را از دست دادم و احتمالاً درد امروز هم به خاطر بی توجهی من در آن سالها بوده است.

خیلی جلوی خودم را گرفتم که بقیه‌ی حرف‌ها را نگویم تا بچه‌ها خودشان آن را بگویند. بنابراین، باز هم به بهانه‌ی درد دندان سکوت کردم. بچه‌ها که حالا انگیزه‌ای در وجودشان پدید آمده بود، گفتند: «خانم، یعنی اگر ما هم مسواک نزنیم، ممکن است دندان‌هایمان زودتر خراب شوند ولی ما که نمی‌خواهیم این اتفاق بیفتد.»

از همه جالب‌تر حرف‌های همان چند دانش‌آموزی بود که مادرانشان از من خواسته بودند بچه‌هایشان را به مسواک زدن به‌طور مرتب وادار کنم. یکی یکی از من اجازه گرفتند، پیشم آمدند و تقریباً جمله‌ای مشابه هم در گوشم گفتند: خانم، ما هم هر شب مسواک نمی‌زنیم. ماماها و باباهایمان هم همین‌طور! به آنچه می‌خواستیم، نزدیک شده بودم. می‌دانستم که اگر به بچه‌ها بگویم: «خب بچه‌های خوب، حالا فهمیدید که مسواک زدن چقدر لازم است و از این به بعد هر شب مسواک بزنید»، شاید تنها چند روزی این جمله و این نصیحت یادشان بماند. بنابراین، باید آخرین نقش نمایش دندان درد را بازی می‌کردم. نقطه‌ی اوج نمایش هم همین‌جا بود. این بود که به بچه‌ها گفتم: «بچه‌ها برای اینکه پدر و مادرهایتان سالم‌تر بمانند و دیرتر دندان‌هایشان خراب شود، هر شب قبل از اینکه مسواک خودتان را بردارید، مسواک مادرتان را بردارید و مادرهایتان را مجبور کنید که حتماً همراه شما مسواک بزنند.»

می‌دانستم که بچه‌هایم انتظار هر حرفی را دارند، به‌جز اینکه من به آن‌ها بگویم مادرهایتان را مجبور کنید که مسواک بزنند. شور و شوقی در کلاس ایجاد شد که حتماً باید خودتان ببینید تا لذت این تجربه را درک کنید. پس از آن روز، تلفن پشت تلفن بود که مادرها به مدرسه می‌زدند و از ترفند من برای مجبور کردن بچه‌ها به مسواک زدن تعریف می‌کردند.

چند روز پیش در جمع گروهی از معلمان دوره‌ی ابتدایی، آموزگاری خوش ذوق چند نمونه از تجربه‌های شیرینش را برایمان تعریف کرد. از زبان این معلم برایتان بازگو می‌کنم. چندین بار پیش آمده بود که مادرهای دانش‌آموزانم از من می‌خواستند به بچه‌هایشان پیاموزم که حتماً شب‌ها قبل از خواب مسواک بزنند. راستش من که سال‌ها تجربه‌ی کار با بچه‌های دبستانی را داشتم، می‌دانستم مجبور کردن بچه‌های هفت - هشت ساله چندان کارساز نخواهد بود. من هم که چنین مرامی نداشتم.

یک روز فکری به ذهنم رسید، چند مادری را که این خواسته را از من داشتند، به جلسه‌ای نیم ساعته دعوت کردم و با آن‌ها به گفت‌وگو نشستیم. جالب اینجاست که متوجه شدم تقریباً بیشتر این مادران خودشان مسواک نمی‌زنند یا نمی‌زده‌اند و اکنون دندان‌هایشان خراب شده است و به همین خاطر می‌خواهند که فرزندشان از کودکی مسواک بزند تا به مصیبت خراب شدن دندان در بزرگسالی دچار نشود. در این بین بود که شم معلمی‌ام به کار آمد و راه چاره را یافتم. خیال مادران را جمع کردم که نگران نباشند. من به فرزندانشان درباره‌ی ضرورت مسواک زدن توضیح خواهم داد و نتیجه‌ی خوب آن را حدود یکی دو ماه بعد از مادران خواهم خواست.

یکی از روزها در کلاس به شاگردانم گفتم که دندانم درد می‌کند و چندان حوصله‌ای ندارم. از آن‌ها خواستم رعایت حالم را کنند تا بهتر شوم. شما که خود آموزگارید بهتر می‌دانید، بچه‌های دبستانی معلم خود را مثل یکی از اعضای اصلی خانواده دوست دارند. در عین اینکه می‌فهمید دارند رعایت‌م را می‌کنند، از من پرسیدند: «خانم، مگر شما مسواک نمی‌زنید که دندان‌هایتان خراب شده است؟!» من که تمام نقش بازی کردنم فقط برای رسیدن به همین یک سؤال بود، از فرصت استفاده کردم و گفتم، چرا بچه‌ها، اما راستش از بچگی و از زمانی که هم‌سن شما بودم مسواک نزده‌ام. حالا تازه فهمیدم که باید مرتب مسواک بزنم تا دندان‌هایم سالم بماند. این است که

آنچه شما می خواهید

دعوت!

- در طول سال‌هایی که مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی مهمان دست‌ان گرام آموزگاران و کارشناسان آموزش و پرورش بوده است، با صمیمیت هم‌پای آن حرکت کرده‌اید!
- مخاطبان ما با توجه ژرف خود مایه‌ی دل‌گرمی دست‌اندرکاران این رسانه بوده‌اند و با نامه، تماس تلفنی، حضور در دفتر مجله و به‌ویژه با پیام‌نگار، نظرات، مقالات، تجربه‌های کاربردی، خاطرات یا ترجمه‌ها و نیز پژوهش‌های گوناگون خود در زمینه‌های مورد نیاز را فرستاده و در بسیاری موارد هم به‌درستی و تیزبینی اظهارنظر کرده‌اند. یکی از موضوعاتی که در سال جاری فکر عوامل و کارشناسان مجله را به خود مشغول کرده است (البته به قصد حضور حداکثری مخاطبان در مجله) به‌دست آوردن نظر مخاطبان گرامی درباره‌ی سرفصل‌ها و مطالبی بود که در مجله چاپ می‌شد و یا لازم بود در آینده به‌کار رود. در حقیقت یکی از پیشنهادها و خواسته‌های مخاطبان این بود که عنوان‌ها و سرفصل‌های مورد نظر یا کاربردی در ارتباط با برنامه‌ی درسی، اهداف دوره‌ی ابتدایی و مفاد وابسته به آن را از قبل اعلام کنیم تا آموزگاران، نویسندگان و محققان بتوانند در کنار نوشته‌های خود، در این زمینه‌ها نیز با دفتر مجله به همکاری بپردازند. بنابراین خواهشمند است با توجه به سرفصل‌ها و مطالب گفته شده در ذیل، موضوعات یا عناوینی را که می‌تواند محور فعالیت‌ها و محتوای شماره‌ی خاصی از مجله قرار گیرد در قالب پیشنهاد یا ترجیحاً مطلب و مقاله برای ما بفرستید.

و مباحث:

- محیط‌زیست
- عکس‌ها
- خاطرات و تجربه‌ها
- ترجمه‌ها
- اخبار
- داستان
- مدارس چندپایه و مناطق دوزبانه
- مناسبت‌های دینی، ملی و تقویمی
- یادداشت و نکته
- لیخنده‌های کلاسی
- سردبیر شمایید (آشنایی با افکار شما و بیان راهکارها و...)
- طرح درس‌ها
- تحول بنیادین و برنامه‌ی درسی ملی
- نقد و نظر درباره‌ی کتاب‌های درسی

سرفصل‌ها

- نظریه‌های آموزش و پرورش
- برنامه‌ی درسی دوره‌ی ابتدایی
- فرایند یاددهی - یادگیری
- فناوری در خدمت آموزش
- سواد خواندن
- ارزش‌یابی و سنجش و اندازه‌گیری
- اقدام‌پژوهی و درس‌پژوهی
- خلاقیت
- آموزگاران بزرگ و پیشکسوت
- تفکر، پژوهش و حل مسئله
- آموزش و پرورش تطبیقی
- نقش اولیای خانه و مدرسه در فرایند یاددهی - یادگیری
- تربیت‌بدنی، بهداشت و هنر دوره‌ی ابتدایی
- روان‌شناسی (فرهنگی، تربیتی، آموزشی، کودک)
- سبک‌های یادگیری
- مدرسه‌های استثنایی و مسائل آن‌ها

توجه:

۱. خلاقیت در آموزش و پرورش دوره‌ی ابتدایی - یادگیری
۲. قصه و قصه‌خوانی در اثربخشی تعلیم و تربیت دوره‌ی ابتدایی و فرایند یاددهی - یادگیری
۳. سواد خواندن، مطالعه و کتاب‌خوانی در دوره‌ی ابتدایی

راه‌های ارتباطی با مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی:

تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۹۱۷۸

ایمیل یا پیام‌نگار: ebtedayi@roshdmag.ir

تلفن پیام‌گیر: ۱۰۹ → ۸۳۰۱۴۸۲

صندوق پستی: تهران ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱

نمابر: ۸۳۰۱۴۷۸

مراجعه‌ی حضوری

آموزش و پرورش کانادا با تأکید بر آموزش ابتدایی

● محرم طاهرخانی
تاکستان

این پژوهش با عنوان «مطالعه‌ی تطبیقی شاخص‌های توسعه‌ی کمی و کیفی آموزش ابتدایی در دو کشور ایران و کانادا» برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی علوم تربیتی با گرایش «آموزش و پرورش تطبیقی و بین‌المللی» در دانشگاه علامه طباطبایی به انجام رسیده است. استاد راهنمای این پژوهش دکتر حسن ملکی و استاد مشاور آن دکتر احمد آقازاده بوده‌اند. آنچه در پی می‌آید، چکیده‌ای است که از این پژوهش برای خوانندگان رشد آموزش ابتدایی و در ارتباط با کانادا آماده شده است.

کانادا با ۹/۲۱۵/۴۳۰ کیلومتر مربع وسعت دومین کشور پهناور دنیاست. این کشور از اتحاد ده استان و سه سرزمین در پنج منطقه‌ی اصلی تشکیل شده است. فرهنگ و جمعیت هر یک از این بخش‌ها متفاوت و نمایان‌گر تصویری متفاوت از این کشور است. جمعیت کانادا بر طبق آخرین گزارش ۳۳ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر است. پایتخت کانادا، شهر اتاوا، با حدود یک میلیون نفر جمعیت و زبان رسمی آن انگلیسی و فرانسوی می‌باشد.

اقتصادی، کانادا تا اواخر دهه‌ی ۱۹۴۰ یکی از دموکراسی‌های بزرگ بود که از نظر آموزش کمتر توسعه یافته بود.

نظام آموزش و پرورش

می‌توان گفت نظام‌های آموزشی کانادا از یک دوره‌ی پیش‌دستانی با مدت زمانی یک تا دو سال و دوره‌ی ابتدایی به مدت پنج تا هشت سال و دوره‌ی آموزش متوسطه، تا پایان پایه‌ی ۱۲ تشکیل شده است. کودکان در چهار یا پنج سالگی، قبل از آن که تحصیلات دوره‌ی ابتدایی را در ۶ سالگی آغاز کنند، می‌توانند وارد کودکستان شوند. هم‌اکنون در دبستان درس‌های «زبان»، «ریاضیات»، «علوم اجتماعی»، «هنر» و «علوم مقدماتی» تدریس می‌شود.

مدیریت آموزش و پرورش

در کانادا برخلاف اغلب کشورهای جهان وزارت‌خانه یا نهاد آموزشی واحدی در سطح کشور وجود ندارد و اداره‌ی امور آموزشی هر یک از ایالت‌ها برعهده‌ی شعبه‌های ایالتی دیارتمان آموزش است. در دومین سطح مدیریتی، پس از وزارت‌خانه‌های آموزش و پرورش ایالتی، هیئت‌های آموزشی مدارس در رأس قرار دارد و حوزه‌ی اختیارات و مدیریت آن‌ها در سطوح مناطق آموزش و پرورش توزیع می‌شود. وظایفی چون برنامه‌ریزی آموزشی و ارزش‌یابی، تأمین برابری (از نظر اجتماعی، نژادی و جنسیتی و نوآوری‌های

تاریخ آموزش و پرورش کانادا

آثار به‌دست آمده از زندگی نخستین بومیان کانادایی که در بخشی از این کشور به مدت طولانی ساکن بودند و نیز بررسی‌های باستان‌شناسی در شمالی‌ترین بخش این کشور، یوکان، نشان می‌دهد که زندگی در آن به ۲۶۵۰۰ سال پیش و در جنوبی‌ترین بخش به ۹۵۰۰ سال قبل برمی‌گردد. در سال ۱۴۹۷ میلادی **جان کابوت** پس از رسیدن به سواحل نیوفاندلند، یک مستعمره‌ی بریتانیایی ایجاد کرد. چهل سال بعد، **ژاک کارتیه** به دهانه‌ی رود سنت لورنس (در نزدیکی شهر مونترال) قدم گذاشت و در آن‌جا مستعمره‌ی فرانسوی بنا نهاد. از آن پس، مهاجران بریتانیایی بیشتر در سواحل دریا و **خلیج هادسن** مستقر شدند؛ در حالی که فرانسویان بیشتر به سوی مناطق داخلی کانادا رفتند.

قدیمی‌ترین سیستم سازمان یافته‌ی آموزش در این سرزمین، قبل از آن که نام کانادا به خود بگیرد، در کنترل کلیسا بود. یک در سال ۱۶۰۸ به عنوان مستعمره‌ی فرانسه تأسیس شد و اولین مدرسه در آن گشایش یافت. در ۱۸۲۴ قانون آموزش به تصویب رسید. نواسکاتیا در سال ۱۷۶۶ و نیوبرونزیک در ۱۸۰۲ و انتاریو در ۱۸۰۷ به همین صورت عمل کردند. با وجود این تا اواسط قرن نوزدهم آموزش زیر نظر کلیسا قرار داشت. در طول دهه‌های ۱۸۴۰ و ۱۸۵۰ سیستم همگانی آموزش در کبک توسعه پیدا کرد و انتاریو، نیوبرونزیک، نواسکاتیا و جزیره‌ی پرنس ادوارد نیز به ترتیب یک سیستم عمومی را برقرار کردند. طبق گزارش سازمان توسعه و همکاری

۵۴/۲ میلیارد دلار رسید. لازم به ذکر است که سهم آموزش از تولید ناخالص ملی در سال ۲۰۰۵ بالغ بر ۷/۷ درصد شد و این در حالی است که این رقم در کشور ما به ۱/۱ درصد می‌رسد.

فردی) برعهده‌ی گروه آموزش است و مسئولیت‌هایی مانند نظارت بر امور مدرسه‌های مناطق تحت پوشش، ساختمان مدارس، تعیین نرخ مالیات بر اموال خصوصی و تجاری برای آموزش، تصویب استخدام، ارتقا و بازنشستگی معلمان و مدیران از وظایف هیئت‌های مدرسه است. در پی رشد گسترده‌ی مناطق شهری، برخی از شعبه‌های ایالتی گروه آموزش کانادا درصدد اعمال کنترل بیشتر بر عملکرد مدارس و در نتیجه اعمال سیاست تمرکزگرایی آموزشی هستند.

منابع

۱. جعفری، عباس؛ گیتاشناسی کشورها، مؤسسه‌ی جغرافیایی کار توگرافی گیتاشناسی، چاپ دوم، تهران، ۱۳۸۴.
۲. دفتر همکاری‌های علمی و بین‌المللی با همکاری دفتر زیر منطقه‌ای یونسکو در تهران (مترجم). گزارش جهانی پایش آموزش برای همه سال ۲۰۰۸، دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی وزارت آموزش و پرورش، تهران، ۱۳۸۷.
۳. دیوب، اس. سی؛ نوسازی و توسعه. مترجم: سید احمد موثقی، نشر قومس، چاپ اول، تهران، ۱۳۷۷.
۴. ساخاروپولوس، جرج؛ دهال، مورین؛ آموزش برای توسعه. مترجم: پریدخت وحیدی و حمید بهرامی، انتشارات برنامه و بودجه، تهران، ۱۳۷۰.
۵. ساقیان، مرضیه؛ کانادا، انتشارات وزارت امور خارجه، تهران، ۱۳۷۱.
۶. عزیز، نعمت‌الله. «ارتباط آموزش و توسعه‌ی اقتصادی». فصلنامه‌ی تعلیم و تربیت، شماره‌ی سه و چهار، نشریه‌ی پژوهشکده‌ی تعلیم و تربیت، ۱۳۷۷.
۷. فاجر لینه، اینجمار؛ تعلیم و تربیت و توسعه‌ی ملی؛ مترجم: سجادی، انتشارات تربیت، تهران، ۱۳۷۰.
۸. فرجاد، محمدعلی؛ آموزش و پرورش تطبیقی؛ انتشارات رشد، تهران، ۱۳۸۲.
۹. قاسمیان، سعید. «سیمی آموزش و پرورش در جهان و ایران طی دوره‌ی ۱۹۸۰-۱۹۹۳»، مجله‌ی برنامه و بودجه، شماره‌ی ۱۲، ۱۳۷۲.
۱۰. گارسیاگوریدو، خوزه لوئیس؛ آموزش ابتدایی در آستانه‌ی قرن بیست و یکم. مترجم: علی مهدی پور، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۷۴.
۱۱. لئون، انتوان. وضع کنونی تاریخ آموزش و پرورش، مترجم: علی محمد کاردان، انتشارات پژوهشکده‌ی تعلیم و تربیت، چاپ اول، وزارت آموزش و پرورش، تهران، ۱۳۸۰.

سیر تحول آموزش ابتدایی

بعد از جنگ جهانی دوم، میزان ثبت‌نام تحصیلی در این کشور سریع‌تر از هر کشور صنعتی دیگر افزایش یافت. جمعیت به دلیل زاد و ولد سریع پس از جنگ و مهاجرت‌ها افزایش پیدا کرد. انتظارات رو به فزونی نهاد و عقیده‌ی عمومی به آموزش به عنوان وسیله‌ای محرک موجب تشویق جوانان و افزایش سال‌های تحصیل شد. بین سال‌های ۱۹۵۱ تا ۱۹۷۱ ثبت‌نام در مدارس ابتدایی و دبیرستانی بیش از دو برابر شد. در دهه‌ی ۱۹۶۰ شمار دانش‌آموزان دبستانی-دبیرستانی ۴۰ درصد و شمار دانشجویان مایل به ثبت‌نام در مقاطع دانشگاهی ۱۷ درصد افزایش یافت و هزینه‌های مربوط به آموزش سالانه با میزان متوسط بیش از ۱۵ درصد رشد یافت و در سال ۱۹۷۰ به ۷/۷ میلیارد دلار رسید. کل هزینه‌های مربوط به آموزش دوره‌های دبستانی - دبیرستانی و مقاطع تحصیل دانشگاهی و هنرستان‌ها در ۱۹۹۳ به

همراهان ما

همراهان ما صفحه‌ی ارتباطی مجله با دوستانی است که به دلایل گوناگون آثار و نامه‌های آن‌ها در مجله استفاده نخواهد شد. از مخاطبان گرامی درخواست می‌کنیم همچون گذشته نتیجه‌ی مطالعات و تلاش‌های خود را از طریق پیام‌نگار یا نامه به دفتر مجله بفرستند.

سیده مریم علوی، آموزگار، سرعین اردبیل. «تقویت مهارت املا نویسی حروف چند شکل و یک صدا با تأکید بر تقویت حافظه».

میترا زمانی مظفرآبادی، آموزگار دبستان ۲۲ بهمن تهرانسر، منطقه‌ی نه تهران. «غلط‌آمایی» و «الگوی جدول ضرب».

مهوش تولک، آموزگار دبستان شهدای حسین‌آباد جغتای، سبزوار. خاطره‌ی «نامه‌ی برای خانم معلم».

حمیدراوش چلمردی، آموزگارشاه شهید خانگه کياسر، چهاردنگه. با یادداشت «شهادت آب».

مرضیه معین، دبستان سما، نجف‌آباد، با تشکر از مطلب «فقط کمی شادتر» و «ده قانون ساخت پاورپوینت برای کودکان».

مریم امید جعفری، آموزگار دبستان توحید یک. آموزش جدول نظام‌دار ریاضی پایه‌ی اول توسط بازی گروهی.

زهره غلامی، شهر ری. مقاله‌ی «آزمایشگاه و ارتباط آن با یادگیری».

شیوا رحمانی، آموزگار دبستان شهید شهبین مردوخ، ناحیه‌ی دو، سنندج. «ایستگاه خبر».

بهرام اسماعیلی؛ «حتی معلم‌ها نیز اشتباه می‌کنند» (ترجمه).

حسنقلی عباسعلی‌زاده، دبستان شهیدرجایی، شوش، آذربایجان غربی. مطلبی برای «به جای یادداشت سردبیر» با نام «به بهانه‌ی تجلیل از روز مادر». ضمناً در ارتباط با نامه‌ی اعلام رتبه‌های مسابقه‌ی «تلمنگری برای تفکر» به اطلاع می‌رسانیم که از دوره‌ی بعد سعی می‌کنیم رتبه‌ی افراد برگزیده را اعلام کنیم.

نرگس نوبهار بابایلو، دبستان ابودرغفاری، منطقه‌ی ۱۴ تهران. پیشنهادهایی جهت کار در کلاس (تجربیات من در ۱۸ سال).

مریم هاشمی شهرکی، آموزگار. شهرکرد چهار محال و بختیاری. «نقش فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه در غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموز» منابع قدیمی دارد و دچار کلی‌گویی است.

احمد ملکی پور؛ «برنامه‌ریزی درسی چیست؟»

کوثر حاجی‌پور حسن‌کیاده، دبستان شهید حاج‌پور. دختران ناحیه‌ی یک رشت. «به جای سردبیر».

شهبین صادقی، آبادان. با سپاس از مطالب «سرگروه، سکوت، نخودی و کی از چی خوشش می‌آید؟» و «اندر حکایت کلاس» و مطالب دانش‌آموزان درباره‌ی «شهید دریاقلی سورانی».

غلامرضا محمدی، پردیس شهید باهنر اراک، «درس پژوهی در علوم تجربی پایه‌ی پنجم».

معصومه محمدی، طارم. «تمرینات مختلف جهت بهبود اختلال ریاضی».

عصمت ذوالفقاری، دبستان مهرگان، اراک «اثر اعتیاد بر خانواده».

شهربانو سادات امینی، آموزگار دبستان دکتر حسابی، تفرش، استان مرکزی، «چگونگی ایجاد انگیزه برای تقویت جمله‌نویسی دانش‌آموز».

روح‌الله مصلی‌نژاد، آموزگار، چهلم، سسی‌دی فیلم «تایم لیس» را به

کارشناسان تکنولوژی آموزشی دادیم اما نظرشان را جلب نکرد.

گوزل ایمشی دیبازر؛ مقاله‌ی «پرخاشگری، نظریه‌ها... در مدارس ابتدایی». «**هدای فرج‌تبار**؛ «چگونه به تقویت خواندن و ریاضیات و تکالیف ابتدایی کمک کنیم؟»

رضا عقیلی، **مرضیه قاسمی**، الهام فدایی، منطقه‌ی کوه‌رنگ، مقاله‌ی «بررسی رابطه‌ی شیوه‌های فرزندپروری با رشد شخصیت».

سیده‌ام‌النبین جعفری خطیر، آموزگار دبستان میعاد، مقاله‌ی «تولید کود ارگانیک با بازیافت زباله».

فرحناز غایب‌دوست، آموزگار، جویبار، «آموزش ترکیب هجا».

سیده رقیه سیدی جزیندی، شهرستان نکا، «بهترین تغذیه».

حیدر غلامی، کارشناس گروه‌های آموزش ابتدایی، کازرون، مقاله‌ی «غلط‌نویسیم، غلط آموزش ندهیم» به گروه تألیف ادبیات فارسی - دکتر اکبری شلدره - داده شد.

پرپر مولودزاده، آموزگار کودکان استثنایی، مقاله‌ی «اختلال نوشتن».

پروانه ناظمی، آموزگار دبستان شهید خیرآبادی، ناحیه‌ی سه البرز، مقاله‌های «بررسی اختلالات یادگیری در دیکته» و «چگونه دانش‌آموزان را علاقه‌مند و ترغیب به خواندن مجلات رشد کنیم؟»

سجاد سرزعیم، دبستان فردوسی پرنده. رباط کریم. با «ده راهنمای به مادران و پدرانی که ...».

محمود محمدی، زنجان. «تجربه‌ی تدریس سناریوی آموزشی درس هنر».

طاهره جهانیان، بشرویه، خراسان جنوبی، «نکات تربیت و رفتاری پیامبر در ارتباط با کودکان و نوجوانان به مجله‌ی رشد معارف ارسال شد».

فاطمه فرمائی؛ مدرسه‌ای برای دانش‌آموزان ناسازگار.

مehشید خدایی جوباری، آموزگار چند پایه. کیگا، منطقه‌ی پنج تهران، با «تفکر و پژوهش».

محمد محسنی، ترجمه‌تری قهفرخی، مربی‌های ورزشی منطقه‌ی باغباندرانی و کیار. «جایگاه اخلاق و ایجاد زمینه‌های اخلاق در مدارس ابتدایی».

مصطفی سهراپلو، شبانه‌روزی روستای پیرتاج، بیجار. «برگزاری برنامه‌های جنگ شادی در خوابگاه».

رضوانی صالحی، آموزگار دبستان شهیدعلیزاده، بندر ماهشهر. عکس و مقاله‌ی «شیوه‌های آموزش نماز» و «انتقال میراث فرهنگی».

پوران‌دخت تقوی، آموزگار، دبستان شاهد نورآبادان، «گردونه‌ی کمک‌آموزشی جدول ضرب».

سادات موسویان؛ «خاطره».

حسین وش، سرباز معلم، مقاله‌ی «بازی کلمه‌سازی».

نرجس مرتضوی، بابل‌سر، مقاله‌های «دانستن زبان ریاضی قبل از آموختن آن» و «شناخت اختلالات یادگیری ...».

حمید علائیان‌فرد، آموزگار دبستان شهید زارعیان، چهلم.

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شود.

مجله‌های دانش‌آموزی

(به صورت ماهانه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود):

- رشد کودک** (برای دانش‌آموزان آمادگی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی)
- رشد نوجوان** (برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی)
- رشد دانش‌آموز** (برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی)
- رشد نوجوان** (برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول)
- رشد جوان** (برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم)

مجله‌های بزرگسال عمومی

(به صورت ماهانه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود):

- رشد آموزش ابتدایی
- رشد آموزش متوسطه
- رشد تکنولوژی آموزشی
- رشد مدرسه فردا
- رشد مدیریت مدرسه
- رشد معلم

مجله‌های بزرگسال و دانش‌آموزی تخصصی

(به صورت فصل‌نامه و چهارشماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود):

- رشد برهان آموزش متوسطه اول (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه اول)
- رشد برهان آموزش متوسطه دوم (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم)
- رشد آموزش قرآن
- رشد آموزش معارف اسلامی
- رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- رشد آموزش هنر
- رشد آموزش مشاور مدرسه
- رشد آموزش تربیت بدنی
- رشد آموزش علوم اجتماعی
- رشد آموزش تاریخ
- رشد آموزش جغرافیا
- رشد آموزش زبان
- رشد آموزش ریاضی
- رشد آموزش فیزیک
- رشد آموزش شیمی
- رشد آموزش زیست‌شناسی
- رشد آموزش زمین‌شناسی
- رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کار و دانش
- رشد آموزش پیش دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان مراکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شود.

- نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی.
- تلفن و نامبر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

مطالب «شهروند کوچک»، «طرح دفترچه‌ی خاطرات کلاسی»، «طرح آیات قرآن» و «علامت کمتری یا بیشتری».

غلامحسین ظفری، ناحیه‌ی دو، اهواز، مقاله‌ی «بوغه‌های مدارس». **علی نجات روستا**، معاون آموزگار دبستان آیت‌الله طالقانی، عشایری لرستان. «کلمه‌ی بیشتری بنویس...»، «آموزش املا» و «طرح تجارب ریاضی». **مرضیه کمالی**، آموزگار دبستان علامه‌حلی، ناحیه‌ی سه البرز، باغستان «روح سالم در بدن سالم».

نسیم افشارزاده، آموزگار دبستان شهدای ولدآباد، ناحیه‌ی سه البرز، محمدرشهر. «مشکلات تغذیه‌ای».

سپه‌یلا کریمی پاشاکی، دبستان آسیه یک، ناحیه‌ی سه کرج. «تابلوی پرسش و پاسخ».

خدیدجه ثابتی، دبستان شهید شجاعی، منطقه‌ی ۱۴ تهران. با «طرح ۲۰ در ۳۰».

فاطمه نذری، آموزگار دبستان فدک، ناحیه‌ی پنج اصفهان، «جایگاه عدالت در ارزش‌یابی توصیفی».

اشرف آشنامهر، آموزگار دبستان سعدی، منطقه‌ی هشت تهران. «درس پژوهی»، «طرح درسی ریاضی».

ادریس محمودزاده، معاون آموزشی مجتمع آموزشی ماسیدر، مریوان. «تمونه‌های بازخوردهای توصیفی» و «نقش فقر درافت تحصیلی» قابل استفاده نیست.

کاظم علیزاده، کارشناس آموزش ابتدایی، بلده. با «تجارب کودکان، محور یادگیری».

زهره نعمتی، آموزگار دبستان دخترانه حاج فاطمی. ناحیه‌ی یک قم. تجربه‌ی آموزشی املا (کولاژ و چاله‌ای) در کارشناسی رأی نیلورد.

فاطمه نادری دره‌کنی، با تشکر از خاطره‌ی سال اول خدمت شما. **کبری شکری رفسنجانی**، آموزگار دبستان شاهد رفسنجان. طرح «چهارچنگولی بخش و صدا» در نوع خود جالب بود. منتظر کارهای دیگر شما هستیم.

پوران‌دخت تقوی، آموزگار دبستان شاهد نورآبادان. با تشکر از سه تجربه‌ی آموزش شما.

امیرحسین خوشبین گشتس، مراقب سلامت مدارس. فومن. مقاله‌ی «نقش مسواک زدن در سلامت دندان» کامل نبود. مقاله‌ی «نماز و لذت بردن از آن» ساختار کاربردی نداشت.

امین کامیاب‌زاده، مقاله‌ی «بررسی تطبیقی اهداف آموزش دینی دانش‌آموزان و طبقه‌بندی مراتب دینداری» نظری کارشناسان مجله را جلب نکرد.

معصومه شاه‌تقی، وی دبستان توحید، چابهار، مقاله‌ی «چگونه به ناهنجاری‌های رفتاری سر و سامان داده شود» در گردونه‌ی داوری پذیرفته نشد.

هادی صفاجو، معاون آموزگار دبستان روستای خانخل. هفت عدد عکس از کلاس خود و خانم شهلا گاله را ارسال کردند که البته پیام خاصی نداشتند.

علی نعمتی دمقی، پژوهش «بررسی سیر تاریخی تنبیه بدنی در جهت پیدا کردن علل استفاده از تنبیه» طولانی است و برای سال‌های قبل.

برگ اشتراک مجله‌های رشد

نحوه اشتراک:

شما می‌توانید پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سهره راه آزمایش کد ۳۹۵، در وجه شرکت افست از دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

۱. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات فیش واریزی.
۲. ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کپی فیش را نزد خود نگهدارید).

♦ نام مجلات در خواستی:

.....
.....
.....

♦ نام و نام خانوادگی:

.....

♦ تاریخ تولد:

.....

♦ تلفن:

.....

♦ نشانی کامل پستی:

.....

استان:

.....

شهرستان:

.....

پلاک:

.....

شماره پستی:

.....

شماره فیش بانکی:

.....

مبلغ پرداختی:

.....

♦ اگر قبلاً مشترک مجله بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

.....

امضا:

♦ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۶۵۹۵/۱۱۱

♦ وبگاه مجلات رشد: www.roshdmag.ir

♦ اشتراک مجله: ۰۲۱-۷۷۳۳۶۶۵۶/۷۷۳۳۵۱۱۰/۷۷۳۳۹۷۱۳-۱۴

♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات عمومی (هشت شماره): ۳۰۰/۰۰۰ ریال

♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات تخصصی (چهار شماره): ۲۰۰/۰۰۰ ریال

مطهره حیدری کبریتی، آموزگار دبستان امامیه باقرآباد، بن رود. مقاله‌ی «راه‌های افزایش مهارت خواندن»

اکرم میرعلمی بافقی، دبستان شاهد نور. بافق. با «اصطلاحات شیرین و ساده‌ی ریاضی». «تلفیق ریاضی و املا با بازی» و «هدف از ساخت وسایل کمک‌آموزشی».

منیرالسادات طباطبایی بفرویی، آموزگار ناحیه‌ی سه کرج. با «تجربه‌های تابستانی».

کامل خسروی، آموزگار دبستاد ادب، بوکان، با «تکلیف».

معصومه حمید، آموزگار روستای شکریات، رامشیر. دوست داریم عکس‌ها، خاطره‌ها و نوشته‌های دیگر شما را ببینیم.

الهام کرمانی، با «فرصتی برای بازخورد».

حیدر خورشیدوند، آموزگار دبستان روح‌الله قاضی‌زاده، ناحیه‌ی دو، خرم‌آباد. با «قهرمان زمان».

سعید عبداللهی، مدیر مدرسه‌ی جوادالائمه. شهر جدید پرند. با «طرح تشویق اولیا».

فاطمه گرکانی، آموزگار دبستان دخترانه نور ایمان. منطقه‌ی سه. تهران. با «یک تیر و چند نشان».

پوران‌دخت یعقوبی، مدرس تربیت‌معلم بنت‌الهدی صدر، رشت. با «بازی بله و خیر در آموزش مفاهیم علوم».

سودابه مشتاقی، آموزگار دبستان شهید ترکیان. نکا. با مقاله‌ی «بررسی نقش خانواده و مدرسه در ترویج فرهنگ مصرف‌کالای داخل».

نورالله پورعلی، با مقاله‌ی «بررسی رابطه‌ی خلاقیت با یادگیری درس ریاضی».

رضی خادمی، آموزگار دبستان شهید عباس‌پور. ساری. «بازی با ریاضی، مفهوم ضرب».

ملیحه محجوب‌زاده جهرمی، دبستان شهید باقری، دهنو، علامرودشت. «خاطرات یک دانش‌آموز»، «پازل‌های دست‌ساز» و «کلمه‌ی درست را حدس بزن».

زهرا شمس، آموزشگاه شهدای ۱۵ خرداد، خمین. با «علوم و ریاضی در گلدان هنر».

فاطمه ملکی جبلی، تربیت‌معلم زینبیه، شهر پیشوا. با «ساخت وسیله‌ی کمک‌آموزشی».

سمیه منظوری، دبستان شهید هاشمی‌نژاد، منطقه‌ی ۱۴ تهران. با «آلبوم عکس علوم».

فاطمه رضایی، دبستان شاهد نورصالحین، منطقه‌ی ۱۴ تهران. «کاهش اضطراب».

سعیده محمودی خواه، دبستان بشارت، منطقه‌ی ۱۴ تهران. «یادگیری ریاضی» و «سند تحول».

زهرا کاهه، استثنایی مفید، منطقه‌ی ۱۴ تهران. «کودک بیش‌فعال را چگونه مهار کنیم؟».

نیره‌سادات پوررضوان، دبستان اسلامی ارجمندی، «تکلیف شب در ارزش‌یابی».

بهاره سیف‌الهی، دبستان نورصالحی، منطقه‌ی ۱۴ تهران. با «روان‌شناسی پرخاشگری دانش‌آموزان».

با ما تماس بگیرید

عطیه رجبی، ناهید رضایی، مریم نژادمحمدی، طاهره طاووسی، سمیه خوشه‌چین، فریبا صنوبری، سیداسماعیل حسینی.